

188. ١٨٨

193. ١٩٣

192. ١٩٢

191. ١٩١

194. ١٩٤

200. ٢٠٠

201. ٢٠١

196. ١٩٦

175. ١٧٥

166. ١٦٦

171. ١٧١

173. ١٧٣

181. ١٨١

177. ١٧٧

184. ١٨٤

185. ١٨٥

185. ١٨٥

139. ١٣٩

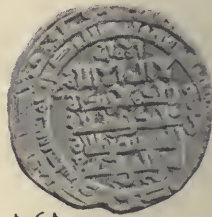
137. ١٣٧

146. ١٤٦

141. ١٤١

154. ١٥٤

151. ١٥١

159. ١٥٩

155. ١٥٥

164. ١٦٤

160. ١٦٠

121. ١٢١

118. ١١٨

124. ١٢٤

132. ١٣٢

130. ١٣٠

134. ١٣٤

136. ١٣٦

131. ١٣١

85. ٨٥

92. ٩٢

91. ٩١

95. ٩٥

102. ١٠٢

101. ١٠١

100. ١٠٠

106. ١٠٦

114. ١١٤

112. ١١٢

109. ١٠٩

53. ٥٣

57. ٥٧

47. ٤٧

61. ٦١

68. ٦٨

64. ٦٤

79. ٧٩

75. ٧٥

79. ٧٩

20. ٢٠

17. ١٧

23. ٢٣

30. ٣٠

25. ٢٥

32. ٣٢

39. ٣٩

34. ٣٤

38. ٣٨

45. ٤٥

3. ٢

1. ١

6. ٦

5. ٥

8. ٨

7. ٧

12. ١٢

10. ١٠

16. ١٦

13. ١٣

— اشارات مخصوصه —

و | ۵۰ | ا ح د

۷- | ۶- | ۱۳^{۱۸}_B

∇

* ∇ *

|| ∇ ||

∞

° ∞ °

∞

نه

— بیزانتین مسکوکاتی تقلیدی —

(بنی ارتق) فخر الدین قرا ارسلان ۳، ۶، ۱۰۹، ۱۶۱ (سکمان)
 ثانی ۱۱ (نجم الدین الی ۲۹، ۳۰) (ایلغازی ثانی ۳۴) (یولق ارسلان
 ۳۹) (ارتق ارسلان ۴۶، ۵۵، ۵۷.
 (بنی زنگی) ارسلانشاه ۹۵.

— طرز خصوصی —

(بنی ارتق) فخر الدین قرا ارسلان ۴ (محمد ۷، ۸) (محمود ۱۲، ۱۳،
 ۱۴، ۱۶) (مودود ۱۵) (یولق ارسلان ۴۳، ۱۶۲) (ارتق ارسلان
 ۴۸، ۵۰، ۵۳، ۶۰، ۶۵، ۶۸) (غازی ثانی ۷۶.
 (بنی زنگی) مودود ۸۸) (غازی ثانی ۸۹) (مسمود اول ۹۴) (محمود ۹۹،
 ۱۰۱) (عماد الدین زنگی ۱۲۴) (سنبجر شاه ۱۳۰) (محمود ۱۳۲)
 (کوکبری ۱۳۸، ۱۴۰.
 (ایوبی) صلاح الدین ۱۴۷، ۱۴۸) (طادل ۱۴۹، ۱۵۰) (اوحده ۱۵۲
 (اشرف ۱۵۳، ۱۵۴.

د اشبو فهرستده محرر اولان ارقام مسکوکاتک بولندینی صحیفه لرک
 رقلریدر.

۷ فهرست انواع تصاویر

— ساسانیان مسکوکاتی تقلیدی —

(بغی ارتق) سکمان نانی ۹

— سلفکیان مسکوکاتی تقلیدی —

(بغی ارتق) تیمور طاش ۲۵ (نجم الدین الی ۲۶

(بغی زنکی) مسعود نانی ۹۶ (محمود ۱۰۰ (اؤاؤ ۱۰۷

— رومن مسکوکاتی تقلیدی —

(بغی ارتق) فخر الدین قرا ارسلان ۵ (سکمان نانی ۱۰ (یولاق

ارسلان ۳۶، ۴۱ ارتق ارسلان ۵۹.

— رومن و بیزانتین سکملریله مشترک —

(بغی ارتق) یولق ارسلان ۳۷

— یونان مسکوکاتی تقلیدی —

(بغی ارتق) ابو بکر ۲۱، ۲۲ (نجم الدین الی ۲۸ (ایلغازی نانی

۳۲ (ارتق ارسلان ۶۷.

(بغی زنکی) غازی نانی ۹۱ (مسعود اول ۹۳ (محمد ۱۲۵،

۱۶۵، ۱۶۶.

(انابكان جزيره)

سنجر شاه الملك المظفر

الناصرى

محمود الملك المعظم

الناصرى

(انابكان اربله)

كوكبرى مظفر الدنيا والدين

ملك الامرا

(فروع انابكيه)

نصرة الدين محمود ملك الامرا

ارسلان شاه اول الملك العادل
 نور الدنيا والدين
 اتابك
 مسعود ثاني عز الدنيا والدين
 اتابك
 محمود ناصر الدنيا والدين
 اتابك
 بدر الدين لؤلؤ الملك الرحيم
 بدر الدنيا والدين
 اتابك
 المعظم
 خداوند عالم
 بادشاه روى [زمين]
 اسماعيل الملك الصالح
 ركن الدنيا والدين

(اتابكان حلب)

نور الدين محمود الملك العادل
 اسماعيل الملك الصالح
 ملك المظفر

(اتابكان سنجار)

عماد الدين زنكى الملك العالم العادل
 عماد الدنيا والدين
 اتابك
 قطب الدين محمد الملك المنصور
 قطب الدنيا والدين

يولق ارسلان ملك ديار بكر

ارتق ارسلان الملك المنصور

ناصر الدنيا والدين

الملك العالم العادل

ملك ديار بكر

غازي اول الملك السعيد

قرا ارسلان الملك المظفر

غازي ثاني الملك المنصور

السلطان الاعظم

ظلي الله في العالم

ابن الفتح

شمس الدين صالح السلطان . . .

— بني زنكي —

(اتابكان موصل)

قطب الدين مودود الملك العادل العالم

ملك امراء الشرق والغرب

طغرل بكين

اتابك

غازي ثاني الملك العادل العالم

ملك امراء الشرق والغرب

ملك الامرا

طغرل بكين

اتابك

مسعود اول عز الدنيا والدين

٦ القاب وعنوان

— بنى ارتق —

(طبقة سكمانيه)

فخر الدين قرا ارسلان الملك العالم العادل

الملك العادل

ملك الامرا

معين، امير المؤمنين

نور الدين محمد ملك الامرا

نصير، امير المؤمنين

سكمان ثاني الملك المسعود

الملك العادل

معين

ناصر الدين محمود الملك الصالح

ركن الدين مودود الملك المسعود

(اراقه خرتبرت)

عماد الدين ابوبكر ملك الامرا

(طبقة اليفازيه)

حسام الدين تيمور طاش الملك العالم العادل

نجم الدين الي ابو المظفر

الملك العالم العادل

ملك الامرا

ملك ديار بكر

اليفازي ثاني ملولانا المالك العالم العادل

ملك الامرا

شاه ديار بكر

٥ مسكوكاتده مندرج آيات كريمه وتوحيد وتصليه

بسم الله الرحمن الرحيم .

بسم الله على اسم الله .

محمد رسول الله ، ارسله بالهدى ودين الحق ليظهره على الدين كله
ولو كره المشركون .

الله الامر من قبل ومن بعد ويومئذ يفرح المؤمنون .

الله الامر من قبل ومن بعد ويومئذ يفرح المؤمنون بنصر الله .

لا اله الا الله محمد رسول الله .

لا اله الا الله محمد رسول الله وحده .

لا اله الا الله محمد رسول الله وحده لاشريكه .

لا اله الا الله وحده لاشريكه محمد رسول الله .

لا اله الا الله وحده لاشريكه محمد رسول الله صل .

لا اله الا الله وحده لاشريكه .

لا اله الا الله .

لا اله الا الله محمد رسول الله صلى الله عليه .

محمد رسول الله صلى الله عليه .

محمد رسول الله صلى الله عليه وسلم .

محمد رسول الله .

ابوبكر، عمر، عثمان، علي .

خلد الله ملكه . العمر الناصر، العز دائم . . .

في دولة السلطان . . هذا الدرهم ملعون من يعيره .

۴ تاریخ و دارالضربلری اولیان مسکوکات

اسامی حکومت	ملوک	سکه نومروسی	صیقله
نجی ارنق، سکه بایه	قرا ارسلان	۵-۶	۵-۶
»	»	۶ (ب)	۱۵۹
» ایلغازیه	تیمور طاش	۲۵-۲۶	۲۵
»	الپی	۲۷-۳۳	۲۶-۲۹
»	»	۳۵-۳۸	۳۰-۳۱
»	ایلغازی ثانی	۳۹-۴۲	۳۲-۳۳
»	بولق ارسلان	۴۶-۵۲	۳۶-۸
اتابک اربل	کوکبری	۱۸۴	۱۴۰

۳ دارالضربلری مندرج اولیان مسکوکات

صحبته	سکه نومروسی	ملوک	اسامی حکومت
۳-۴	۱-۴	فرا ارسلان	بنی ارقی، سکمانیه
۱۶۱	۲ (ب)	»	»
۷	۷-۹	محمد	»
۱۰-۱۱	۱۱-۳	سکمان ثانی	»
۲۱-۲۲	۲۳-۴	ابو بکر	خرتبرث
۲۹	۳۴	الهی	ایلغازیه
۳۴-۳۵	۴۳-۵	ایلغازی ثانی	»
۳۹-۴۵	۵۳-۶۲	یولق ارسلان	»
۱۶۱-۲	۵۹ (ب) (ج)	»	»
۴۶-۷	۶۳-۵	ارقی ارسلان	»
۵۵-۶۱	۷۸-۹۰	»	»
۶۵-۶	۹۵-۸	»	»
۷۶	۱۱۲-۳	غازی ثانی	»
۸۷-۸	۱۱۷-۹	مودود	بنی زنگی، اتابک موصل
۸۹-۹۰	۱۲۰-۳	غازی ثانی	»
۱۳۰	۱۷۱-۲	سبج شاه	زنگی، اتابک جزیره
۱۴۷-۸	۱۸۸-۹۰	صلاح الدین	ابوبی
۱۵۲	۹۴	الاولحد	»

دار الضرب	نوع	سنه ضرب	اسم حکومت	ملوک	سکه نومروسی	صیغه
ماردین	بافر	۵۹۹	ارتق، ایلغازیه	ارتق ارسلان	۶۶-۸	۴۸-۹
»	»	۵۹۹	»	»	۶۹-۷۳	۵۰-۲
»	»	۶۰۶	»	»	۷۴-۷	۵۳-۴
»	»	۶۳۴	»	»	۹۹-۱۰۰	۶۷
»	»	۶۳۷	»	»	۱۰۱	۶۸
»	کوش	۶۴۸	»	غازی اول	۱۰۲-۳	۶۹-۷۰
»	»	۶۵۵	»	»	۱۰۴	۷۰
»	»	۶۵۶	»	»	۱۰۵	۷۰
»	بافر	۶۵۵	»	»	۱۰۶	۷۱
»	»	— ؟	»	»	۱۰۷-۸	۷۲
»	کوش	— ؟	»	صالح	۱۱۵	۷۸
موصل	بافر	۵۸۵	زنکی، اتابک موصل	مسعود اول	۱۳۰	۹۴
»	التون	۶۰۷	»	ارسلانشاه	۱۳۱ (۱)	۱۶۴
»	بافر	۶۰۷	»	مسعود ثانی	۱۳۲	۹۶
»	التون	۶۲۰	»	محمود	۱۳۳	۹۷
»	»	۶۲۱	»	»	۱۳۴	۹۸
»	»	۶۲۹	»	»	۱۳۵	۹۸
»	»	۶۳۱	»	»	۱۳۵ (ب)	۱۶۵
»	بافر	۶۲۰	»	»	۱۳۶	۹۹
»	»	۶۲۷	»	»	۱۳۸-۹	۱۰۱
»	التون	۶۳۵	فروع اتابکیه موصل	لؤلؤ	۱۴۰	۱۰۲
»	»	۶۳۹	»	»	۱۴۱	۱۰۳
»	»	۶۴۲	»	»	۱۴۲	۱۰۴
»	»	— ؟	»	»	۱۴۳	۱۰۵
»	»	۶۴۶	»	»	۱۴۴	۱۰۶
»	»	۶۵۴	»	»	۱۴۵	۱۰۶
»	بافر	۶۳۱	»	»	۱۴۶-۵۰	۱۰۷-۸
»	التون	۶۵۹	»	اسماعیل	۱۵۴	۱۱۱
مبارقین	بافر	۵۹۱	ابو	العادل	۱۹۱	۱۴۹
»	»	۵۹۱	»	»	۱۹۲	۱۵۰
»	»	۶۱۲	»	الاشرف	۱۹۵	۱۵۳
»	»	۶۱۸	»	المنظفر	۲۰۱-۴	۱۵۶-۷
نصیبین	بافر	۵۹۴	زنکی، اتابک موصل	ارسلانشاه	۱۳۱	۹۵

٢ فهرست دار الضرب

دار الضرب	نوع	سنة ضرب	اسمى حكومت	ملوك	سكه نومروسی	صحیفه
ار بل	التون	٦١٨	بكتكنی، اناك ار بل	كوكبری	١٧٩ (ب)	١٦٦
»	باقر	٥٩٠	»	»	١٧٩-١٨١	١٣٨-٩
»	»	٦٠٩	»	»	١٨٢	١٣٩
»	»	— ؟	»	»	١٨٣	١٤٠
آمد	باقر	٦١٧	بنی ارتق، سكهانیه	مجمود	١٩	١٤
»	»	٦٢١	»	مودود	٢٠-٢٢	١٥-٦
جزیره	باقر	٥٧٥	بنی زنگی، اناك موصل	غازی ثانی	١٢٤-٨	٩١-٢
»	»	٥٧٧	»	مسعود اول	١٢٩	٩٣
»	»	٦٠٠	زنگی، اناك جزیره	سبحر شاه	١٧٣	١٣١
»	»	٦٠٦	»	مجمود	١٧٤	١٣٢
»	»	— ؟	»	»	١٧٥	١٣٣
»	»	٦١٨	»	»	١٧٦	١٣٣
»	»	٦٣٩	»	زاهر	١٧٧-٨	١٣٤
»	»	٦٤٧	فروع اناكبة موصل	لؤلؤ	١٥١	١٠٩
»	»	٦٤٩	»	»	١٥٢	١٠٩
حران	باقر	٥٩٨	ابوی	العادل	١٩٣	١٥١
حصن کبفا باقر	»	٥٨١	ارتق، سكهانیه	سكهان ثانی	١٠	٩
»	»	٦١٠	»	مجمود	١٤-٦	١٢-٣
»	»	٦١٥	»	»	١٧-٨	١٣-٤
»	كوش	٦٢٨	ارتق، ابلاغزیه	ارتق ارسلان	٩٢	٦٣
»	»	٦٣١	»	»	٩٣-٤	٦٤
»	»	٧٤٠	»	صالح	١١٤	٧٧
دمشق	باقر	— ؟	زنگی، اناك حلب	اسماعیل	١٦٠-١	١١٨
دنيسر	كوش	٦٢٥	ارتق، ابلاغزیه	ارتق ارسلان	٩١	٦٢
سنجار	باقر	— ؟	زنگی، اناك سنجار	زنگی	١٦٥	١٢٤
»	»	٥٩٦	»	مجمود	١٦٦-٧	١٢٥
»	»	٥٩٧	»	»	١٦٨	١٢٦
»	»	٥٩٨	»	»	١٦٩-٧٠	١٢٦
»	»	٥٩٩	»	»	١٧٠ (ب)	١٦٥
»	»	٦٠١	»	»	١٧٠ (ج)	١٦٦
»	»	٦١٥	ابوی	الاشرف	١٩٨-٩	١٥٤
»	»	٦١٧	»	»	٢٠٠	١٥٥

فهرست تواریخ مسکوکات

۱۷۱

سنة ضرب	نوع	دار الضرب	اسماء حکومت	ملوک	سکه نومر، سی	صفحه
۶۲۰	بافر	—	ارتق، ایلغازیه	ارتق ارسلان	۸۲-۳	۵۷
۶۲۰	»	—	»	»	۸۵-۸	۵۹-۶۰
۶۲۰	»	—	»	»	۹۰	۶۱ (سبو)
۶۲۰	التون	بالموصل	زنکی، اتابک موصل	محمود	۱۳۳	۱۷
۶۲۰	بافر	»	»	»	۱۳۶	۹۹
۶۲۰	»	—	»	»	۱۳۷	۱۰۰
۶۲۱	التون	بالموصل	»	»	۱۳۴	۹۸
۶۲۱	بافر	بامد	ارتق، سکهانیه	مودود	۲۰-۲	۱۵-۶
۶۲۳	»	—	»	ارتق ارسلان	۸۹	۶۰ (سبو)
۶۲۵	کوش	بد نیسر	»	»	۹۱	۶۲
۶۲۷	بافر	بالموصل	زنکی، اتابک موصل	محمود	۱۳۸-۹	۱۰۱
۶۲۸	کوش	بکیف	ارتق، ایلغازیه	ارتق ارسلان	۹۲	۶۳
۶۲۸	بافر	—	»	»	۹۵-۸	۶۵-۶
۶۲۹	التون	بالموصل	زنکی، اتابک موصل	محمود	۱۳۵	۹۸
۶۳۱	»	»	»	»	۱۳۵ (ب)	۱۶۵
۶۳۱	کوش	بکیف	ارتق، ایلغازیه	ارتق ارسلان	۹۳-۴	۶۴
۶۳۱	بافر	بالموصل	اتابک موصل	لؤلؤ	۱۴۶-۵۰	۱۰۷-۸
۶۳۴	»	بماردین	ارتق، ایلغازیه	ارتق ارسلان	۹۹-۱۰۰	۶۷
۶۳۵	التون	بالموصل	اتابک موصل	لؤلؤ	۱۴۰	۱۰۲
۶۳۷	بافر	بماردین	ارتق، ایلغازیه	ارتق ارسلان	۱۰۱	۶۸
۶۳۹	»	بالجزیره	اتابک جزیره	زاهر	۱۷۷-۸	۱۳۴
۶۳۹	التون	بالموصل	اتابک موصل	لؤلؤ	۱۴۱	۱۰۳
۶۴۲	»	»	»	»	۱۴۲	۱۰۴
۶۴۶	»	»	»	»	۱۴۴	۱۰۶
۶۴۷	بافر	بالجزیره	»	»	۱۵۱	۱۰۹
۶۴۸	کوش	بماردین	ارتق، ایلغازیه	غازی اول	۱۰۲-۳	۶۹-۷۰
۶۴۹	بافر	بالجزیره	اتابک موصل	لؤلؤ	۱۵۲	۱۰۹
۶۵۴	التون	بالموصل	»	»	۱۴۵	۱۰۶
۶۵۵	کوش	بماردین	ارتق، ایلغازیه	غازی اول	۱۰۴	۷۰
۶۵۵	بافر	»	»	»	۱۰۶	۷۱
۶۵۶	کوش	»	»	»	۱۰۵	۷۰
۶۵۹	التون	بالموصل	اتابک موصل	اسماعیل	۱۵۴	۱۱۱
۶۹۸	بافر	—	ارتق، ایلغازیه	غازی ثانی	۱۱۲-۳	۷۶
۷۴۰	کوش	بمحسن	»	صالح	۱۱۴	۷۷
۷۴۰	»	مردین	»	»	۱۱۵	۷۸

سنة ضرب	نوع	دار الضرب	اسماء حكومت	ملوك	سكه نومروسی	صفحه
۵۹۰	بافر	باربل	اتابك اربل	كوكبرى	۱۷۹-۸۱	۱۳۸-۹
۵۹۱	»	بماقرقین	ابوبی	العاذل	۱۹۱-۲	۱۴۹-۵۰
۵۹۴	»	—	ارتق، سكمانیه	سكمان ثانی	۱۳	۱۱
۵۹۴	»	نصبین	زنگی، اتابك موصل	ارسلانشاه	۱۳۱	۹۵
۵۹۶	»	—	ارتق، ایلغازیه	بولق ارسلان	۵۹ (ب) (ج)	۱۶۲-۳
۵۹۶	»	—	»	»	۶۰-۱	۴۴
۵۹۶	»	بسنجار	زنگی، اتابك سنجار	محمد	۱۶۶-۷	۱۲۵
۵۹۷	»	»	»	»	۱۶۸	۱۲۶
۵۹۷	»	—	ارتق، ایلغازیه	بولق ارسلان	۶۲	۴۵
۵۹۸	»	—	»	»	۶۳	۴۶
۵۹۸	»	بسنجار	زنگی، اتابك سنجار	محمد	۱۶۹-۷۰	۱۲۶
۵۹۸	»	بحران	ابوبی	العاذل	۱۹۳	۱۵۱
۵۹۹	»	بسنجار	زنگی، اتابك سنجار	محمد	۱۷۰ (ب)	۱۶۵
۵۹۹	»	—	ارتق، ایلغازیه	بولق ارسلان	۶۴-۵	۴۷
۵۹۹	»	بماردین	»	»	۶۶-۸	۴۸-۹
۵۹۹	»	»	»	»	۶۹-۷۳	۵۰-۲
۶۰۰	»	بالجزیره	زنگی، اتابك جزیره	سنجر شاه	۱۷۳	۱۳۱
۶۰۱	»	بسنجار	»	محمد	۱۷۰ (ج)	۱۶۶
۶۰۵	»	—	ابوبی	الواحد	۱۹۴	۱۵۲
۶۰۶	»	بالجزیره	زنگی، اتابك جزیره	محمود	۱۷۴	۱۳۲
۶۰۶	»	بماردین	ارتق، ایلغازیه	ارتق ارسلان	۷۴-۷	۵۳-۴
۶۰۷	التون	بالموصل	زنگی، اتابك موصل	ارسلانشاه	۱۳۱ (۱)	۱۶۴
۶۰۷	بافر	»	»	مسعود ثانی	۱۳۲	۹۶
۶۰۹	»	باربل	اتابك اربل	كوكبرى	۱۸۲	۱۳۹
۶۱۰	»	بالحصن	ارتق، سكمانیه	محمود	۱۴-۶	۱۲-۳
۶۱۰	»	—	فروع اتابكیه	نصرة الدين	۱۸۵-۷	۱۴۳-۴
۶۱۱	»	—	ارتق، ایلغازیه	ارتق ارسلان	۷۸-۸۱	۵۵-۶
۶۱۲	»	ماقارقین	ابوبی	الاشرف	۱۹۵	۱۵۳
۶۱۲	»	—	»	»	۱۹۶-۷	۱۵۴
۶۱۴	»	بامد	ارتق، سكمانیه	محمود	۱۶ (ب)	۱۶۰
۶۱۵	»	بمحسن	»	»	۱۷-۸	۱۳-۴
۶۱۵	»	سنجار	ابوبی	الاشرف	۱۹۸-۹	۱۵۴-۵
۶۱۷	»	»	»	»	۲۰۰	۱۵۵
۶۱۷	»	بامد	ارتق، سكمانیه	محمود	۱۹	۱۴
۶۱۸	»	بالجزیره	زنگی، اتابك جزیره	»	۱۷۶	۱۳۳
۶۱۸	التون	باربل	اتابك اربل	كوكبرى	۱۷۹ (۱)	۱۶۷
۶۱۸	بافر	مباقرقین	ابوبی	المظفر غازي	۲۰۱-۴	۱۵۶-۷

۱ فهرست تواریخ مسکوکات

سنة ضرب	نوع	دارالضرب	اسامی حکومت	ملوک	سکه نومروسی	حقیقه
۵۵۵	باقر	—	بنی زنگی، اتابک موصل	مودود	۱۱۷	۸۷
۵۵۶	»	—	»	»	۱۱۸	۸۸
۵۵۶	»	—	بنی ارتق، سکمانیه	قرا ارسلان	۱-۲	۳
۵۵۷	»	—	زنگی، اتابک موصل	مودود	۱۱۹	۸۸
۵۵۸	»	—	ارتق، ایلغازیه	الهی	۳۴	۲۹
۵۵۹	»	—	» سکمانیه	قرا ارسلان (ب)	۲	۱۶۱
۵۶۰	»	—	»	»	۳-۴	۴
۵۶۶	»	—	زنگی، اتابک موصل	غازی ثانی	۱۲۰	۸۹
۵۶۷	»	—	»	»	۱۲۱	۹۰
۵۶۹	»	—	»	»	۱۲۲	۹۰
۵۷۰	»	—	»	»	۱۲۳	۹۰
۵۷۱	»	—	ارتق، سکمانیه	محمد	۷	۷
۵۷۵	»	بالجزیره	زنگی، اتابک موصل	غازی ثانی	۸-۱۲۴	۹۱-۲
۵۷۶	»	—	ارتق، سکمانیه	محمد	۸-۹	۸
۵۷۶	»	—	زنگی، اتابک سجبار	زنگی	۱۶۳	۱۲۳
۵۷۷	»	—	»	»	۱۶۴	۱۲۳
۵۷۷	»	بیسجبار	»	»	۱۶۵	۱۲۴
۵۷۷	»	—	ارتق، ایلغازیه	ایلغازی ثانی	۴۳-۴	۳۴-۵
۵۷۷	»	بالجزیره	زنگی، اتابک موصل	مسعود اول	۱۲۹	۹۳
۵۷۹	»	—	ارتق، ایلغازیه	ایلغازی ثانی	۴۵	۳۵
۵۸۱	»	بالحصن	» سکمانیه	سکمان ثانی	۱۰	۹
۵۸۱	»	—	» ایلغازیه	بولق ارسلان	۵۳-۴	۳۹-۴۰
۵۸۴	»	—	»	»	۵۵	۴۰
۵۸۴	»	—	» سکمانیه	سکمان ثانی	۱۱-۲	۱۰
۵۸۴	»	—	زنگی، اتابک جزیره	سجبر شاه	۱۷۱-۲	۱۳۰
۵۸۵	»	بالموصل	» اتابک موصل	مسعود اول	۱۳۰	۹۴
۵۸۶	»	—	ابوبی	صلاح الدین	۱۸۸-۹	۱۴۷
۵۸۶	»	—	»	»	۱۹۰	۱۴۸
۵۸۷	»	—	ارتق، ایلغازیه	بولق ارسلان	۵۶	۴۱
۵۸۹	»	—	»	»	۵۷-۸	۴۲
۵۹۰	»	—	» خرنبرن	ابوبکر اول	۲۳	۲۱

— تصحیح سہو و نقصان —

- صفحہ ۴۵ ۶۲ نومرہ لی سکھنک دورہ داخلہ سندہ: (والظاہر بن) یرینہ
(والظاہر غازی بن) اولہ جقدر .
- ۶۰ سکزنجی نوعدہ (۸۹) نومرہ لی سکھ طقوزنجی نوعدہ (۹۰)
نومرہ لی اولہ جق .
- ۶۱ طقوزنجی نوعدہ (۹۰) نومرہ لی سکھ سکزنجی نوعدہ (۸۹)
نومرہ لی کچہ جک و تاریخی (۶۲-۹۰) وزیرندہ (خمس) یرینہ
(...) بولہ جقدر .
- ۶۲ ۹۱ و ۹۲ نومرہ لی سکھ لردہ (لوحہ ۳) یرینہ (لوحہ ۴) اولہ جق .
- ۶۹ ۱۰۲ نومرہ لی سکھنک (تاریخی ۶۸۴) یرینہ (تاریخی ۶۴۸)
(نوع ۲) یرینہ (نوع ۳) اولہ جق .
- ۹۴ ۱۳۰ نومرہ (عدۃ الدنیا) یرینہ (عزۃ الدنیا) اوقونہ جق .
- ۹۸ ۱۳۵ نومرہ لی التونک تعریفندہ (اورتہ دہ کی) گلہ سندن صکرہ
(عبارہ دہ الناصر لدین اللہ یرینہ المستصر باللہ و) جملہ سی
نقصان ترتیب قلنہ مشدر .
- ۱۰۰ ۱۳۷ و ۱۳۸ نومرہ لردہ (لوحہ ۵) یرینہ (لوحہ ۶) اولہ جق .
- ۱۰۶ ۱۴۴ نومرہ لی سکھنک ظہری [دورہ سندہ: محمد رسول اللہ
ارسلہ بالہدی (الح) اولہ جقدر .
- ۱۲۴ ۱۶۴ نومرہ لی سکھنک ظہرندہ کی مربعک اوزرندہ (ابن زنجی)
اولہ جق .
- ۱۵۶ ملک مظفر غازی سکھ مبدأ حکومتی ۶۱۸ یرینہ ۶۲۸ دیزلکک
۲۰۱ نومرہ لی سکھنک (تاریخی ۶۱۸) و ظہرندہ (عشرین)
یرینہ (عشر) اولہ جقدر .

— اتابک اربل —

— ﴿مظفر الدین کوکبری﴾ —

صحیفہ ۱۳۸ — نوع ۱ (۱) — نومرو ۱۷۹ (۱)

﴿اربل﴾

النون

نارغی ۶۱۸

دجہری اور تہدہ:

ابن علی

لا اله الا الله

وحده لا شریک له

الناصر لدین الله

امیر المؤمنین

دورہ سندہ (داخلاً): بسم الله ضرب هذا الدينار باربل سنہ

ثمان عشر وستمائة.

(خارجاً): لله الامر (الح) بنصر الله

ظہری ایکی دائرہ ابجدندہ:

الکامل

محمد رسول الله

صلى الله عليه

وسام ملك

الامرا کوکبری

دورہ سندہ: محمد رسول الله ارسله بالهدى (الح)

(بمئل) النون، وزنی ۱ م فطری ۲۸

صحیفہ ۱۲۶ - نومبر ۱۷۰ (ج ۱)

نوع ۲

سنجار

باقر

تاریخی ۶۰۱

دجہری اور تہدہ: صاغ طرفہ منوجہ اوموز لربنہ
قدر بر انسان تصویری (بوست)
[روم مسکوکاتی نقلیدندہ و باشندہی
سربوش (پالاس) طررندہ درہ]

اطرافندہ: الملك المنصور قطب الدین محمد بن زنگی . . عهد سنجار
تصویرک برونی حذا سندنہ: شاه نوح

سنہ احد

ظہری

الامام الناصر

بجاء لدین الله امیر
المؤمنین الملك
العدل سيف الد
ین ابوبکر بن ایوب

۳۰

فطری ۲۸

ناصر الدين محمود

صيفه ۹۸ - نوع ۱ - نومرو ۱۳۵ (ب)

الموصل

التون

تاريخي ۶۳۱

۱۳۵ نومرونك عيني اولوب وجهنك اورته سنده كذلك (المستبصر بالله)
يازيلي اولديني كي صاغنده (الملك الكامل) وصولده (الملك الاشرف)
محرردر: تاريخي (سنه احد وثلثين وثمانه) .
(بئيل) التون، وزني ۱ م ۴ ط . قطري ۲۷

— اتابكان سنجار دن —

قطب الدين محمد

صيفه ۱۲۶ - نوع ۱ - نومرو ۱۷۰ (ب)

سنجار

باقر

تاريخي ۵۹۹

۱۶۹ نومرونك عيني اولوب تاريخي شوبله در:
(ضرب بسنجار سنه تسع و تسعين و خمسمائه .

قطري ۲۷

— انا بکان مواصلدن —

— ﴿نور الدین ارسلانشاه اول﴾ —

صحیفہ ۹۵ — نوع ۱ — نومبر و ۱۳۱

الموصل

التون

تاریخی ۶۰۷

الامام

اورتہدہ:

لا الہ الا اللہ

وحدہ لاشربکہ

الناصر لدین اللہ

امیر المؤمنین

دورہ سندہ (داخلاً: بسم اللہ [ضرب هذا الدينار] بالموصل

سنہ سبع وستمائة

(خارجاً: لله الامر (الح) بنصر الله

نقطہ علی دائرہ ایچندہ: بن مودود

محمد رسول اللہ

صلی اللہ علیہ

نور الدنیا والدین

انا بک ارسلانشاه

دورہ سندہ: محمد رسول اللہ ارسلہ بالہدی (الح)

(بیل) التون، وزنی ۱ م ۱۳ ط فطری ۲۹

— نومرو ۵۹ (بج) —

دہری بالادہ کی ۵۹ (ب) نومرونک عینیدر .

ظہری بردائرہ ایچندہ: اللہ

الامام الزنا

صر لدین

امیر المؤمنین

دورہ لری بالادہ کی سکدنک عینی اولوب (الظاہر غازی) دن

صکرہ نقصان اولان (بن) کلہسی بوندہ محرردر .

(دلیکلی) قطری ۳۴

— ﴿حسام الدين يولق ارسلان﴾ —

صيفه ۴۳ - نوع ۵ - نومرو ۵۹ (ب)

باقر

محل ضربی بوقدر. تاریخ ۵۹۶

وهری تصویر ۵۹ نومرویه مشابه اولوب دیزلری التنده
برقش عربی واردر.

ظہری بردائره ایچنده :

* الناصر

لدين الله

امير المؤمنين

دوره سنده (داخلاً : الملك الا فضل على والملك الظاهر

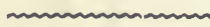
غازی [بن] الملك الناصر يوسف

(خارجاً : حسام الدين يولق ارسلان ملك ديار

بكر بن ايل غازی بن ارتق ضرب

سنه ست تسعين خاه.

قطری ۳۲

﴿ فخر الدین قرا ارسلان ﴾

صحیفہ ۳ - نوع ۱ (ب) - نومبر و ۲ (ب)

باقر

محل ضربی بوقدرہ تاریخ ۵۹۹

صقاللی بر حکمدار
تصویری (بوست)
[بزازین سکہ لری
تقلیدندہ درہ]

دہری

ظہری اور تہدہ : براز صولہ متوجہ

صقالسز بر انسان

تصویری (بوست)

دورہ سندہ : الملك العادل فخر الدین قرا ارسلان

بن داود بن ارتق.

قطری ۲۷

— ﴿ ناصر الدين محمود ﴾ —

صيفه ۱۳ - نوع ۲ (۱) - نومرو ۱۶ (ب)

﴿ آمد ﴾

باقر

تاریخی ۶۱۴

دورن نقشه لی داتره ایچنده: چغنه باشلی قره قوش رسمی،
ایکی طرفنده کی قنادلر بنک جهت
علیاری برر کوچک و یارم انسان
چهره سندن ترکیب اولغشدر.

دوره سنده: الملك الصالح ناصر الدنيا والدين

محمود بن محمد بن ارتق

ظہری

الامام النا

السلطان الفا

لب عز الدنيا والد

بن کیکاس بن کیخسرو

بن قلیج اوسلان

...

فطری ۳۰

— ❧ علاوه ❧ —

— ملوك ارتقيه دن —

— ❧ فخر الدين قرا ارسلان ❧ —

صيفه ۶ — نوع ۴ — نومرو ۶ (ب)

باقر

محل ضربی برقرار. تاریخی مشکوک.

دجری

نصوبری وایکی طرفنده کی عنوانی ۶ نومرونک عیندر.

باشی حذاسنده کی حروفات برینه :

صاغده : — ۷ ۴۵ (صولده : ۱۳۱۸ رقلری ،

نصوبرک صول طرفنده و بیجافی انصا لنده درونی چیمکلی مدور
برلوحه منقوشدر.

ظهری

مذکور ۶ نومرولی سکه نك حاوی اولدینی عینی

عباره بی شاملدر .

فطری ۲۸

(دلیکلی)

«اشبو سکه نك وجهنده کی رقلر صاحبك مدت حکومتی سنه لرینه توافقی اتمامکله

سبب نصوبری اکلاشله مبور.»

اولد قلرندن ملك عادلن صكره اورالرده حكمرما اولان ملوكه شعبه ابويه ميفارقين دیندیکی کبی اکثری سکه لری دخی بلده مذکورده ضرب اولنمشدر. جزیره بلادنده کسـیلان مسكوكات ابویه بنو اراتق و بنو زنگی سکه لری مثللو مصور اولوب فقط انلر کبی مسكوكات خرسـتیانه تصاویرینه تقلید ایدلماشدر. بونلرده کی رسملر خصوصی بر طرز و انموزجهده اولوب احتمالکه بالذات کندی تصویرلری و یاخود مخیل بر حکمدار تمالی اولق اوزره نقش و ترسیم قلنمشدر.

مسكوكات مذکوره كذلك مسكوكات تركانيه کبی بائر اولوب حجم و قطرلری دخی انلره تقلید ایدلمش و بعضاً ایچلرنده تصویرسز سکه لری دخی بولنوب بونلرده تركان سکه لرینك رسمسز لری طرزنده ضرب اولنمشدر. صلاح الدین ابوبینك سکه لرنده محل ضربی یازلماش ايسـده نارنجی ميفارقینی ضبط ایلدیکی زمانلردن صكره به تصادف ایلدیكندن واسـلافی دخی سکه لرینی اکثریتـه اكا توفیق ایتدكـلردن مشار الیهك سکه لری دخی اوراده ضرب اولنش اولق اقوای ماحوظدر.

مسكوكاتك تاريخلردن استنباط اولندیغنه كوره مشارالیه صلاح الدین یوسف ۵۸۶ سنه لرینه قدر اورالرده بولنوب برادرلی ملك عادل ايسـه ۵۹۱ تاریخنده ميفارقین و ۵۹۸ سالنده (حران) ده سکه کسـدیر مسیله دمشقـه هودقی تاریخ مذکوردن صكره وقوعبولمشدر.

اصلـه ميفارقین ملوكی اولان ملك اوحـد ایله ملك اشرف و ملك فازینك زمان حكومتلرنده بر حیات اولان پدر و بعضاً عمیلریله برادرلرینك اسملری سـکه لرنده ذكر اولنش و بالاده صره مسیله كورلدیکی اوزره مشارالیهك مدت حكومتلری مسكوكاتلری تاریخلردن اكلاشمقده بولنمشدر. مؤرخین بونلرك تسلسل و تعاقب حكومتلریله مدت دواملری حقنده بر طاقم اختلافنده بولنش ايسـه لرده تصحیح روایات ایچون مسكوكات موجودهـك ارائه ایلدیکی حقیقتدن دهـا ابو مأخذ اولهـمز.

— ۲۰۲ —

بالاده کی ۲۰۱ نومرونک مشابہی اولوب انحق
وجهنک کنارنده کی عبارہ شویله تقسیم اولمشدر:
لااله الا الله | وحده لا شریک | له محمد | رسول الله
ظہرندہ (ثمان) نک (نونی) یوقدر.

قطری ۲۸

— ۲۰۳ —

۲۰۱ نومرویه مشابہ اولوب فقط کنارنده کی
عبارہ لر عکسنه یعنی کلمه تحید ظہرینه و محل ضرب
وناریخی وجهنه یازلمش و تقسیمانی هخی تبدیل قلمشدر.

قطری ۲۰

— ۲۰۴ —

۲۰۱ نومرونک عینیدر. لکن یازیلری کوفی اولیوب
خط عربی اوله رق نقش ایدلمشدر. کنارلری سیلکدر.

قطری ۲۴

مقدمه مزده بیان قلمدینی وجهله جزیره مابین النهرین بلادنده
حکومت ایدن ملوک ایویسه مختلف بلده لرده سکه ضرب ایتدیر مش
ایسه لرده (میافارقین [۱]) شهرینی اصله مرکز حکومت اتخاذ ایلمش

[۱] میافارقین اليوم دیاربکره تابع سلوان قضاسنک مقر حکومتیدر. بوراسی
قدیماً جسیم و مشهور بر شهر ایدی. میافارقین نامی مسکوکات اوزرنده متخلف املا
ایله یعنی (مافرقین)، (میافرقین)، (ماقارقین) و (میافارقین) صورتلرنده یازلمشدر. اليوم
(مقارقین) یازلمشده ایسه ده یاقوت جوئی به کوره املائی صحیحی (میافارقین)
اولوب اسم مرکبدر. معجم البلدانده ایضاح قلمشدر. جلد ۴ صفحه ۷۰۳

— ﴿٥﴾ المظفر شهاب الدین غازی ﴿٥﴾ —

۶۶۸ — ۶۴۶

نوع ۱

باقر

﴿٥﴾ میافارقین ﴿٥﴾

— ۲۰۱ —

تاریخی ۶۶۸ (نصوبرسن)

لا اله الا الله

دجری

وحدله لا

الاسام الناصر
احمد الملك ا
لكامل محمد

رسول الله

عمر ۳۴

ضرب مبا

ظہری

فارقین سنه

الملك الاشرف
موسی الملك ا
المظفر غازی

وحدله لا

بن محمد و بن ابی

فطری ۳۱

لوحة ۸

ظهري

[لا اله]

الا مام الناصر
لدين الله
امير المؤمنين
الملك الكامل

محمد
ص

فطري ۲۴ (يازبلي قباچه در)

— ۱۹۹ —

۱۹۸ نومرونك عيني اولوب انده قرائت اولسه ميان
بعض كلاتي اكمال ايدر. انجق ظهريك زيريله صاغنده كي
عباره شويله در: زيرنده (محمد رسو) صاغنده (ل الله)

فطري ۲۵

— ۲۰۰ —

تاريخي ۶۱۷

۱۹۸ نومرولى سكه نك طرزنده در. انجق تصويرك صول الى
كو كسنده وصاغ الى ديزنده اولوب قباچ يوقدر.

عمل ضرب وتاريخي شويله در: } صاغده: سنجار سبع
صولده: عشر وستمائه
دوره سييله ظهريك عبارت لري ۱۹۹ نومرونك عيني در.

فطري ۲۶

لوحة ۸

— ۱۹۶ —

محل ضربی بوقدر. تاریخ ۶۱۲

دیمه‌ی اورته‌ده: تصویر و سنه‌ی ۱۹۵ نومرونك عینیدر.
اطرافنده: الملك الاشرف مظفر الدین شاه ارمن ابوالفتح
موسی

ظهری ۱۹۵ نومرونك عینی شکل و عبارتده‌در.

فطری ۲۹

لوحه ۸

— ۱۹۷ —

۱۹۶ نومرونك عینی طرزده اولوب

انجق تصویرك باشی براز کوچك‌در.

فطری ۳۰

نوع ۲

باقر

سنجار

— ۱۹۸ —

تاریخ ۶۱۵

دیمه‌ی اورته‌ده: ایکی دیزلری اوستنه اوطورمش وصاغ

النی کوکسی اوزرینه قوبوب صول الله

دیزینك اوستنده برقلج طومش حکمدار

تصویری. باشنك اطرافنده شعاع شمس

علامت اوله‌رق برداتره وارد.

صاغنده: سنجار سنه. (صولنده: خمسعشر ستم).

دوره‌سنده: الملك الاشرف شاه ارمن موسی بن ابی بکر

— ﴿٤﴾ الاشرف مظفر الدين ﴿٥﴾ —

۶۰۷ — ۶۲۸

نوع ۱

باقر

میا فاروقین

— ۱۹۵ —

تاریخی ۶۱۲ (ما فاروقین)

دجری اورتده: صول دیزینک اوستنه اوطوروب صاغ

دیزی یوقاری قالدیرمش وصاغ الیه

کوکسی اوزرنده برکله طومش باقی

تاجلی بر حکمدار تصویر.

اوموزلرینک صاغنده: سنه ثنا عشر (صوانده: وستمانه.

اطرافنده: الملك الاشرف مظفر الدين ابو الفتح موسى

ضرب ما فاروقین

ظہری ضلعلری مقوس بر مثالت ایچنده:

منین

الامام الناصر

لبدین اللہ

المؤ

میر

ضلعلری اوزرنده: الملك العادل سيف الدين | ابو بکر

بن ایوب

فطری ۳۰

— ﴿﴾ {۳} الاوحد نجم الدين ﴿﴾ —

۵۹۷ — ۶۰۷

نوع ۱

باقر

— ۱۹۴ —

[۱] محل ضربی یوقدر. تاریخ ۶۰۵

دوره : باشنه بصی برتاج کیش و ابکی طرفنده نرینانه

منعلق شیلر تعلیق ابدلش و اوموزلری قالین

برحرمانیه اورنوبی حکمدار نصوری. (بوست)

باشنک صاغننده : سنه خمسة. (صولنده : وسة مائه.

دوره سنده : الملك الاوحد نجم الدنيا والدين شاه ارمن ايوب

ابن الملك العا [دل]

قهری مهر سایمان، اورته سنده : لا اله

الا الله

محمد رسو

ل الله

التي مثلت ايجنده : الاما | لنا | لد | الله | امير | اماؤ

التي زاوية خارجنده : الملك | العادل | سيف | الدين |

ابوبكر | بن ايوب

قهری ۲۸

لوحه ۸

[۱] ملك مشار اليك (مبارقین) ده و ۵۹۹ ، ۶۰۰ ، ۶۰۱ تاریخلنده ضرب اولمش سكه لری دخی بعض قنالوقلرده كور لمشدور . مسكوكات مذكوره نك طرز و نصوری ملك عادلک ۱۹۱ نومرولی سكه سنك عینی اولوب انجق باشنك ابکی طرفنده (الملك الاوحد | نجم الدين) یازیلیدر . بالاده کی سكه نك دخی مبارقینده ضرب اولمش اولمی محمقدر .

نوع ۳

باقر

حزان

— ۱۹۳ —

تاریخی ۵۹۸ (نویسنده)

وتسعين

الملك عادل

۷۰۰

وخمسة

مرب بصران

ابو بكر بن ايوب

سنة ثمان

دمبري

ظہری

فطری ۲۲ (پیش)

لوحة ۸

~~~~~

نوع ۲

باقر

مہارقین

— ۱۹۲ —

(مہارقین) تاریخ ۵۹۱

تصویری بالادہ کی ۱۹۱ نومرونک طرزندہ

دہری

ایسہدہ زلفلریلہ اوموزلرنندہ کی اورتونک

شکل وضعی بشقہ یولہدر .

باشنک صاغندہ : وتسعین . (صولندہ : وخسماۃ

اطرافندہ : ضرب هذا الدرهم بمہارقین سنہ احد

سبف الدین

ظہری

لا اله الا الله
محمد رسول
الله الامام
الناصر لدين
الله امير

المؤمنين

قطری ۲۸

لوحة ۸

﴿۲﴾ العادل سيف الدين ﴿﴾

نوع ۱

باقر

﴿﴾ میافارقین ﴿﴾

— ۱۹۱ —

(ماقرقین) تاریخ ۹۱ [۵]

دو بهری اورتده : باشی تاجلی وقولا قلی اوزرندن اوزون

زلفلی و او مولری بر حرمانی ابله اورتولی
حکمدار نصویری (بوست)

باشنک صاغنده : ضرب سنه (صولنده : احد تسمین

اطرافنده : الملك العادل سيف الدين ابو بكر

بن ایوب

ظہری بری دوز دیکری نقطہ ملی ایکی دائره ایچنده :

القلس

لا اله الا الله

وحدہ لا شرک

یکله الامام

الناصر لدین

الله امیر المؤمنین

ملکین

قطری ۲۸

لوحة ۸

«اشبو سکه نك تاريخنده (جسمائه) یازلیوب (احد تسمین) ابله اکتفا اولمشدر.»

نوع ۲

باقر

— ۱۹۰ —

محل ضربی بوقدر . تاریخ ۵-۴

باغداش قورمش و ابی الیه کوسه
اوزرندن اوچلری باشی خذاسنده
بریارم آی طوتمش انسان نصوری .
[موصل انا بکلرندن ناصر الدین محمودک
۱۳۸ و ۱۳۹ نومرولی سکه لری
بو تصویرک تقلیدنده دره.]

دبهری

ظهری

الملك الناصر
صلاح الدين
يوسف بن ايوب

فطری ۲۳

(بیمل) سبیلکجه در .

﴿۱﴾ الناصر صلاح الدين ﴿﴾

نوع ۱

باقر

— ۱۸۸ —

محل ضربی یوقدر. تاریخ ۵۸۶

دجهری اورتده: بر کرسی اوزرنده باغداش قورمش وصول

البه کوکسندنه برکله طومش وصاغ النی

دیزی اوسندنه قویش حکمدار تصویر.

[طبقه ابلاغیه دن ارتق ارسلانک ۹۰ و ۱۰۱

نومروی سکه لری بو طرزه تقلید ایدلمشدره.]

اطرافنده: الملك الناصر صلاح الدنيا والدين يوسف بن ايوب

ضرب هذا

ظهری

مع الامير المؤمنين
صر الدين الله
امير المؤمنين

سنة ۱۲۴۵

قطری ۲۹

لوحة ۸

— ۱۸۹ —

۱۸۸ نومرویه معابه اولوب

رسم خطی بشقه و براز سیدکدر.

قطری ۲۹

ملوك ايوبيه

— در میافارقین —

تاریخ حکومت

۵۸۶	۱	الملك الناصر صلاح الدين يوسف ابن ايوب
۵۹۱	۲	الملك العادل سيف الدين ابوبكر ابن ايوب
۵۹۷	۳	الملك الاوحد نجم الدين ايوب ابن العادل
۶۰۷	۴	الملك الاشرف مظفر الدين موسى ابن العادل
۶۲۸	۵	الملك المظفر شهاب الدين غازي ابن العادل
۶۴۲ (سکه می بوقدر)	۶	الملك الكامل محمد ابن غازي
۶۵۸	ند	

مسكوكات ايوبيہ میافارقین

١	مسكوكات ايوبيہ میافارقین	١٢٨
٢	مسكوكات ايوبيہ میافارقین	١٢٩
٣	مسكوكات ايوبيہ میافارقین	١٣٠
٤	مسكوكات ايوبيہ میافارقین	١٣١
٥	مسكوكات ايوبيہ میافارقین	١٣٢
٦	مسكوكات ايوبيہ میافارقین	١٣٣
٧	مسكوكات ايوبيہ میافارقین	١٣٤
٨	مسكوكات ايوبيہ میافارقین	١٣٥
٩	مسكوكات ايوبيہ میافارقین	١٣٦
١٠	مسكوكات ايوبيہ میافارقین	١٣٧

— ۱۸۶ —

بالاده کینه مشابه اولوب انجق وجهنده
(سنه عشر) سیلک اولدینی کبی ظهرینک
زیرنده (محمد) اسمی صوگ سطرده محرردر.
کنارلری کذلک تمامیه قرائت اولنه میور.

فطری ۲۸

— ۱۸۷ —

بالاده کینه مشابه اولوب ظهرینک بالاسنده
(نصیر امیر) وصولنده (المؤمنین) او قونیور.
صاغده کی اشارتی کورنمیور.

فطری ۲۷

بالاده کی سکه لک صاحبی حقنده معلومات کافییه دسترس اولنه مامغله
بویابده اعطا اولنه جق ایضاحات آزجوق نقصاندن سالم اوله من.
متفرقین تعمیر اولنان و آقسنغر انابکی سلاله سندن اولان انابکلردن
ازبک ونصره الدین اسملرنده ذاتلر واردرکه اشبو سکه لر شبهه سز آنلر
طرفندن مشترکاً ضرب ایتدیرلش اولمیدر. انجق محل ضربلری قرائت
اولنه مامسندن طولایی اشبو انابکلرک مذکور سکه لری زه لرده ضرب
ایتدیردکلری و ۶۱۰ تاریخلرنده نه طرفلرده حکومت ایلدکلری اکلا-
شیه مامشدر.

— فروع انا بک به دن —

— نصره الدین محمود —

نوع ۱

باقر

— ۱۸۵ —

محل ضربی سبکده. تاریخ ۶۱۰

سنة عشر

دجری

لا اله الا الله

: محمد رسول الله

: صلی الله علیه

: الناصر لدین الله

امیر المؤمنین

...

ظہری

انا بک الا عظم

: ازبک بن محمد

: ملک الامرا

: نصره الدین محمود

: بن تشکین بن

محمد

مظفر الدين كوكبرى [۱] ذاتاً صلاح الدين ايوبىنىڭ كثر محاوراندىن مەيلىندە بولمىقى تۈجھىنى قزانمىش اولدىقندىن مەشارىيە طرفىدىن مەحقاقىيە بىر بىر بىلەن ئارىيەلە ئاتاپكە نەسب اولمىشىدۇر. ابى الفدا وسائر مؤرخىنىڭ رىۋايىتى بىلەن مەشارىيە فەزائىل اخلاق وشەجاعتى شەرتىشەنار اولوب قىرغاق بىش سەنە قەدر مەسندە ئاتاپكەندە بولمىش ۋەجىن ۋەفاندىنە زىر ادارە سەندە بولغان بىلادى خەلىفە عباسى مەستەسەر بىلەن ئانتەقال ايتىك اوزرە ۋەسەت ايلەمىشەدۇر. ۶۳۰ سەلەمەدەدۇر.

§

زالدين على كوچىك ايلە زىن الدين يوسف طەيىبى سەككە سەزىپ ايتىدۇر مەشەردۇر. ئاتىلە مەزكۇرەدەن يالەز مەظفر الدين كوكبرىنىڭ سەككىزى مەۋجۇد اولوب بولمىش مەسكوكات زىنكە تەقلىدەندە ۋەقەت بىشە رەسەمەدە ايتىق نەۋى اولەرق باقىر ۋەتەسەۋىرى شامەلدۇر.

مەسكوكات مەزكۇرەدە كەندىسەنە مەخسۇس بەغىز القاب ۋەئەۋان دەرىجە اولمىش اولدىنى كەي بىر نەۋەندە كەلە تەۋحىد ۋەخەلىفە عباسىيە اسمى ۋەدىكەر نەۋەندە صلاح الدين ايوبى ايلە مەلۇك ارقەدە ۋەحسەم الدين يولقى ارسلان بىن ايلغازى نامەرى ذىكەر ايدەلمەشەدۇر. كەلە بىر نەۋەندە دارالضەرەرى اولان (ارەك) شەرىيە تارىخى سەزىپەرى يازمىش ۋەايتەنچى نەۋەندە بولمىش ھەيچ بىر كەۋستەلمەشەدۇر.

ايتەنچە مەزە سەنەك شەرق مەسكوكاتى قەتالوقلىرىنىڭ ۱۸۸۹ سەنە سەندە ئىشەر اولتان علاۋە سەندە مەظفر الدين كوكبرىنىڭ بىر قەچ دەرىجە تەۋەن مەسكوكاتى دىخى بولمىش كەۋستەلىش ايسەدە بولمىش اشەۋ طەقەدە ھەنوز مەۋجۇد سەككە يوقدۇر.

[۱] (بىرى) ياخۇد (بۇرى) تەركەن ۋەتەك لسانلەندە (قۇرد) مەنەسەنە اولوب (كوك) ايسە سەمەن بىشە (مەنى) مەنەسەنە دىخى اقادە ايدەلەندە (كوكبرى) ياخۇد (كوكبۇرى) مەنى قۇرد دىكە اولور ايسەدە ھەم اولەرق مەستەسەر اولمەشەدۇر.

ظہری

الملك الناصر
صلاح الدين يوسف
بن ايوب

بن ايوب

فطری ۳۰

لوحة ۷

ترکان نسلندن اولان بکتیگن عائلہ سی اوج ذاتدن عبارت اولوب
بولر اتابکان موصل فروغندن معدوددرلر .

بکتیگن نام ذاتک اوغلی اولوب عمادالدین اتابک زنگینک خدمتده
بولنان زین الدین علی مشارالیه نردنده کسب تمیز ایدوب اک اول موصله
سوق ایلدیکی عسکرک سردارلق وظیفه سی دخی بوکا احاله ایلمشیدی .

اتابک زنگینک اوغلی سیف الدین غازی اول موصل اتابکی اولدینی
زمان زین الدین علی نائب نصب اولمش و ۵۶۳ سنه سنه قدر کرک
مشارالیه غازی اولک و کرک صکره برادری مودودک معیتلرنده بولمشدر .

مومی الیه سنه مذکورده وفات ایدوب بیوک مخدومی زین الدین
یوسف طرف اتابکیدن قلاع ملحقه نک تحکیمه ودها صکره اربیلی
حکومتی نیابتنه مأمور ایدلشدر .

مؤرخین زین الدین علی بی (کوچک) لقبیلہ یاد ایلدکری کبی یوسفک
مخلصنی بعض (نور الدین) اولقی اوزره یاز مشر ایسده طوغریسی
بدری مثللو زین الدیندر .

۵۸۶ تاریخده زین الدین یوسفک وقوع وفاتی اوزرینه برادری

— ۱۸۳ —

تاریخی ؟

۱۸۰ نومرو نیک عینی اولوب تاریخی قسمی کسیکدر
الحق (ضرب باربل) ابو کور نمکده در.

ظہری

[الناس] صر لدين الله
[امير] المؤمنین
مظفر الدین
ماک الا مرا
والدين کوکبری
بن علی

فطری ۲۲

نوع ۲

باقر

— ۱۸۴ —

محل ضربی و تاریخی بوقدر

ایل غازی

دجری

برکریه اوسقنده او طور می
وصول النده برکله
طونمش زر هلی بر
حکمدار تصویر

حکمدار الدین بوقدر

— ۱۸۰ —

د بهری
ارسلانك رسمى بالاده كندن دها بیو جكدر.
تاریخنده یالكز (خمس مائه) وزیرنده
(ضرب باربل) اوقونیور.

الله محمد

ظہری

الناصر لدين الله
امير المؤمنين
ملك الامراء
مظفر الدنيا
والدين كوكبرى

...

فطری ۲۴

— ۱۸۱ —

۱۸۰ نومرویه مشابه اولوب (خمسائه)
بربرده یازلمشدر.

فطری ۲۱

لوحة ۷

— ۱۸۲ —

تاریخی ۶۰۹

۱۸۰ نومرونك شیبی اولوب تاریخی سوارینك صاغنده :
سنه تسع. صولنده : وستمائ یازلمشدر. وزیرنده ضرب باربل
سیلکدر.

فطری ۲۱

﴿۳﴾ مظفر الدین کوکبری

۵۸۶ - ۶۳۰

نوع ۱

باقر

اربل

— ۱۷۹ —

تاریخی ۵۹۰

برارسلانہ راکب اولہرقی ابکی فوللری
آجوب کویا قوشدیر مقدمہ اولان سواری
نصوری.

صاغنده : سنہ تسمین

سولنده : وخسپاہ

زیرنده : ضرب باربل

ظہری

لا اله الا

الناصر لدین الله

امیر المؤمنین عزہ

الدنیا والدين

ابو ناصر مظفر

الدین کوکبری

بن علی

بکتکینی

— انا بکاف اربل —

سنة هجرية

۵۳۹ (سکه سی بوفدر)

۱ زين الدين علي بن بكتكين

۵۶۳ (سکه سی بوفدر)

۲ زين الدين يوسف بن علي

۵۸۶

۳ مظفر الدين كوكبرى بن علي

۶۳۰ آمد

۵۸۶

۵۸۶

بولمشدركه بونى سنيغ مذ كورده مضر وب اولاف بالاده كي ۱۷۴ و ۱۷۶
نومرولى سكرلى اثبات ايدر. مع مافيه تاريخ مذ كوردن سكره دها
بر مدت حكومت ايتش اولسي عمنهدر. محمدك برادري قطب الدين
مودوده كلنجيه بونك سكرسى هنوز معلوم وهيج بر مسكوكات قتالوغنده
موجود اوليوب بناء عليه مؤرخينك افاداتى وجهله يك جزوى بر مدت
حكومت ايلمش اولدينى دركاردر.

قطب الدين مودوددن سكره بوطائيه منسوب ملك الزاهر اسمنده
بذات دها صفت نيابته حكومت ايلمشدركه تاريخجه بوبابده هيج
بركونه معلوماته تصادف ايده مدلك. بذات ۱۷۷ و ۱۷۸ نومرولى سكره
لردن نظامر ابتدئى اوزره ملك المعظم طرفندن بالوكاله ۶۳۹ تاريخلرنده
جزيره ده حاكم بولمشدره (ملك المعظم) معز الدين محمود بن معز الدين
سنجر شاهك لقبى اولدينى كندى سكرلرنده دخى محرر اولمشندن
آكلاشملقه ملك الزاهر مشاراليه معز الدين محمودك همدومى وباخود
وزيرى اولق اقتضا ايدر.

ملك الزاهر ك برنوعده عبارت اولان مذ كور سكرلى اوزرنده
سنجر شاهك ۱۷۳ نومرولى سكره سنه وضع اولناف تمنياه مشابه تمغالر
منقوش اولسييله هر حالده كنديسنك او طائيه منسوب اولديغنه بوده
دالات ايدر احوالندندر.

§

جزيره اتابكرينك مسكوكاتى ديكر ملوك اتابكده اتخاذا اولناف
طرز واسوله اولوب فقط تصويرلرى وبعضيكرينك اوزرنده كي تمغالرى
باشقه وقطرلرى دخى مختلفدر.

جزیره اتابکری بین النهرین عموم جزیره قطعه سنک حاکمی دیک
اولیوب (جزیره ابن عمر) [۱] باخود (جزیره عمریه) نامیده معروف
اولان و موصل ایله مار دین اره سنده بولنان بلده نك مع ملحقات امیری
ایدیلر .

جزیره ابن عمر اولجه موصل اتابکری نك زیر حکومتده بولمیشدی
حاله ۵۷۶ سنه سنده بنی زنگیدن سیف الدین غازی ناینگ و قانیله
برابر بیولا مخدومی عز الدین مسعود اول موصله اتابک اولدینی کی
کوچک اوغلی معز الدین سنجر شاه دخی قلاع و نواحیه سیله برابر جزیره
ابن عمری موصلدن بالفریق اوراده بر حکومت اتابکیه تأسیس ایلمشدر .
اقوال مؤرخینه نظراً جزیره اتابکری اوج ذاتن عبارت اولوب
مؤسسلری اولان معز الدین سنجر شاهک ۵۷۶ سالندن ۶۰۵ سنه سنه
قدر حکومت ایلدیکی و اندن صکره بیتوک مخدومی معز الدین محمود
وبعد بر از مدت قطب الدین مودودك رأس حکومتیه کله رك ۶۲۴
تاریخینه قدر دوام ایستدکری اکلاشیله یور ایسده بواکیسنک مدت
حکومتلری حقنده صراحت اولدینی کی بواکله دن جزیره ده حکومت
ایدن بهقه برامیردن دخی بحث اولنماشدر .

مسکوکات موجوده دن بزم استنباط ایلدیکنز معلوماته کوره سنجر
شاهک مدت حکومتی ۶۰۵ سنه سنه دکن دوام ایدوب مخدومی ملک
المعظم محمود ۶۰۶ تاریخندن ۶۱۸ سالنه قدر حکومت مذکورده

[۱] جزیره شهر نك بایسی حقنده روایت تاریخیه مختلف اولوب انک طوغری
اولقی اوزره کاتب چلبی بنی امیه دن سکر بنی خلیفه هر ابن عبدالعزیزک بناسی
اولدینتی واسمی مشارالبیه نسبت ایلدیکنی بیان ایده یور . «جهان نما صحیفه ۴۳۹»
جزیره ابن عمر دجه ساحلنده اولوب وقتیه مستحکم سور نك اطراف نرک
صولیه محیط ایدوکنندن جزیره اطلاق دخی آندن نشأت ایشدر . بوراسی البوم
موجود وجسم برقریه حکمنده در .

﴿۴﴾ الملك الزاهر

۶۳۹

باقر

الجزیره

— ۱۷۷ —

تاریخی ۶۳۹

دوره سنده : قطعی برداره مرکزنده :

دوره سنده : الملك المعظم . . . عهد الملك الزاهر

سنه نسم

فطری

بنی الامام المستنصر
بالله السلطان الا
عظم کب خسرو
چاپ

فطری ۲۰

لوحة ۷

— ۱۷۸ —

بالاده کی سکه نک مشاهی اولوب رسم
خطی براز فرقی و آنده قرائت اولته میان
بعض کلمات بونده دها اوقوناقلیدر.

فطری ۲۳

— ۱۷۵ —

تاریخی کسبکدر.

بالاده کینک عینی اولوب دوره سنده
بوزق اولان کلمات بونده موجوددر.

دجری

سنه . . .

ظہری

الامام الا . . .
شیخ الناصر لدین . . .
امیر المؤمنین . . .
الملك العادل .

بکر بن ابوب

۷ لوحه «بالجزیره نک (بر) حرفلری یازلامشده .» قطری ۲۹

— ۱۷۶ —

تاریخی ۶۱۸

۱۷۴ نومروتک عینی اولوب تصویر
براز قبادر.

دجری

سنه ثمانیه

ظہری

الامام الناصر لدین
شیخ الله امیر المؤمنین
الملك الكامل محمد
الملك الاشرف

موسی

قطری ۲۸

— ﴿۲﴾ معز الدین محمود —

۶۰۵ — ۶۱۸

نوع ۱

باقر

الجزیره

— ۱۷۴ —

تاریخی ۶۰۶

دورهی مراکزده: ایچی اویچی یکدیگرینه ربط اولمش بر

یارم آی ایچنده الریخی یوقاری قالدیرمش

یاری بلنسه قدر انسان تصویرى .

دوره سنده : الملك المعظم محمود [بن سنجر شاه] الناصرى .

سندست

قطری

الامام الاعظم

الناصر لدين الله

امير المؤمنين ملك

العدل ابو بكر

بن ابوب

نوع ۲

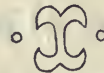
باقر

الجزیره

— ۱۷۳ —

ناربغی ۶۰۰

مرکزده بری دوز و دیگری حلزونی ایکی دائره اینجنده:

دوره سنده : الملك المظفر سنجر [ر شاه] بن فازی
الناصری.

بالجزیره

طوری

الا مام الاعظم
الناصر لدين الله
امير المؤمنين

(حجمی بیوک و یازیلری قالین کوفه بدر.) فطری ۳۶

لوحه ۷

— ﴿۱﴾ معز الدین سنجر شاه —

۵۷۶ — ۶۰۵

نوع ۱

باقر

— ۱۷۱ —

محل ضربی بوقره. تاریخ ۵۸۴

وجهی اورته ده : اوکه متوجه وصالجری دفته

یا افریده تنوچ اولتی انسان

قفاسی.

اطرافنده قسماً : الملك المظفر سنجر شاه بن غازی

سنه اربع

ظری

الناصر لدين الله

امير المؤمنين

المملك الناصر

يوسف بن ايوب

فطری ۲۹

لوحة ۷

— ۱۷۲ —

بالاده کینسلک عینی اولوب وجهنک

برکناری مکرده ضر و بدر. ظهیرینک زیرنده

باشسز واوزون قیوروقلی بر

حیوان رسمی و اوکنده (الا الله) موجود

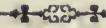
درکه بونلر صکره دن ضرب اولمشدر.

فطری ۳۰

❖ بنی زنگی ❖

— اتابکان جزیره —

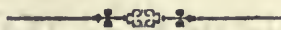
سنه هجره		
۵۷۶	معزالدين سنجر شاه بن فازي ثاني	۱
۶۰۵	معزالدين محمود بن سنجر شاه	۲
۶۱۸ } ۶۲۴ }	قطب الدين مودود بن سنجر شاه (سکه سی یوفدن)	۳
۶۳۹	الملك الزاهر	۴

قطب الدين محمدك تصويرلى وبعضاً يكديكرندن جزئى فرقى يالكنز
بر نوع سكسى موجوددر. بونلك محل ضرب و تاريخلى موضوع
اولدينى كې خط و تصويرلى بر صورت مطبوعه ده نقش و اعمال
قلمشدر.

سنگار انا بکریك مسكوكا تنده خلیفه عباسیه نامی ذکر ایدلمش
ایسه ده ملوك سائر دن هیچ کیسه نك اسمی درج اولنماشدر. کندو-
لرینك دیگر انا بکان مثللو القاب مخصوصلری اولوب اسم و مخلصلریله
برابر سکه لرینه یازدیرمشلردر.

مسكوكات مذكوره نك اكثر یسنده انا بکان حلبك اخذ ایلدیكى
تمفا مثللو شو (x) اشارتی وضع ایتدیرمشلردر. اشبو سکه لر باقر اولوب
قطعلری موصل مسكوكانندن دها كوچكدر.

سنجار [۱] حكومت انايكه سنك مؤسسى عماد الدين زنكى موصليه اوچنچى انايك اولان قطب الدين مودودك كوچك اوغليدر. مشار اليه مودودك وفاتنده بيوك مخدومى سيف الدين غازى ثانى موصليه بدرينك يرينه انايك اولدينى كى عماد الدين زنكى دىخى برسنه صكره يعنى ۵۶۶ سنه سنده (سنجار) حاكمى اولمش و ۵۷۷ سالنده حلب انايكى ملك صالح اسماعيلك وفاتيله برابر حلب وتوابعى دىخى حكومتنه الحاق ايلمىشدر.

• اشبو عاتلهدن دوت انايك كلوب ۶۱۷ تاريخلرينه قدر حكومت ايلدىلرني مؤرخين بيان وروايت ايتىكده ايسه لرده ميا فارقين ملوك ايوبيه سندن ملك اشرفك زيرده اوانه اولنان ۱۹۸ - ۲۰۰ نومرولى سكه لرى ۶۱۵ و ۶۱۷ سنه لرده سنجارده ضرب ايتديرلمش اولمىشه نظراً روايت واقعه ده هر نه سببه مبنى ايسه بريا كلشلق اولدينى تظاهر ايتىكده در. حتى انايكان مشار اليه مدين عماد الدين زنكى ايله مخدومى قطب الدين محمدك سكه لرى موجود اولوب ديكر ايكيسنك مسكوكاتى بولنامسى دىخى نظمى مؤيددر.

*

* *

عماد الدينك مسكوكاتى اوچ نوعدر. اوزونده قره قوش رسمى بولنان اوچنچى نوعنك سنجارده ضرب اولندينى كوريلور ايسه ده ديكرلرينك دار الضربلرى قرائت اولنه ميور. مع مافيه ايكنچى نوعى اولان تصويرسىز سكه لك بعض قنالوقلرده كوريلان امثالى — بك محقق دكل ايسه ده — (نصيبين) ده ضرب اولمش اولقى اوزره قرائت ايدلمىشدر. واقعا (نصيبين) سنجار حكومتك زير اداره سنده بولمش اولمىيله اوراده سكه كسلىسى دىخى مختملدر.

[۱] (سنجار) الجزيره يعنى بين النهرين قطعه سنك بلاد مشهوره سندن برشهر

قدىمدر.

— ۱۶۸ —

تاریخی ۵۹۷

۱۶۷ نومرونك عینی اولوب تاریخی شویله در :
(ضرب بسنجار سنه سبعة وتسعين وخمسة)

قطری ۲۳

— ۱۶۹ —

تاریخی ۵۹۸

۱۶۷ نومرویه مشابه اولوب تاریخی شویله در:
(ضرب بسنجار سنه ثمانية وتسعين وخمسة)
تصویر برون حذا سنده کی ∞ اشارتی یوقدر.

قطری ۲۵

— ۱۷۰ —

۱۶۹ نومرونك عینی اولوب انجق
تاریخنده (ثمانية) شویله (ثمان)
یازلمشدر .

قطری ۲۶

﴿۲﴾ قطب الدين محمد ﴿﴾

۵۹۴ - ۶۱۶

نوع ۱

باقر

سنجار

— ۱۶۶ —

تاریخی ۵۹۶

دجری اورته ده: رسول طرفه متوجه وصاغ البله اوموزنده
بركورز طومش انسان تصويرى ،
برونى حذاستنه ∞ اشارتى واردر .
[روم امپراطورلى سكه لرى نقلينده دره .]
اطرافنده قسما: ضرب بسنجاز سنه سه وتسعين وخمسائة .

ظهرى

بن زنگى

الامام الناصر

لدين الله

الملك المنصور

قطب الدنيا و الد

∞

فطرى ۲۴

لوحة ۷

— ۱۶۷ —

بالاده كينك عيني اولوب تصويرك چهره سى براز بشقه دره . ظهريك
صوك سطرنده (والدين) كله سنك (و) (بن) حرفلى يازمليوب
بالكز (الد) محرردر .

فطرى ۲۵

ظہری

المَلِكُ الْعَادِلُ
عَمَّا
دَالِدِ بْنِ زَنْكِي
بْنِ مَسُودٍ

...

قطری ۲۰

لوحة ۶

«اشبو ابی سکده (لدین) دیگر بعض امثالی مسکوکات زنگیہ ده اولدینی کی
(لدین) یازمشدر.»

نوع ۳

باقر

سنجار

— ۱۶۵ —

تاریخی ۵--

ابی باشلی قره قوش رسمی.

صدر بنک اوزرنده : [الامام]
اجد

ورجی اورته ده:

دوره سنده: ضرب بسنجان سنه . . . . . خسمائه.

ظہری

بْنِ زَنْكِي
الْمَلِكُ الْعَادِلُ
عَمَّا
الدُّنْيَا وَالدِّينِ
زَنْكِي بَنْ
مَسُودٍ

قطری ۲۲

نوع ۲

باقر

— ۱۶۳ —

محل ضربی کسبکده. تاریخ ۵۷۶.

دوره سند: نقطه‌لی دائره ایچنده: الامام النسا

صبر للدين ا

میر المؤمنین

دوره سند: . . . . . سنه سة وسبعین وخمسة .

بن زنگی

ظہری

الملك العالم
العا دل عماد
الدين زنگی

سنقر

فطری ۲۰

— ۱۶۴ —

محل ضربی کسبکده تاریخ ۵۷۷.

دوره سند: نقطه‌لی چفته دائره ایچنده: الامام

الناسر

للدين امیر

المؤمنین

دوره سند: . . . . . سنه سبع وسبعین وخس (مانه).

— ﴿١﴾ عماد الدين زنکی ﴿﴾ —

۵۶۶ — ۵۹۴

نوع ۱

کوشله مخلوط

— ۱۶۲ —

محل ضربی دتاربخي کسبکدر.

محمد

دجهری

رسول الله
صلی الله علیه و آله
بن مودود

اتابک

ظهري مراکزنده:

ناصر لدين

الله امير

[المومنين]

دوره سنده: الملك . . . . (کسيك)

(انجه يازيلي کوچك قطعه ده) فطري ۱۴

~~~~~

— بنی زنگی —

— اتابکان سنجار —

سنه هجره

۵۶۶

۱ عماد الدین زنگی بن قطب الدین مودرد

۵۹۴

۲ قطب الدین محمد بن عماد الدین زنگی

۶۱۶

(سکه سی بوقدر)

۳ عماد الدین شاهنشاه بن محمد

۶۱۶

(سکه سی بوقدر)

۴ جلال الدین عمر بن محمد

تد ۶۱۷

بونلرك جلهسى باقر وحجم قطرلى خلفا (فلس) لرینه يقيندر [۱].
 نور الدين محمودك بالاده اراث اولسان يالكز بر نوع مسكوكانى
 اوزرنده خلفادن وملوك ايوبيه دن هيچ برينك اسمى ذكر ايدلماش فقط
 بر طرفنه خلاصى اولان (المك العادل) وديكر طرفنده كندينك
 وپدرينك اسمى ودوره لرینه بعض ائنيه ايله محل ضرب وتاريخلى يازلمشدر.
 اوزرلرنده بولنان نقوش عربيه مختلف رسم وشكلده اولدنى كې
 برصورت مطبوعه ده اولان كوفى يازىلىرى دنخى يكديكرندن فرقليدر.
 مشاراليه انا بك محمود تمغا وياخود علامت فارقه اوله رق شو (ع)
 شكلده بر اشارت اتخاڭ ايدوب بعض سكه لرینه بونى رسم ايتدرمشدر.
 آئنده كوريله جكي اوزره انا بكان سائره دن بعضيلريده بواشارتى قبول
 ايتمشلدر.

۲

ملك صالح اسماعيلك بوقولكسيونده موجود اولان ايكي نوع
 سكه لرندن برنجى نوعنده خليفه مستضى باسم اللهك اسمى يازلمش
 وكندى نامى ايجون يالكز ملك صالح مخلصيله اكثفا قلمشدر. ايكنجى
 نوعنده خليفه نامى وضع اولنيوب اسماعيل اسميه خلاصى وپدرى دنخى
 لقبيله برابر يعنى (المك العادل محمود) ديو ذكر ايدلمشدر.
 اشبو سكه لر دنخى بك ساده وكوچك نقشلى اولوب علامت فارقه.
 لرى يوقدر.

[۱] انكلتره موزه سنك فتالوقلرنده كوسترلديكنه نظراً نور الدين محمودك ايكي
 وجهى رسملى اوله رق (زانتين) ومخدومى صالح اسماعيلك دنخى (رومن) مسكوكاتى
 تقليدنده تصويرلى سكه لرى دنخى وارد.

موصله دوات اتابكیه نك مؤسس اولان عمادالدین اتابك زنگینك وفاتنده یعنی ۵۴۱ سالنده ترك ایتش اولدینی مخایندن سیف الدین غازئ اول پدرینك یرینه موصله ملیکی اولدینی کبی نورالدین محمود دخی حلبه کلهرك اوراده جالس سریر اتابکی اولمشدر.

مشارالیه یکریمی سکز سنه قدر حکومت ایدوب ۵۴۴ سنه سنده سنجاری و ۵۴۹ ده دمشق توابعيله خوضه حکومتنه ادخال ایله توسیع ممالك ایتش و فرنگلر ایله يك چوق محاربانی وقوعولش مشاهیر ملولک زنگیه دندر. اولوقت بغدادده مقام خلافت عباسیه ده بولنان مستنجد بالله طرفندن توجیه ممالك متعدده بی متضمن کندوسنه منشور دخی اصدار قلندینی مسطور تواریندر.

مشارالیه ۵۶۹ تاریخنده وفات ایدوب اوغلی الملك الصالح اسماعیل جانشین اولدی. سکز سنه حکومتد نصکره یعنی ۵۷۷ سالنده مشارالیه ملک صالح دخی وفات ایتمکه حلب اتابکلیکی موصله و آز برمدت صکره سنجار حکومتنه ربط والحاق قلندی.

*
* *

حلب اتابکلرینك سکسی مسکوکات زنگیه نك الله اسکسی اولق لازم کلور. چونکه نور الدین محمودك پدری اتابك زنگی ایله برادری سیف الدین غازئ ناملرینه ضرب اولمش سک الیوم کورلیوب موصله ابتدا مشار الیهك کوچك برادری قطب الدین مودود زماننده و ۵۵۵ سنه سنده سک کسلمشدرکه بو تاریخ بدر الدین محمودك واسط حکومتنه متصادفدر.

حلب اتابکلرینك اشبو طاقده موجود اولان سکه لری يك ساده و تصاویردن آزاده اولوب بسبتون خصوصی بر طرز وانموزجدهدر.

نوع ۲

باقر

✽ دمشق ✽

— ۱۶۰ —

نابغی کسبکدر .

دجهری نقطه‌لی دائره ایچنده : الملك الصالح *

اسماء عییل

* *

دوره‌سنده : . . . ملك المظفر . . .

ظهری نقطه‌لی دائره ایچنده : ابن المملك

الهادل محمود

دوره‌سنده : ضرب هذا الفللس بدمشق سنه . . .

فطری ۲۲

لوحه ۶

— ۱۶۱ —

بالاده کینسک عینی اولوب رسم خطی بر از

فرقلیدر دوره‌لری تمامیه قرائت اولنه‌میور.

فطری ۲۲

~~~~~

— ﴿۲﴾ الصالح اسماعیل —

۵۶۹ - ۵۷۷

نوع ۱

باقر

— ۱۵۹ —

محل ضربی و تاربخنی کسبه کمره .

دوره‌ی نقطه‌لی دائره ایچنده: ۵۷۷

المستقی

امیر المومنین

دوره‌سنده: [ضرب هذا] الفلاس . . . .

نظری نقطه‌لی دائره ایچنده: المالك

الصالح

۵۷۷

دوره‌سنده: . . . . بسم الله . . . .

لوحة ۶ (پیشل) فطری ۲۰

— ۱۵۷ —

کذلک دوره لری کسيک و بوزقدر. رسم خط
ونقوش صريبيه سی بشقه اولوب وجهنده دوت

عدد * * * * * واردر .

ظهرنده (ابن) کله سی الفسزدر .

فطری ۲۵

— ۱۵۸ —

کذلک دوره لری سيلک اولوب نقوشی ديکر طرزده در.

فطری ۲۴

« اشبو دوت عدد سکه نك ايکي وجهلرنده کی اسم و القاب يکديکربنک عيني
اولوب انجق نقشلری و رسم خطلری بشقه در. جله سنک دوره لری بوزق و کسيک
اولديغندن محل ضربلرله سنه لری اوقومق قابل اوله ميور ايسه ده ۱۵۶ نومرولی
سکه نك بعض طرفلرندن استدلال اولنديغنه کوره (دمشق) ده ضرب اولمش اولملری
احتمالدر . »

— ﴿۱﴾ نور الدین محمود —

۵۴۱ — ۵۶۹

نوع ۱

باقر

— ۱۵۵ —

محل ضربی و تاریخ کسب کرد.

الملك العادل

دهری اورتده:

دوره سنده: ضرب هذ . . . د . . . س .

محمود ابن زنگی

ظهری اورتده:

دوره سنده: العمر الناصر العز الدائد . . .

فطری ۲۴

لوحه ۶

— ۱۵۶ —

بالاده کینک عینی اولوب دوره لر ینک عباراتی
کذلک قرائت اولنه میسور . نقشی براز
فرقلیدر.

[فطری ۲۳]

— بنی زنی —

— انا بکان حلب —

سنة مجریه

٥٤١

١ نور الدین محمود بن انا بک زنی

٥٦٩

٢ الصالح اسماعیل بن محمود

٥٧٧ تد

کندولرینه بر طاقم القاب و عنوان اتخاذ ایتش اولدقلری کبی بالخاصه قطب الدین مودود ایله سیف الدین غازی^۱ ثانی سکه لرینه (طغرلنکین) [۱] عنوان مخصوصی دخی درج ایتدیرمشلردر .

مسکوکات مذکورده بعضاً آیات کریمه و کلمه توحید و بسمله و تسلیه مندرج بولندیقی مثللو — بك آز مستثنیاتی اولاق اوزره — معاصرلری اولان خلفای عباسیه ناملری و عقد اولنان روابط و مناسباته کوره ملوک ایوبیه و کاه سلاطین ساجویه نك و صکرملری هولاکو و مصر مملوکلرندن بیبرسك اسملری دخی ذکر و تحریر قلممشدر .

سکه لرك جمله سنده سنه ضربلری عبارة صریسه ایله اراثة اولنوب دارالضربلر ایسه قطب الدین مودوددن صکره همان صکره یازلمشدر . اك زیاده (موصل) و — جزیره اتابکلرینك ظهورندن اول و صکره — براز مدت (جزیره) و (نصیبین) ده ضرب سکه اولنوب زیر حکومتلرنده اولان بشقه محلازده کسلمش سکه لری یوقدر .

موصل اتابکلری سکه لرنده علامت فارق اوله رق برکونه تمغا و اشارت وضع ایتماشمشدر . سکه لرك کوفی اولان یازیلری دقتلی و کوزل نقش و تحریر اولمش ایسه ده تصاویری بك اوقدر ایو یاپلماشدر . رسمسز باقرلری دخی واردر .

[۱] طغرلنکین ترکان قوی ییئنده اسم اوله رق دخی مسعمل ایدیسده طغرل (شاهین) و نکین (مبارز) معناسنه اولغله (طغرلنکین) بوراده جنگاورلکدن کنایه اولاق اوزره عنوان مقامنده قولانلشدر .

موصله حكومت ایدن ملوك اتا بكيه طوغرى بدين طوغرى به سلاله زنكيه دن اولوق اوزره طقوز ذاته بالغ اولوب آنلردن سكركه ينه موصله اتاك نامى الهرق حكومت ايليان بدر الدين اولو [۱] عائله سى دخى درت اميردن عبارتدر.

بنى زنكيدن ايلك ايكي سيله سكرنجيلرينك واؤو اولاددن صوك ايكي سىنك سكرلى شمعى به قدر كوريله ميوب ديكرلرينك مسكوكاتى معلوم وبالاده صره سيله كوسترليكي اوزره اشبو قولكسيونده دخى موجوددر.

مسكوكات زنكيه نك طرز واصولى بنو ارتق سكرلرينه نقليد قلمشدر، يعنى باقردن بيوك اطعمه ده وتصويرلى اولوب يازيلرى دخى خط كوفى ايله نقش وتحرير ايدلمشدر. مع هذا مسكوكات ارتقيه ده رسم ايديلان تصاويرك عيني بونلرده يابلميوب بشقه رسملر نقش اولنش فقط نوعلى او قدر مختلف اولمدينى كى اكثر انا بلكرك سكرلى يكيديرينه مشابه بولمشدر.

موصله كى بنو زنكيدى طقوزنجى اتاك ناصر الدين محمود زماننده واكا اتباعاً بدر الدين اولو ومخدومى ملك صالح اجماعيل عصر نده التون مسكوكات دخى ضرب واخراج قلمش وبونلر خلفاى عباسيه نك ايام اخيره سى دينارلرينه مشابه رسم وطرزده وآنلره يقين وزن وقطرده بولمشدر.

اتابكان موصل — جدول مخصوصنده كوسترليكي اوزره —

[۱] بدر الدين اولو بنو زنكيدن اولوب چوق مدت ناصر الدين محمود خدمتنده بولمى وانك وفاتى اوزرينه ۶۳۱ سنه سنده اتاك هنوايله موصل ملكى نصب اولنهرق طرف خلافتدن منشور دخى كوندولمشدر. بوباده بعض مؤرخين اختلاف ايشلر ايسده ابو الفرجك «تاريخ مختصر الدول» صيفه ۴۷۰ روى اك طوغرى اولوب سكرلر تاريخى دخى آنى ناييد ايتكدهدر.

﴿۲﴾ رکن الدین اسماعیل ﴿﴾

۶۵۷ - ۶۵۹

نوع ۱

التون

الموصل

۱۵۴ -

تاریخی ۶۵۹ (تصویر سز)

الامام

دہری اور تہدہ:

لا اِلهَ اِلاَّ اللهُ
وحدہ لا شریکَ لہ
المستنصر بالله
امیر المؤمنین

دورہ سندہ (داخلاً): بسم اللہ ضرب هذا الدينار بالموصل

سنہ تسع وخمسين وستائة.

(خارجاً): لله الامر من قبل (الح)

ظہری نقطہ لی دائرہ ایچندہ: اسماعیل

محمد رسول الله

صلى الله عليه

الملك الصالح

رکن الدین

والدین

دورہ سندہ: محمد رسول الله ارسله بالهدا (الح)

قطری ۲۰

(بیتل) التون، وزنی ۲ م ۱۰ ط.

لوحة ۶

نوع ۴

باقر

— ۱۵۳ —

محل ضربی و تاربخی کسبکدر . (نصویرسز)

و جهی اورته ده:

لولو

محمد رسول الله

صلى الله عليه

الملك الرحيم

دوره سنده: لا اله الا الله وحده لا . . .

ظهری اورته ده:

منکو

قآن اعظم

خداوند عالم

پادشاه روی

. . .

دوره سنده: ضرب هذا الدرهم . . .

«يازيلرى اينجه قطعدهسى کوچکدر.» فطری ۱۸

«هولا کونک زهائنده ضرب ایدیلوب (منکو) و (قآن) انک عنوانلریدر .

۱۵۰ نومرولی سکده دخی واردر.»

نوع ۳

باقر

الجزیره

— ۱۵۱ —

تاریخی ۶۴۷ (تصویریں)

الامام

وجہی اور تہدہ:

لا الہ الا اللہ

المستعظم باللہ

امیر المؤمنین

دورہ سندہ: ضرب هذا الفلوس بالجزیره سنہ سبع واربعمین
وستمائہ.

لؤلؤ

ظہری اور تہدہ:

محمد رسول اللہ

بدر الدین

والدین انا بک

دورہ سندہ: بسم اللہ الرحمن الرحیم نصر من اللہ وفتح
قريب وبشر المؤمنین.

فطری ۲۶

لوحة ۶

— ۱۵۲ —

تاریخی ۶۴۹

بالادہ کینک عینی عباراتی شامل

اولوب رسم خطی فرقہ بدر.

فطری ۲۷

— ۱۴۸ —

۱۴۶ نومرويه مشابه اولوب يالكنز
تصويرك چهرهسى براز اشاغىيه
ناظر در.

فطرى ۲۴

— ۱۴۹ —

۱۴۸ نومرويه مشابه اوله رق تصويرك
چهرهسى براز بيوكدر و سطرلرى ارسنده
بعض نزينات وارد.

فطرى ۲۳

— ۱۵۰ —

۱۴۶ نومرويه مشابه اولوب تاريخك
قسم اولى بوز قدر.

دمهري

قان

ظهرى اورته ده:

الا عظم

لولو المعظم

انا بك ؟

دوره سنده: لا اله الا الله محمد رسول الله وحده لا شريك له

(يئتل) فطرى ۲۰

نوع ۲

باقر

الموصل

— ۱۴۶ —

تاریخی ۶۳۲

صل سنه

دعوى

صوك طرفه متوجه
ديادملی انسان قفاسی،
چكه سنك الننده بر *
[سلفكيان سكه لوی طرزنده در]

چاپ

ظری اورتده:

الامام

المستنصر

بالله امير

المؤمنين

دوره سنده: بدر الدين لولو الملك الكامل الملك

الاشرف

قطری ۲۷

لوحة ۶

— ۱۴۷ —

بالاده كينك عني اولوب تصويرك

صاچلری براز فرقليدر .

قطری ۲۴

— ۱۴۴ —

تاریخی ۶۴۶

الامام

وہری اور تہدہ:

لا الہ الا اللہ

وحدہ لاشریک لہ

المستعصم باللہ

امیر المؤمنین

دورہ سندہ (داخلاً): بسم اللہ ضرب هذا الدينار بالموصل

سنہ ۶۴۶ واربعمین وستمائة.

(خارجاً): لله الامر من قبل (الح)

ظہری نقطہ ملی دائرہ ایچندہ: لولو

محمد رسول اللہ

صلی اللہ علیہ وسلم

بدر الدین

والدین انا بک

یوسف

النون، وزنی ۱ م ۵ ط. فطری ۲۶

— ۱۴۵ —

تاریخی ۶۵۴

۱۴۴ نومرویہ مشاہدہ. تاریخی شویله در: سنہ اربع و خمین و ستمائة.

ظہرندہ (المملک الناصر) صاغده. و (یوسف) صولده یازلمشدر.

زیرندہ برشی یوقدر.

النون، وزنی ۱ م ۳ ط. فطری ۲۶

— ۱۴۳ —

تاریخی کسبکدر .

۱۴۲ نومرونك عینی عبارہ بی شامل ایسده انك
ظہینك یمین ویسارنده یازیلی اولان (السلطان)
(کیخسرو) بونك عكس طرفسده یعنی وجہنده
محرردر .

رسم خطی بشقہ ودها قالیندر . مٹلوم دکلددر .

التون، وزنی ۱ م ۸ ط . فطری ۲۷

(مٹلوم) نامبلہ بالادہ ۱۴۲ نومروده کوسٹریلان التونك کنارلری ابکی محلندن
اون بشر میلیترو قدر منتظماً قطع اولمشدر . بومٹالوکسٹش التونلرہ قدیمده (مٹلوم)
تعبیر اولنور ایدی . ابن خلدکان دیورکھ : «مٹلوم شول انتونہ دیرلرکھ آندن برکوچک
پارچہ سنی قطع ایدرلر . عصر سابقده عراق واطرافنده اولان بلادده بونك کبی قطع
اولمش التون میان ناسده متداول اولوب کوچک پارچہ لرینسہ (قراٹنہ) دیرلر
ایدی . اول دخی مٹلوم کبی معاملانده رایج و جاری ایدی .»
ترجمہ و فیات الاعیان جلد ۲ صفحہ ۹۰

— ۱۴۲ —

تاریخی ۶۴۲ (مثلوم)

دجهری اورتده:

الامام
لا اله الا الله
وحده لا شريك له
المستعصم بالله
امير المؤمنين

دوره سنده (داخلا): بسم الله الرحمن الرحيم ضرب هذا
الدينار بالموصل سنة اثنين واربعين
وسمائه.

د (خارجاً): لله الامر من قبل (الخ)

ظهری نقطه لی دائره ایچنده: لولو

محمد رسول الله
صلى الله عليه وآله
بدر الدين
والدين اتا بك

دوره سنده: محمد رسول الله ارسله بالهدا (الخ)

التون، وزنى ۱۴ ط. (يازيلرى اينجه وقطعه سى كوچكدر.) قطرى ۲۵

— ۱۴۱ —

تاریخی ۶۳۹

الامام

و مہری اور تہدہ :

لا اله الا الله
 وحده لا شریک له
 محمد رسول الله
 المستنصر بالله
 امیر المؤمنین

دوره سندہ (داخلاً) : بسم الله ضرب هذا الدينار بالموصل
 سنه تسع وثلثين وستمائة .

» (خارجاً) : لله الامر من قبل (الخ)

ظہری نقطہ لی دائرہ ایچندہ : اولو

السلطان غیاث
 الدین والدین
 کیخسرو
 بدر الدین
 والدین اتابک

دوره سندہ : محمد رسول الله ارسله بالهدا (الخ)

التون، وزنی ۲ م ۱۰ ۱/۴ طه . فطری ۲۷

لوحة ۶

— انا بکان موصل فروغندن —

— ﴿۱﴾ بدر الدین لؤلؤ —

۶۳۱ — ۶۵۷

نوع ۱

التون

الموصل

— ۱۴۰ —

تاریخی ۶۳۵ (تصویر)

الامام

و جزی اورتده:

لا اله الا الله

وحده لا شریک له

المستنصر بالله

امیر المؤمنین

دوره سنده (داخلاً): بسم الله ضرب هذا الدينار بالموصل

سنة خمس وثلثين وستمائة .

» (خارجاً): لله الامر من قبل (الح)

ظہری نقطه لی دائره ایچنده: لولو

محمد رسول الله

صلی الله علیه

بدر الدین

والدین انا بک

دوره سنده: محمد رسول الله ارسله بالهدا (الح) .

التون، وزی ام ۹ ط. فطری ۲۹

نوع ۴

باقر

الموصل

— ۱۳۸ —

تاریخی ۶۲۷

باغداش قورمش بر حکمدار تصویر،

و جزی

ایکی الیه صدری اوزرندن بریارم آی

طونمشدر .

[عزالدین مسعود اولک ۱۳۰ نومرولی

سکه منه مشابیر.]

صاغنده : ضرب بالموصل ۴۰ | ن ۳۰ عشرين و ستمائه : صولنده

الامام

ظہری اورتہدہ:

لا اله الا الله

محمد رسول الله

المستنصر بالله

امیر المؤمنین

دوره سنده: ناصر الدین والدين اتابك محمود الملك

المکمل الملك الاشرف

قطری ۲۰

— ۱۳۹ —

بالاده کینیک عینی اولوب فقط ظہرنده

سطلرل آره سنده بعض زینات وارد .

قطری ۲۶

لوحه ۵

نوع ۳

باقر

— ۱۳۷ —

تاریخی ۶۲۰ محل ضربی برقد.

روبروی اورتهده: صاغ طرفه متوجه انسان قفای،
[سافکیان سکه لری تقلیدند در.]

قسماً اطرافنده: ناصر الدین والدين انا [بك محمود]

عشرین

ظہری

الناصر لدين الله
[ ] امير المؤمنين [ ]
الملك الكامل

... الد ...

فطری ۲۷ (بمنل)

لوحة ۵

نوع ۲

باقر

الموصل

— ۱۳۶ —

نارنجی ۶۲۰

براز صولہ متوجه انسان قفاسی، باشنک
ایکی طرفنده علامت غالبیت اولهرقی برر
فرشنه رسمی. [قطب الدین مسودودک
۱۱۷ نومرولی سکه سننه مشابدر.]
صاغنده: ضرب بالموصل. (صولنده: عشرين و ستمائه

دجری

آتابك محمود

لا اله الا الله محمد

رسول الله الناصر

لدين الله امير المؤمنین

عدة الدنيا و

الدين ابو نصر محمد

الملك الاشرف

ظہری

فطری ۳۱

لوحة ۵

— ۱۳۴ —

تاریخی ۶۲۱

دہری ۱۳۳ نومرونک غینی اولوب انجی اورتہدہ کی
عبارہنک بالا سندنہ (السلطان المعظم)
صاغنہ (علاء الدین) صولندہ (کیقباد) یازلمشدر.
تاریخی: (سنہ احد وعشرین وستمائہ)

ظہری کذلک ۱۳۳ نومرونک غینی اولوب فقط
مرکز دہ کی عبارہدہ (ناصر الدین)
برینہ (ناصر الدینیاوالدین) یازیلیدر.

لوحة ۵ (بمیل) التون وزی ۱ م ۱۱ ط. (دلیکلی) فطری ۲۸

— ۱۳۵ —

تاریخی ۶۲۹

دہری ۱۳۳ نومرویه مشابہ اولوب اورتہدہ کی عبارہنک
بالاسندنہ (الامام) صاغنہ (الملک) صولندہ (الاشرف)
یازیلیدر. تاریخی: (سنہ تسع وعشرین وستمائہ.)

ظہری نقطہ لی دائرہ ایچندہ: بن مسعود

محمد رسول الله
صلى الله عليه وآله
ناصر الدنيا
والدين اتابک

دورہ سندنہ: محمد رسول الله ارسله بالهدا (الح)

(بمیل) التون، وزی ۲ م ۳ ط. (دلیکلی) ۲۸

— ﴿۹﴾ ناصر الدين محمود —

۶۶۶ — ۶۳۹

نوع ۱

التون

الموصل

— ۱۳۳ —

تاریخی ۶۲۰ (تصویریں)

کعباد بن

دہری اورتہدہ :

لا اله الا الله

وحدہ لاشریک لہ

ناصر لدین اللہ

امیر المؤمنین

دورہ سندہ (داخلاً) : بسم الله ضرب هذا الدينار بالموصل

سنہ عشرين وستمائة .

(خارجاً) : لله الامر من قبل ومن بعد يومئذ

يفرح المؤمنون .

الکامل

ظہری اورتہدہ :

محمد رسول الله

صلى الله عليه

ناصر الدين

انا بك محمود

الملك

دورہ سندہ : محمد رسول الله ارسله بالهدى ودين الحق

ليظهره على الدين كله ولو كره المشركون .

(بمیل) التون، وزنی ۱ م ۱۴ ط قطری ۲۹

عن الدین مسعود ثانی

۶۰۷ - ۶۱۵

نوع ۱

باقر

الموصل

۱۳۲ -

تاریخی ۶۰۷

و مبره: آورنده: صول طرفه متوجه باشی دیامی

انسان تصویری، (بوست)

[حلفکبان سکه لری تغلبنده در.]

اطرافنده قسماً: بسم الله ضرب بالموصل سنه سبع و ستمائه.

رسول [الله]

لا اله الا الله [محمد]

الناضر لدین الله

امیر المؤمنین

عن الدین والدین

انا بک مسعود بن

ابوبکر

ظہری

قطری ۲۷

لوحة ۵

نور الدین ارسلان شاه اول

۵۸۹ - ۶۰۷

نوع ۱

باقر

نصیبین

۱۳۱ -

تاریخی ۵۹۴

سنه اربع و

نصفین

کوکسینه قدر یاللمش و اوکه
متوحه انسان تصویری. (بوست)
[بیزانتین سکه لری طرزنده در.]

نصفین

دجهری

نظری

الناصر لدین الله

امیر المؤمنین

الملك العادل

نورالدین و الدین

نظری ۲۹

لوحه ۵

نوع ۲

باقی

موصل

۱۳۰

تاریخی ۵۸۵

دبیری

باغداش فورمش بر حکمدار تصویر ،
ایکی البله صدرتتک اوزرندن اوجملری
بوقاری طوغری بریارم آی طونوب باشی
بوابک ایچندن کورنمکده در .

صاغنده: ضرب بالموصل ۴۰ | ۴۰ وثمانین و خمسمائة: صولنده

ظہری

زنکی

مسعود بن مودود
لا اله الا الله محمد
رسول الله الناصر
لدين الله امين المني
منين عدة الدنيا
والدين ابو الناصر محمد

لوحة ۵

نظری ۲۰

— ﴿٥﴾ عز الدين مسعود اول ﴿٦﴾ —

۵۷۶ — ۵۸۹

نوع ۱

الجزیره

باقر

— ۱۲۹ —

تاریخی ۵۷۷

دجری سیف الدین غازی ثانیك ۱۲۴ نومرولی
سکه سنك تصویر وعبارہ سنك عینیدر.

ظہری نقطہ لی برداثرہ ایچندہ : امیر المؤمنین
الناصر لدین الله
عز الدنیا والد
ین مسعود

دوره سنده: بسم الله ضرب بالجزیره سنه سبع وسبعین وخمسماء.

ظہری ۲۹

— ۱۲۶ —

۱۲۵ نوسرو کبی اولوب رسمی
ویازیلری براز کوچکدر.

فطری ۲۸

— ۱۲۷ —

۱۲۴ نوسرویه مشابدر. دجمن
ظهری قطعی برداره ایچنده : ملک الامر
غازی بن

مودود

دوره سی ۱۲۴ نوسرونک عیندر.

فطری ۲۹

— ۱۲۸ —

۱۲۷ نوسرونک مشابهی اولوب
یا لکز وجهنده کلمه توحیدک تقسیماتی
شویله در: لا اله الا الله (الخ)

فطری ۳۰

نوع ۲

باقر

الجزیره

— ۱۲۴ —

تاریخی ۵۷۵

دہری اطرافندہ قسماً: لا | الہ | الا اللہ محمد رسول اللہ
اورتہدہ: باشندہ زرہلی بر سرپوش وصول طرفہ منوجہ
بر انسان قفاسی.
[اروم مسکوکاتی تقلیدندہ در.]

ظہری نقطہلی بردائرہ ایچندہ: مرالہ

المستضیٰ بن

انا بك غاز

ی

دورہ سندہ: بسم اللہ ضرب بالجزیرہ سنہ خمس وسبعین وخسمائہ

فطری ۲۹

لوحة ۵

— ۱۲۵ —

دہری بالادہ کی ۱۲۴ نومرولی سککے عینیدر.

ظہری نقطہلی بردائرہ ایچندہ: مرالہ

المستضیٰ بن

غازی بن

مودود

دورہ سنک عبارہ سی ۱۲۴ نومرونک عینیدر.

فطری ۳۰ (دلیکلی)

— ۱۲۱ —

تاریخی ۵۶۷

بالاده کینک عینی رسمده اولوب سنه سی شوبله در :
(صولده : سبع و ستین . (صاغده : وخسمائه .
ظهربنک صولنده یالکیز (مودود) و صاغده
(بن زنگی) یازیلوب (بن اق سنقر)
طی اولمشدر .

قطری ۳۰

لوحه ۵

— ۱۲۲ —

تاریخی ۵۶۹

۱۲۱ نومرونک طرزنده اولوب تاریخی شوبله در :
(صولده : سبع و ستین . (صاغده : وخسمائه .
رسمی و یازیلی بر از قباچه در .

قطری ۲۸

— ۱۲۳ —

تاریخی ۵۷۰

۱۲۱ نومرونک عینی اولوب تاریخی شوبله در :
(صولده : سنه سبعین . (صاغده : وخسمائه

قطری ۲۹

﴿۴﴾ سیف الدین غازی ثانی

۵۷۶ - ۵۶۵

نوع ۱

باقر

— ۱۲۰ —

محل ضربی بوقریه. تاریخی ۵۶۶

وجوهی
 قطب الدین مودودک - یعنی پدرینک
 - بالاده ۱۱۷ نومرولی سکه سنک
 رسم و طرزنده در. سنه سی شویله در:
 (صولده: سه وستین. (صاغده: وخمسانه.

غازی بن

ظہری

۱. الملك المعادل
 ۲. المعالم ملك امرا
 ۳. الشرق والغرب
 ۴. طغزلتکین انابک

فطری ۲۰

— ۱۱۸ —

تاریخی ۵۵۶

۱۱۷ نومرویه مشابه رسمده در. یالکز
فرشته تارک وضعیتی براز فرقلیدر.
تاریخی شویله در :
(صولده : سسه وخسین . صاغده : وخسمائه .

فطری ۲۷

لوحه ۵

— ۱۱۹ —

تاریخی ۵۵۷

بالاده کینک عینی رسمده اولوب
تاریخی شویله در :
(صولده : سبع وخسین . صاغده : وخسمائه .

فطری ۲۷

— ﴿۳﴾ قطب الدین مودود ﴿۳﴾ —

۵۶۵ — ۵۴۵

نوع ۱

باقر

= ۱۱۷ =

محل ضربی بوقدره: تاریخی ۵۵۵

براز صوله متوجه برائسان تصویری (بوست)

باشك ابكي طرفنده فالینه علامت اولان برر

فرشته رسمی.

(صاغنده: خمس وخسین. (صولنده: وخسین.)

بن زنده کی

المملك العادل

یا العالم ملک امرا

یا الشرق والغرب

طغرلتکین آتابک

— بنی زنگی —

— انا بکان موصل —

سنه هجره

۵۲۱	(سکه سی بوقدر)	عماد الدین انا بک زنگی بن اقسنقر	۱
۵۴۱	(سکه سی بوقدر)	سیف الدین غازی اول بن زنگی	۲
۵۴۴		قطب الدین مودود بن زنگی	۳
۵۶۵		سیف الدین غازی ثانی بن مودود	۴
۵۷۶		عزالدین مسعود اول بن مودود	۵
۵۸۹		نورالدین ارسلانشاه اول بن مسعود اول	۶
۶۰۷		عزالدین مسعود ثانی بن ارسلانشاه اول	۷
۶۱۵	(سکه سی بوقدر)	نورالدین ارسلانشاه ثانی بن مسعود ثانی	۸
۶۱۶		ناصر الدین محمود بن مسعود ثانی	۹

— انا بکان موصل فروغندن —

۶۳۱		بدر الدین اوآؤ	۱
۶۵۷		رکن الدین اسماعیل بن اوآؤ	۲
۶۵۹	(سکه سی بوقدر)	اححق بن اوآؤ	۳
۶۶۰	(سکه سی بوقدر)	علی بن اوآؤ	۴

فروع اتابکیہ

فروع اتابکیہ

۱۔	فروع اتابکیہ	۱۱۱
۲۔	فروع اتابکیہ	۱۱۲
۳۔	فروع اتابکیہ	۱۱۳
۴۔	فروع اتابکیہ	۱۱۴
۵۔	فروع اتابکیہ	۱۱۵
۶۔	فروع اتابکیہ	۱۱۶
۷۔	فروع اتابکیہ	۱۱۷
۸۔	فروع اتابکیہ	۱۱۸
۹۔	فروع اتابکیہ	۱۱۹
۱۰۔	فروع اتابکیہ	۱۲۰
۱۱۔	فروع اتابکیہ	۱۲۱
۱۲۔	فروع اتابکیہ	۱۲۲
۱۳۔	فروع اتابکیہ	۱۲۳
۱۴۔	فروع اتابکیہ	۱۲۴
۱۵۔	فروع اتابکیہ	۱۲۵
۱۶۔	فروع اتابکیہ	۱۲۶
۱۷۔	فروع اتابکیہ	۱۲۷
۱۸۔	فروع اتابکیہ	۱۲۸
۱۹۔	فروع اتابکیہ	۱۲۹
۲۰۔	فروع اتابکیہ	۱۳۰

مسکوکات زنگیہ

و

فروع اتابکیہ

۱۔	فروع اتابکیہ	۱۳۱
۲۔	فروع اتابکیہ	۱۳۲
۳۔	فروع اتابکیہ	۱۳۳
۴۔	فروع اتابکیہ	۱۳۴

احتمالاتی بالادہ اراقتہ کیما مسکوکاتی شرحندہ برنبدہ بحث اولوب شو
ظنی مؤید اوله رق مثلاً قطب الدین ایلغازیؒ نانینک ۳۴ نومرولی و آتی
تعیب ایدن سکهلرنده «هذا الدرهم ملعون من یعیره» عبارہ سی
یازلمشدرکہ بوندن مقصد باقر مسکوکانک (درهم) ایلہ ہم قیمت اولدیغنی
وعیارلریغنی تدقیق ایدنلره لغت ایلہ قیمت اعتباریہ لرینک تغییری منع
ایدلدیکنی خلقه بیلدیرمکدن عبارت اولدیغندہ شہہ یوقدر .

مع هذا مؤرخین قدیمہ اقوالندہ بوبابده برکونه صراحت اولماسیلہ
بیان ایلدیکمز مطالعات احتمالات درجه سنده در. حتی مغول قومی وسائر
ترکان طوائفی بینندہ (درهم) کله سنک اکثریتلہ نقد مقامندہ استعمال
اولندینی مروی وبو کله انلرک سکهلرنده مرئی اولمسیلہ مسکوکات
ارتقىہده «ملعون من یعیره» عبارہ سی مندرج اولماش اولسه ایدی
ملاحظات مسرودہ یه هیچ محل قلمز ایدی .

§

اراقه ماردین مسكوكاتی علی الاكثر باقردر . فقط نجم الدین
ای ایلک دفعه اوله رق ایکی و حبی تصویرلی کوش برسکه دخی ضرب
ایتدیرمشدرکه ۳۱ نومروده اراقه ایلک . بو کوشک اوزرنده کی عینی
تصاویری حاوی اولق اوزره باقرلری دخی واردر .

ذکر اولنان کوش سکه مقدا دیار بکر حوالیسندن کلش اولان
بر ذات طرفندن بولنوب بزه کتورلمشدر . ملوک ارتقیه نك باقرلر
منلو تصویرلی کوش سکه لر کس دیروب کس دیرمدکلری مسئله سی ارباب
مسكوكاتجه اوتدنبرو موجب تردد ایدی . واقعا رسمی باقر سکه -
لرک بمضاً بیاض بالیز اویله رق کوشه تقلید ایدلش جنسلری کورلمکده
و حق اشبو طاقده آنلردن بر قاج دانسی بولمقده ایسه ده بولنلرک باقر
اولدینی پک چاق اکلش بولوب شو سکه ایسه فی الاصل سیم خالص
اولدقدن بشقه حال و طرزینه نظراً ساخته اولمیدینه دخی اصلاً شبهه
یوقدر . بناءً علیه بنو ارتقک باقرلر منلو بیوک قطعده و تصویرلی کوش
سکه دخی ضرب ایتدیردکلری و فقط پک آز چیقاریلوب نادر بولندینی
شو سکه دن استدلال اولنور .

ناصر الدین ارتق ارسلان ایله ملک صالح دخی کوش مسكوكات
قطع و ضرب ایتدیرمش ایسه لرده بولنلرده اتخاذا اولنان طرز و اصول
باقر مسكوكات منلو برصورت خصوصیه ده و رسمی اولیوب تمامیه ملوک
ایوبیه و سلاجقه روم و جنکیزیه درهملرینک عینیدر .

§

مصور باقر سکه لرک رایجکلری حقنده خاطرلره کلان مطالعانه کوره
بولنلرک خصوصیت دائره سننده یعنی (درهم) اعتبارنده طوتمش اولسی

سکه ۶۶ وانی تمقیب ایدن نومرولی سکه لرده کورلیدی اوزره مشارایه ملک عادلک نامی یازلمشدر .

مع هذا حکومات متجاوزة سائرته نك قوت و سطوته كوره رأس حکومتلرنده بولنان ملوک و امرايه دخی بمضاً عرض انقیاد ایلدکلرندن یولق ارسلان ۶۰، ۶۱ و ۶۲ نومرولریله اراثة اولان سکه لرنده محرر اولدینی اوزره بنتو زنکبدن موصل اتا بکی «نور الدین» ک اسمنی و ملک المنصور ناصر الدین ارتق ارسلان دخی بعض سکه لرنده «علاء الدین کیقباد» ایله «غیاث الدین کیخمر» ساجوقینک و ملک المظفر قرا ارسلان ایسه «هولاکو» نک ناملری علاوه ایللمشدر .

۲

مسکوکات موجوده ده ارتق ارسلان زمانه قدر محل ضرب کوسترلیوب انجق مشارالیهک برقسم مسکوکاننده دارالضربلری یازلمغه باشلامشدر . بونلرک اکثریسی (ماردین) و برنوعی (دینیر) و برنوعی دخی (کیف) [۱] ده ضرب اولمشدر .

کیفده یعنی حصن کیفاده کسـیلان سکه لر ۶۲۸ — ۶۳۱ سنه لرینه مصادف اولوب او نارینخدرده ایسه سکمانیه طبقه سندن اولان حصن کیفا و آمد ارتقاری او طرفلرده قالماسیله برارالق زیر حکومتلرنده کی مالکک برقسعی ایلغازیه طائفه سنه انتقال ایللمشیدی .

مسکوکات مبحونه نك سنه ضربلرینه کلنجه حسام الدین تیمور طاشک سکه لرنده هیچ تاریخ وضع اولمیبوب اوچنجی ملک اولان نجم الدین الی زمانندن بدأ ایله سکه لرک اکثر یسنه سنه ضربلری یازلمش و بعض سکه لر مستثنا اوله رق تاریخسن بر اقلمشدر .

[۱] (حصن کیفا) یا لکرجه (حصن) یازلدینی کی (کیفا) و (کیف) دخی یازلمده ده .
حنی غلط مشهور اوله رق (حسن کیف) دخی یازیورلرکه شو صورته زبانه اولسنه
دائر خانی خلیفه بعض روایتده بولنه یور .

ارتقه ماردين بدياً خلفای عباسيه نامی سکه کرده یازمامش ايسه لرده
۵۵۸ تاريخندن صکره نجم الدين الی اشالی مسکوکات اسلاميه ده اولدینی
مثلاو معاصرلی اولان خليفه نك اسمنی ذکر ايتک عادتق وضع ايدرك
اخلافی دخی اکا اتباع ايتملورد .

حسام الدين يولق ارسلان [۱] عصرينه دگين ارتقه ماردينک هيچ
برحکومه ارتباطی اولدینی حالده ۵۸۱ تاريخلرده صلاح الدين ايوبينک
اورالر قدر وقوعبولان غزيتق ائشاننده [۲] حسام الدين يولق ارسلان
مشاراليک زیر حياه سنه کيرمش وسکه لرده نامک ذکرینی اصول اتخاذا
ايدوب او تاريخندن صکره مسکوکات ارتقيه ده ملوک ايوبيه شعباتندن
هرقنيسيله کسب ارتباط ايتملر ايسه انک اسمنی درج و تحرير ايلمشلردر .
شو بيان اولنان اصول ۵۹۹ سنه سنده وقوعات آتیه ايله دخی تأيد
ايتمشدر . شويکه : ناصر الدين ارتق ارسلانک زمان حکومتده شامده
حکومت ايدن ملوک ايوبيه دن ملک العادل ابوبکر موصل وماردينه قدر
کلديکی ائزاده مشاراليک برادر زاده سی اولوب حلب ملکی بولنان ملک
الظاهر غازينک توسطيله عقد مصالحه اولنه رق مسکوکات ارتقيه اوزرينه
اسمی يازلق شرط اتخاذا قلتمش وارتق ارسلانندن بهری اون برر
قبراطدن يوز الی بيک دينار تضمينات دخی اخذيله بونک يکرمی بيک
عددی ملک ظاهره اعطا اولمشدر . [۳] ايشته بو وقعه دن اول ارتق
ارسلانک سکه لرده ملک ظاهرک اسمی محرر ايکن ۵۹۹ سنه سنندن

[۱] ترجمه ده (يولق) يولمش ديمک اولوب انجق موصوفيله برابر (يولق)
(ولک) علم اوله رق دخی استعمال فلنور . (قره بولوک کي لهجه عثماني جلد ۱
صيفه ۸۵۱)

[۲] تاريخ ابی الفدا جلد ۳ صيفه ۷۳

[۳] تاريخ کامل لابن اثير جلد ۱۲ صيفه ۶۹ دخی ارتق مسکوکاتنده التون
اولمانسيله بويان اولنان دينارلر خلفا دينارلردن اوله جق ايسه ده برر دينار بومشقال
وزنده اولدبغندن بونلرک نصف دينار اولمی لازم کلور .

ویرمشلردر. حالبوکه سکه‌لرینه بوعنوانی درج ایدن امرا زمانلرنده نفس دیار بکرده یعنی (آمد) ده هنوز اجرای حکومت ایدنلر اولجه خامه کذار بیان اولدینی اوزره سکمانیه طبقه‌سندن بولنان امرا ایدی. بنسأ علیه ماردین ارتقارینک ملک ویا شاه دیار بکر عنوانلری بولنلرک نفس دیار بکره حاکم اولدقلرینه دلالت ایتیموب زیر اداره‌لرنده بولنان ممالکک بر وجه مجرر دیار بکر قطعه‌سندن معدود اولمسندن طولایي اتخاذ اولنمش برالقاب ایدوکی بدیهیدر.

امرای مذکوره‌نک برنجیلری اولان نجم الدین ایلغازی ايله سنین اخیرده‌کی ملوکدن بشنک سکه‌لری اولیبوب ضرب ایتدیر دکاری دخی هنوز نامعلومدر. بولنلردن اک اول حسام الدین تیمور طاشک واندن صکره بالاده صره‌سیله کوسترلیدیکی اوزره دیگر سکنز امیرک مختلف نوع وطرزده مسکوکانی موجوددر.

سکه‌لرک اوزرینه نقش اولنان تصاویرک یکدیگرینه بکزه دلامک اصولی بولنلرده دخی جاری اولوب یالکیز (ابو المظفر) نامیله ملقب اولان نجم الدین الی [۱] ایلک سکه‌لریخی پدری تیمور طاشک مسکوکاتنه تقلید ایتمش وحتی بالاده محللارنده آرائه اولنسدینی اوزره پدرینک سکه‌لری وجهنه مؤخرأ کندو نامی تمفا صورتنده ضرب ایتدیرمشدر. اونوعدن اولان بالذات کندو سکه‌لرندن بعضیلرینه دخی کذلک تمفا حالنده ونقط (ملک دیار بکر) عنواننک علاوه سیله اسمنی باصدیردینی کورلمکده بولنمشدر.

جداول مخصوصه‌لرنده کوسترلیدیکی وجهله ملوک مذکوره دخی کلمه توحید وانیه کبی عبارات وکلانندن بشقه حصن کیفا وآمد ارتقارلی مثللو کندولرینه برطاقم القاب وعنوان وشهرت اتخاذ ایدرک سکه‌لرینه درج ایتدیرمشلردر.

[۱] (الب) شجاع وقرمان معناسته اولوب (الی) قهرمانلره منسوب دیمکدر.

نوع ۲

باقر

— ۱۱۶ —

محل ضربی و تاریخی کیهان.

دورهی اورتده : (شیر و خورشید تصویری)

دوره سنده: ضرب . . . . .

فطری اورتده : اب . . . .

الملك الصالح

خلد الله ملكه

دوره سنده : لا اله الا الله محمد رسو . . . . .

(بیتل) فطری ۱۸

ماردینده حکومت ارتقیه بی تأسیس ایش اولان ذات ایلغازی [۱]
بن ارتق اولمسیله آنک عائله سینه دخی (طبقه ایلغازیه) ویاخود (اراتقه
ماردین) اطلاق اولنورکه عددری اون بش نفردن عبارتدر .

ماردین حوالیسینک قدیمآ (دیار بکر) قطعه سندن معدود اولمی
حسبیه ملوک مذکورده دن اکثریسی کندولرینه (ملك دیار بکر) عنوانی

[۱] ترکیه ده (ایل) اکثر ملکیت معناسنده مستعمل اولغه (ایلغازی) ملکیت
غازیسی یعنی فاتحی معناسنی افاده ایدر براسمدر. بعضی قوله کوره بواسم آفچیلقدن
کنایه اوله رق (را) ایلله (ایلغازی) ظن اولتیش ایسه ده طوغری دکدر .

نوع ۲

کروش

— مار دین —

— ۱۱۵ —

تاریخی -- ۷؟

دجری مرکزده :

ضرب

فی دولة السطا

ن الملك الصالح

خلد الله ملكه

مردین

اطرافنده : فی * سنه * . . . * سبع * مائه

سنة

لا اله الا

و الله محمد

رسول الله

عثمان

ظہری مرکزده :

اطرافنده : . . . * س * امیر * المو

(بیتل) وزنی ۶ ط . فطری ۱۶

~~~~~

— ﴿۱۲﴾ شمس الدین صالح ﴿﴾ —

۷۱۶ — ۷۴۰

نوع ۱

کروش

﴿﴾ حصن کيفا ﴿﴾

— ۱۱۴ —

تاریخی ۷۴۰

وہری جفتہ دائرہ ایچندہ : لا الہ الا

الله

اطرافندہ: محمد | رسول | اللہ | وحدہ

ظہری

بج الساطان . . .
بج الملك الصالح
بج خلد الله ملکہ

۱۴۱۵ھ

(بمیل) وزی ۶ ط. فطری ۱۷

لوحة ۴

﴿ ۱۰ ﴾ نجم الدین غازی ثانی ﴿ ۱۰ ﴾

۶۹۳ - ۷۱۲

نوع ۱

باقر

— ۱۱۲ —

محل ضربی بوقدر. تاریخ ۶۹۸

دوره سنده : لا اله الا الله وحده لا شریکله محمد رسول الله صل و علی

مرکزنده : (برسی نقطه لی دیگری دوز دانه

ایچنده بر انسان چهره سی .)

ظہری خط عربی غازی
 الساطع الاعظم
 ظل الله في العالم
 الملك المنصور نجم
 الدين ابی الفتح
 جہنم

لوحة ۴

(بیٹل) فطری ۲۸

— ۱۱۳ —

بالاده کینده قرائت اولنه میان کلمات بونده اوقونمشدر .

فطری ۲۰

— ﴿۸﴾ قره ارسلان ﴿۸﴾ —

۶۵۸ - ۶۹۱

نوع ۱

باقر

— ۱۱۱ —

محل ضربی و تاربخنی بوقدر .

دهری مرکزده : هولاکو

المعظم

« دوره سی قرائت اولنه میور . »

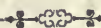
ظهری مرکزده : المملک

المظفر

قرا ارسلان

« دوره سی قرائت اولنه میور . »

فطری ۲۰

نوع ۵

باقر

— ۱۱۰ —

محل ضربی و تاریخ کسب کمر .

و مہری اور تہدہ : اوکھ منوجہ بر انسان
نصوری . (پوست)

قسماً اطرافندہ : الامام المستعصم بالله امیر المنین

ظہری

۔ یوسف .
الملك الناصر
الملك السعيد
۔ غازی .

مسجہ -

فطری ۲۳

نوع ۴

باقر

— ۱۰۹ —

محل ضربی و تاریخی کسبکدر .

*

و بهری التي زاویہ لی چیزکی داخلندہ : الامام المستعصم
باللہ امیر المومنین

*

اطرافندہ : لا الہ الا اللہ | محمد | رسول | اللہ

*

ظہری التي زاویہ لی چیزکی داخلندہ : الملك السعيد
نجم الدين غازي

*

اطرافندہ : ضرب | .. | سنہ | ... | .. | ...

قطری ۱۹

(بمثال)

لوحة ۴

نوع ۳

باقر

ماردین

— ۱۰۷ —

تاریخی کسکدر .

دورهی اورتده : . بالله .

الامام المستعصم

امیر المؤمنین

دوره سنده : لا اله الا الله [محمد رسول الله] وحده [لا شریکله]

ظہری اورتده : المملک الصالح

نجم الدین ایوب المملک

السعيد غازی

بن ارتق

دوره سنده : ضرب بماردین سنه مائه

فطری ۲۰

— ۱۰۸ —

بالاده کینک عینی رسم و عبارده

اولوب کذلک تاریخی قرائت

اولنه میور .

فطری ۲۲

نوع ۲

باقر

ماردین

— ۱۰۶ —

تاریخی ۶۵۵

وحده لاشتر

دہری

تکالیف محمد

بِالله
الامام المستقیم
امیر المؤمنین
۶

۱۳۱۱

رسول اللہ

ملک نجم الدین

ظہری

تکالیف محمد

یوسف
الملك الناصر
الملك السعيد
غازی

۱۳۱۱

مستقیم و مستقیم

قطری ۲۴

(بیتل)

لوحة ۴

— ۱۰۳ —

بالاده كینك عینیدر. براز سیلیدر.

وزنی $۱۴ \frac{1}{2}$ ط. قطری ۱۹

— ۱۰۴ —

تاریخی ۶۵۵

دوبری ۱۰۲ نومرولی سکهك عینی شكل وعباره ده در.

ظہری مراکزده :

یوسف

المك الناصر

المك السعيد

غازی

خارجنده: ضرب | بماردین | سنه | خمس | وخسین | وسمائه

وزنی ۱۲ ط. قطری ۲۰

— ۱۰۵ —

تاریخی ۶۵۶

۱۰۴ نومرونك عینی اولوب تاریخی

(سنه | خمس) یزینه (سنه | ست)

وضع اولمشدر.

وزنی $۱۰ \frac{3}{4}$ ط. قطری ۱۹

«اشبو کوش سکه لر مسکوکات ابویه طرزنده درلر.»

— ﴿۷﴾ نجم الدین غازی اول ﴿﴾ —

۶۳۷-۶۵۸

نوع ۱

کموش

﴿﴾ مار دین ﴿﴾

— ۱۰۲ —

تاریخی ۶۸۴

و مهری مہر سلیمان شکندہ الی زاویہ لی چیز کیلر داخلندہ:

الامام

المستعصر

باللہ امیر المؤمنین

مبین

خارجاً الی عدد زاویہ درونندہ: | لا اله الا الله | الله | محمد |
رسول الله

ظہری وجہنک عینی شکندہ:

ب

ابو

الملك الصالح

الملك السعيد

غازی

خارجندہ: ضرب | بماردین | سنہ | ثمان | واربعین | و ستمائہ

لوحة ۴

وزنی ۱۴ طہ قطری ۲۰

نوع ۱۴

باقر

ماردين

— ۱۰۱ —

تاریخی ۶۳۷

دهری اورتده : باغداش قورمش و رسول الیه
کوکسندہ برکله طوش سیر
اوزرنده بر حکمدار تقصیری
[طرز ابرائیده در .]

اطرافده : السلطان المعظم غیاث الدینا والدین کیمسرو
قسیمه امیر المؤمنین

ضرب بماردين
الامام

ظری

المستنصر بالله
امیر المؤمنین
الملك المنصور

ارنق

فطری ۳۳

لوحة ۴

نوع ۱۳

باقر

ماردین

— ۹۹ —

تاریخی ۶۳۴

دجهری آورنده: صاحب‌لری باغلی و اوکه متوجه بر
انسان تصویر ی. (بوست)
[روم سکه لری نقل‌بنده در.]
اطرافنده: السلطان المعظم علاء الدینا [والدین کیقباد] قسیم
امیر المنین

ظہری

ضرب بماردین
الام

المستنصر بالله
* * *
امیر المؤمنین
الملك المنصور

ارنق

(کوش یال‌دیزل) فطری ۲۶

— ۱۰۰ —

بالاده کینک عینی اولوب وجهی براز
سیل‌کدر. ظہرینک تاریخی شویله در:
صاغده (سنه اربع و) صولده
(ثلثین و ستماء)

فطری ۲۸

لوحه ۴

— ۹۷ —

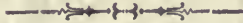
۹۶ نومرو لی سکيه مشايه اولوب
انجق وجهنده کی یازیلر عکسنه یعنی
(ارتق ارسلان) صاغه و (ناصرالدین
صوله یازلمشدر .

فطری ۲۷

— ۹۸ —

۹۷ نومرونک عیلیدر .

فطری ۲۶

نوع ۱۲

باقر

— ۹۵ —

محل ضربی بوقدر. تاریخ ۶۲۸

بر مربع ایچنده باغداش قورمش وصول
 الیه کونکی اوستنده برکله طومش
 حکمدار تصویر. باشی مرهمک
 خارجنده اولوب ایکی طرفده بر *
 وزیرنده

دیهی

|| ∇ ||

بالله

چ الامام المستنصر
 امیر المؤمنین
 الملك الكامل
 محمد

ظری

قطری ۲۹

لوحه ۴

— ۹۶ —

بالاده کینک عینی اولوب انجق
 تصویر و یازیلری دها اوقادر .

قطری ۲۷

— ۹۳ —

• تاريخي ۶۳۱

۹۲ نومرولى سـكـكـك عيني رسم
وشكـنـده در. يالـكـز تاريخي: ضرب |
بكيف | اـحـد و | ثـاـنـين | سـمـاـئـه |
| يـاـزـيـلـيـد ر.

وزنى ۱۳ ط. فطرى ۲۰

— ۹۴ —

بالاده كيلرك عيني شكـده اولوب فقط
رسم خطى بشقه و اطرافـلـرى
سيـلـكـجـه در.

وزنى ۱۲ ط. (دليـكـلى) فطرى ۱۹

«اشبواچ قطعه كموش سـكـكـلـر مسكوكات ايوبيه طرز ورسمـنده درلر.»

نوع ۱۱

کروش

حصن کيفا

— ۹۲ —

نارنجی ۶۲۸

مهر سلیمان شکننده الی زاویه لی چیز کیلر داخلنده:

الامام

المستنصر

بالله امیر المؤمنین

منین

خارجاً الی زاویه دروننده: | لا اله الا الله | محمد |

رسول الله

ظہری وجہنک عینی شکله:

محمد

الملك الكامل

الملك المنصور

ارنق

اطرافنده: ضرب | بکيف | سنه | ثمانه | وعشرين

| ستمائة

قطری ۲۰

وزنی ۱۳ ط.

لوحة ۳

نوع ۱۰

کوش

دینسر

— ۹۱ —

خط عربی. تاریخی ۶۲۵

دبهری

بالله
الامام المستنصر
* ارتقى *
الملك المنصور
بسم الله

ظهری

بدينسر سنه
السلطان المعظم
کیقباد بن کیخسرو

۳۲۱

وزنی ۱۴ ط. قطری ۲۶

لوحة ۳

«سلاجقه روم سکه لری طرزنده در. بر منلی (نقوم مسکوکات سلجوقیه) ده
کوسرلشدره. انک تاریخی ۶۲۶ در. صحیفه ۳۶ نومرو ۵۷»

نوع ۹

باقر

— ۹۰ —

محل ضربی بوقدره : تاریخ ۶۲۵

دوهری سکز زاویه لی چیزکی داخلنده :

الناسر لیدین الله
المؤمنین المملک .
الکامل محمد

خارجاً سکز زاویه دروننده : لا | اله | الا | الله | [محمد] |
[رسو] | ل | الله

ظهری سکز زاویه لی چیزکی داخلنده :

المملک المنصنامور
الدنیا و الدین .
ارتق ارسلان

خارجاً سکز زاویه دروننده : ضر | ب | سنة | خمس |
عشر | ين | [ست] | [مائة]

قطری ۲۳

— ۸۸ —

بونده ده تصویرك چهره سی
فرقلیجه دره یازیلرك نقش دخی
براز بشقه دره.

فطری ۲۸

نوع ۸

باقر

— ۸۹ —

محل ضربی بوقرر . تاریخی ۶۲۳

و مہری اور تہدہ: صاحب لری خلقہ لہ اہلہ باغلانش
بر انسان تصویری (بوست)

اطرافندہ: السلطان الاعظم علاء الدین کعباد بن ک

خسرو = { حس (رسمک کردنک صاغندہ
رو) » » » صولندہ

ظہری

وعشرین

الامام المستنصر بالله

امیر المؤمنین

الملك المنصور

ارنق

فطری ۳۰

نوع ۷

باقر

— ۸۵ —

محل ضربی یوقدر. تاریخی ۶۲۰

دجری اورته ده : صباغه متوجه بر انسان قفاسی،
[رومنلردن قلود بوسك سكه سی تقلیدنده در.]

اطرافنده: الملك المنصور ناصر الدین ارتق ارسلان

عشرین

الناصر لدين الله
امير المؤمنين
الملك الكامل
ناصر الدين محمد

ظہری

بن ابوب

فطری ۳۰

لوحه ۴

— ۸۶ —

بالاده کینک عیندر.

فطری ۲۹

— ۸۷ —

تصویرك چهره سی براز فرقلیدر.

فطری ۳۰

(کناری چانلاق)

(ب)

— ۸۴ —

۸۲ نومرونك عینی اولوب فقط
نص-ویرك چهره سی عکسی طرفه
یعنی ص-وله متوجه-در. وتاریخی
کسیکدر.

دبهری

الملك الكامل
محمد بن ایوب
الملك المنصور
ناصرالدين ارتق

ظهری

(اطراف کسبکچهره) فطری ۱۸

نوع ۶

(۱)

باقر

— ۸۲ —

محل ضربی یوقدره. تاریخ ۶۲۰

براز صاغه دونمش و باشی دفته
 یار اقلریله تتویج اولمش کوکسه
 قدر انسان تصویری (بوست)
 [ییزانتین سکه لری طرزنده در .]

دوبه

[الا] مام

الملك الكامل

محمد بن ایوب

الملك المنصور

ناصر الدین ارق

ارسلان

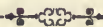
ظهری

فطری ۲۶

— ۸۳ —

بالاده کینک عینی اولوب اطرافی
 کسیکدره.

فطری ۱۹

— ۷۹ —

بالادہ کینک عینی اولوب وجهنک
اطرافندہ کی عبارتہ (دیار بکر)
تمام یازلمشدر.

فطری ۲۴

لوحة ۳

— ۸۰ —

۷۹ نومرولی سکه نک عینی اولوب
یازیلری بشقه رسمده در.

فطری ۲۴

— ۸۱ —

عینی رسم ونقشده اولوب فقط
وجهنک اطرافندہ کی عبارتہ
(ارسلان) کلمہ سنک (نونی) وضع
اولنماشدر. ظہرینک صول طرفی
کسیکدر.

فطری ۲۴

~~~~~

نوع ۵

باقر

— ۷۸ —

محل ضربی بوقدر. تاریخی ۶۱۱

دہرہی مرکزہ: براز صولہ دومش^۶ وصاچلرینک
اوزری دقنہ بیراقلربہ تنویج اولمش
بر انسان قغاسی .
[بیژانتین سسکہ لری طرزندہ در .]

اطرافندہ: ناصر الدینا والدین ارتق ارسلاں ملک دیار
«(بکر) یازلما مشدر.»

* √ *

ظہری

ابو العباس احمد
الناصر لدین اللہ
امیر المؤمنین
الملك العادل ابو
بکر ایوب

— ۷۵ —

بالاده كينك عینی اولوب انجق
رسم خطی بشقه در.

فطری ۲۸

لوحة ۳

— ۷۶ —

كذلك بالاده كینه مشابه اولوب
ظهرنده (المومنین) كله سنك اوستنده
بر (س) نقش وارد.

فطری ۲۹

— ۷۷ —

۷۶ نومرونك عینی اولوب یازیلرنده
جزئی فرق وارد.

(وجهنك كناری مکرر مضروب) فطری ۳۲

~~~~~

نوع ۴

باقر

ماردین

— ۷۴ —

تاریخی ۶۰۶

مرکزده : صول طرفه منوجه برارسلانه
راکب اولمش والربی یوقاری
قالد بروب کویا ارسلانی
قوشدیرمقده بولتان برسواری
نصوبری.

دوره سنده : الملك العالم العادل ناصر الدين ارتق
ارسلان ملک دیار بکر

ظہری مرکزده : وست

الامام الناصر
لدين الله امير
المؤمنين

دوره سنده : الملك العادل سيف الدين ابوبكر ابن ايوب
ضرب بماردين سنه

قطری ۲۹

— ۷۳ —

۶۹ نومرویه مشاہدہ

دجہری

بن ابوب
الناصر لدين اللامیہ
نعم المؤمنین الملك
العدل ابو بکر
ملك دیار بکر

ظہری

سلان

(کناری مکرر مضروب) فطری ۳۲

ظہری

بن ایوب
الناصر لدین اللہ
امیر المؤمنین
الملك العادل
ابو بکر ملک د

نق ارسلان

فطری ۲۹

— ۷۱ —

وہری

بالادہ کینک عینی اولوب انجق
(تسع) کلہسی (تسعين و) کلہسندن
صکرہ محرر و (خمسائہ) حیوانک
بجاقلری آرہسنہ موضوعدر .

ظہری

بن ایوب
الناصر لدین الامینہ
المؤمنین الملك
العادل ابو بکر
ملك دیار بکر

رسلان

فطری ۲۸

— ۷۲ —

وجہی و ظہری ۷۱ نومرونک
عینی اولوب انجق رسم خطی بشقہ
طرزده در .

فطری ۲۷

نوع ۳

باقر

ماردین

— ۶۹ —

تاریخی ۵۹۹

دہری ۶۶ نومرو لی سکدنک وجہندہ کی (سنطور)
تصویرینک عینی اولوب فقط وضیتی انک
عکسنہ یعنی صاغ طرفہ متوجہ رسم اولنمشدر.
اطرافندہ : بماردین سن۱۴ | تسع وتسع | بن و | خم۱۴ | مائ۱۴

الدين

ظہری

الناصر لدين الله
امير المؤمنين
الملك العادل
ابو بكر بن ايوب
ملك ديار بكر
ارسلان

فطری ۲۷

— ۷۰ —

دہری ۶۹ نومرونک عینیدرہ

— ۶۷ —

۶۶ نومرونك عينيدرو.

دوبری

بن ابوب

ظہری

الناصر لدين الامين

بن المومنين الملك

بن العادل ابو بكر

بن ملك ديار بكر

سلان

فطری ۳۱

— ۶۸ —

۶۶ نومرونك مشاهي اولوب انجق

دوبری

(سنطور) براز كوچك واطرافنده كي

يازيلرك وضعيتي شويلاه در:

بما | ردين | سنة | تسع | وتسعين | و | خمسمائه

بن ابوب

ظہری

الناصر لدين الله

بن امير المؤمنين

بن الملك العادل

بن ابو بكر ملك د

نق ارسلان

فطری ۲۸

لوحة ۳

نوع ۲

— باقر —

مار دین

— ۶۶ —

تاریخی ۵۹۹

(سنطور) تعبیر اولنور بلندن یوقاریسی انسان
اشاغیسی حیوان هیئنده بر تصویر. کویده سی
صوله و باشی اوکه متوجه اولوب کبرویه
طوغری النده ی یای ابله اوق آتمده در .
حیوانک قور یغی کوچک بر اذرر شکنده در .

دهری

تصویرك اطرافنده خابجا: بمار دین | سنة | تسع و | تسعين و |
خمسة | مائه

بن ابوب

ظهری

الناصر لدين الله امير
المؤمنين الملك
المعادل ابو بكر
ملك ديار بكر نا

سلان

(کنارلری مکرر مضروب) قطری ۳۵

— ۶۴ —

تاریخی ۵۹۹

۶۳ نومرولی سکنک عینی رسمده
اولوب انجق (اراتق) کله سنک صاغده
بولنان (القی) صوله یازلمشدر.

وهری

ظہری الی زاویہ لی چیز کیلر داخلندہ:

الله

الامام الناصر

لدين امير المؤمنين

الملك الظاهر

غازی

خارجاً الی زاویہ ایچندہ: ضرب | سنہ | تسع | تسعین
| وخمس | مائه

لوحة ۳

قطری ۲۹

— ۶۵ —

بالاده کینه مشابه اولوب فقط تصویری
براز بیوک و رسم خطی جزئی
فرقلیدر.

قطری ۳۰

— ﴿۶﴾ ناصر الدین ارتق ارسلاں —

۵۹۷ — ۶۳۷

نوع ۱

باقر

— ۶۳ —

محل ضربی یوقدر. تاریخ ۵۹۸

و جہزی
 باموزلری اورتولی برانسان تصویری
 (بوست) کردننک ایکی طرفندہ بر
 * وارد.
 [بزانتین سکہ لری تقلیدندہ در.]

ظہری الی زاویہ لی چیز کیلر داخلندہ :

اللہ
 الامام الناصر
 لدین امیر المؤمنین

خارجاً الی زاویہ ایچندہ : ضرب | سنہ | ثمان | تسمین
 | خمس | مائہ

قطری ۲۹

— ۶۲ —

تاریخی ۵۹۷

۶۰ نومرویه اولدقجه مشاهددر . دمهری

یازیلرک شکلی بشقه اولوب مرکزینک ظهری
 بالاسنده بر (۷) اشارتی وارددر .

دوره داخلیه سی: المملک الافضل علی والظاهر
 بن المملک

دوره خارجیه سی: حسام الدین بولق ارسلان بن ایل غازی
 بن ارتق سنه سبیه و تسه و خا

فطری ۳۰

— ۶۰ —

تاریخی ۵۹۶

دجہری
رسمی ۵۹ نومرونک عینی
اولوب انجق صاغ قولتو غنک التندہ
چیچک یرینہ افقی اولہرق
نورالدین انا
بک
یازلمشدر.
دیزلری التندہ بر نقش یازلمشدر.

ظہری
بالادہ کینسک عینی اولوب دورہ
خارجیہ سندہ بن ایل غازیدن صکرہ:
(بن ارتق ضرب سنہ ست وتسعین
و خمسائہ) اوقونمقہ در.

قطری ۳۱

— ۶۱ —

دجہری
۶۰ نومرونک عینی اولوب یالکز
زیرندہ کی نقش بشقہ درلودر.
ظہری
دورہ داخلہ سندہ (الناصر) کلہ سندن
(صر) یازلمیوب یالکز (النا) محرردر.

لوحة ۳

قطری ۲۹

نوع ۴

باقر

— ۵۶ —

محل ضربی بوقدر. تاریخ ۵۸۷

درد انسان تصویری: بریسی اورته ده محروانه
اوطورمش، دیکری آنک آرفه سنده و ایافده
صول طرفه متوجه و صاغ الیه برشی کوستر مکده،
اوجنجیسی صاعده ایافده قوللرینی اشاغی صارفتش،
دردنجیسی صولده کذلک ایافده و ایکی النی بوقاری
قالدیرمشدر.

دجهری

[روم قبارتمه نقشلمری طرزنده در.]

ظهری برجیزکیله مستدیر مرکرده :

الملك العادل

۱. الامام الناصر
۲. صر لالیدین
۳. امیر المؤمنین

سیف الدین

دوره سنده: حسام الدین ملک دیاربکر بولق ارسلان بن
ایل غازی بن ارتق سنه سبع وثمانین وخمسائه

— ۵۴ —

بالادہ کینک طرزندہ اولوب انجق
وجہندہ کی تصویرک چہرہ سی بر از
بیوجک اولدینی کی ایکی طرفندہ
بولنان عبارہ (حسام الدین | یولق
ارسلان) یولندہ تحویل و تحریر
اولمشدر .

فطری ۳۲

— ۵۵ —

تارخی ۵۸۴

۵۴ نومرونک عینی اولوب یالکز سنہ می :
ضرب | سنہ | اربع | ثمانین | خمس | مائہ
یازلمشدر .

فطری ۲۹

نوع ۳

باقر

— ۵۳ —

محل ضربی یوق . تاریخی ۵۸۱

دبهری
 ۵۰ بر اخر دیادمی و صاغ الی کوکسندہ
 ۵۱ یاری بلنه قدر بر انسان تصویری .
 ۵۲ [ییزا نشین طرزنده اولوب
 ۵۳ (آرتاوست) ابله (نیسه فور) ک
 ۵۴ سکه لرینه تقلید . ایدیش اواق
 ۵۵ احتمالدر .

ظہری مهر سلیمان طرزنده التي کوشلی برخانه ایچنده :

ایوب
 الملك الناصر
 صلاح الدنيا
 والدين يوسف
 بن

زاویه لرك خارجنده :

ضرب | سنه | احد | ثمانین | خمس | مائه

فطری ۳۲

لوحه ۳

— ۴۹ —

۴۸ نومرو لی سکیه مشابه ایسه ده
وجهنک بالاسنده (دیار بکر) یازلیوب
یالکز (حسام الدین ملک) محرردر.

فطری ۳۲

— ۵۰ —

۴۹ نومرونک عینیدر. انجق ظهیرینک
یازیلری بالاسنده شویله (.) اوچ
نقطه موضوعدر.

فطری ۳۳

— ۵۱ —

۴۸ نومرونک عینی ایسه ده ظهیرنده کی
(یوسف) کله سی صوله و (بن ایوب)
دخی صاغه یازلمش یعنی دیگر لرینک
عکسی وضعیتده بولنمشدر.

فطری ۲۹

— ۵۲ —

بالاده کی ۵۱ نومرویه مشابه اولوب
فقط وجهنک بالاسنده کی (دیار بکر)
اسمندن (بکر) کله سی نقصاندر.

فطری ۳۰

نوع ۲

باقر

— ۴۷ —

محل ضربی و تاریخی بوقدر.

دیهری بالاسنده: (حسام الدین ملک دیاربکر)

بررسی صول طرفه متوجه و باشی دیادمی
 بیوک، دیکری اوکه ناظر باشی تاجلی
 کوچک ابی انسان نصویری (بوست)
 [بیوک روملردن (نه رون) که سکه سنه
 تقلید اولاق احتمال اولوب کوچکی ایسه
 بیزانتین طرزنده در . شو حالده ابی طرز
 ایله مشترکدر .]

۷

فهری

الملك الناصر
 صلاح الدين
 محي دوله
 امير المؤمنين

فطری ۳۰

لوحه ۳

— ۴۸ —

تصویر لر بالاده کندن بر از فرقلیدر
 وظهرینک یازیلری اوزرنده کی (۷)
 اشارتی بوقدر.

فطری ۳۰

— ﴿حسام الدين يولق ارسلان﴾ —

۵۸۰-۵۹۷

نوع ۱

باقر

۴۶

محل ضربی و تاربخي بوقدر.

صاغ طرفه متوجه بر انسان
نصویری. (بوست)

دجبری

[رومن سکه لری طرزنده در]

صاغ طرفنده : . . . AVGV

صول طرفنده : . . . NIV

دوره سنده : . . . رسا

ظهری مرکزنده : صلاح الد

[نیاو] الدین یوسف

الملك العادل

دوره سنده : . . . العادل حسام الدین یو . . .

قطری ۷۴

اشبو سکه دن اوج عدد موجود اولوب جله سی بوزق حالده بولند فلرندن
عباراتی تمامیله قرائت ممکن اوله میور . تصویر لرک بری صفاللی ایکیسی صفالسر
اولوب شکلاً یکدیگرندن جزئی فرقلیدر لر . بونلرک برهینی قدیم بور زیانوم موزه سی
مسکوکات قنالوغنک برنجی جزئنده XXXV نومروسیله کوسترلش ایسه ده اودخی فنا
حالده اولدیغندن قرائت ایده مامش لر در .

— ۴۴ —

بالاده کینک عینی طرزده اولوب
نقش و خطنده جزئی فرق واردر.

(دلیکلی) فطری ۳۲

— ۴۵ —

تاریخی ۵۷۹

بالاده کینه مشابه اولوب تاریخی
(تسع سبعین جس | ماه) یازلمشدر.

فطری ۳۳

لوحه ۲

« اشبو سکه لرده خلیفه نك اسمی اولان (الناصر لدین الله) ده (لدین) کله سی
سوه مینی ایکی لام ایله (لدین) یازلمشدر. »

نوع ۲

باقر

— ۴۳ —

محل ضربی یوقدر ۰ تاریخ ۵۷۷

دمہری بالاسندہ : سبع سبعین خمس
مائہ

اوموزلری اورتولی و دیادملی بری
بیوک دبکری کوچک ایکی انسان
تصویری (بوست)

[بیزانتینلردن برنجی ہراقلیوسک اوغلی
ایله برابر اولان سکھسی تقلیدندہ درہ]

ظہری

قطب الدین بن
الناصر للہ
امیر المؤمنین
ہذا الدرہ
ملعون من

یہیرہ

ظہری ۳۵

— ۴۰ —

بالاده کینک غینی اولوب ظهرنده بولسان
کلماتک بوسکده نقطه لری وارددر.

فطری ۳۰

— ۴۱ —

۳۹ نومرولی سسکدنک طرزنده اولوب
انجق وجهنده کی تصویرک باشی سمایه
طوغری باققده در.
ظهرینک رسم خطی ده-ا کوزل
کوفیدر.

فطری ۲۹

— ۴۲ —

بالاده کینه مشابه اولوب براز سیلکدر.

فطری ۲۹

~~~~~

﴿۴﴾ قطب الدین ایل غازی ثانی

۵۷۶ - ۵۸۰

نوع ۱

باقر

— ۳۹ —

محل ضربی . دتاریخی بوقدر

بن الی بن

دجهری

صاغ طرفه متوجه وباشی دیاده لی
بر انسان قفاسی [اسکی روم
ایمپراطور لرندن برنجی
نسطاطینیک سکه لری طرز
وتقلیدنده در.]

نظ
فا
زی

تمرتاش بن

ایل غازی

ظهری

مولانا المالك العالم

المادل قطب الدین

ملك الامرا شاه

دیار بکر

لوحة ۲

قطری ۳۱

— ۳۷ —

۳۵ نومرولى سكه نك عىنى نقش وعبارى
حاوى اولوب انجىق يازىلىرى و صورت
اعمالى قباچه در

قضى ۳۳

— ۳۸ —

كذلك ۳۵ نومرونك عىنى نقشده اولوب
انجىق خلفاى عباسيه دن (المستضى
بامر اللهك) زمان خلافتنده ضرب
اولمش اولديغندن «المستجد بالله . امير
المؤمنين» يرينه بوسكه نك وجهنده
صولده (المستضى) وصاغده (بامر الله)
تجريب و ضرب اولمشدر.

قضى ۳۲

لوحه ۲

«در دىجي نوع سكه لرك تاريخلى بوق ايسه ده بوندن ۳۷,۳۶,۳۵ نومرولى
سكه لر خليفه مستجد بالله زمانده يعنى ۵۵۵ دن ۵۶۶ سنه لرى ايجنده ، و ۳۸
نومرولى سكه دىي خليفه مستضى بامر الله وقتنده يعنى ۵۶۶ دن ۵۷۵ سال لرى
مياننده ضرب اولمش اواق لازم كلوب بناء عليه اشبو سكه لرك بالاده ي ۳۴ نومرولى
و ۵۵۸ تاريخلى اوچىجي نوع سكه دن ده اسكره قطع و اخراج اولندى لرى اكلاشيلور .

نوع ۴

باقر

— ۳۵ —

محل ضربی دینار بنی یزید.

زمهری بالاسندہ: لاله الا لاله (زیرندہ: محمد رسول اللہ

صاغندہ: المستجد باللہ (صولندہ: امیر المؤمنین

اورتہ دہ: یان یانہ ابی انسان قغاسی

ایکسینک دخی یوزی براز

طیش طرفہ منوجہ

[بیزانتین سکہ لری اصولندہ در.]

ظہری بالاسندہ: نجم الدین (زیرندہ: الی بن ایل غازی

صاغندہ: ابن ارتق (صولندہ: ملک دیار بکر

اورتہ دہ: صاچلری قباریق و دوکلی بر آدم

قغاسی «اطرافی نقطہ لی و نا تمام

بر دائرہ اللہ مستدبر در.»

قطری ۳۲

— ۳۶ —

بالادہ کینک عینی اولوب براز سیلکدر.

قطری ۳۰

باقر

— ٣٢ —

بالاده کی ٣١ نومرو لی کموش سکەنک
عینی رسم و نقشنده در .

قطری ٣٥

لوحة ٢

— ٣٣ —

یوقاریکی سکیه مشابه اولوب
وجهنک رسملری جزئی فرقلیدر .

قطری ٣٥

نوع ٣

باقر

— ٣٤ —

محل ضربی یوق . تاریخ ٥٥٨

رمهری اورتده : براز صوله متوجه و صاچلری دیاده لی کوکسنة
قدر برانسان تصویرى .
دوره سنده : الملك العالم العادل نجم الدين ملك ديار بكر

ظهری اورتده : باشنه اوج چقال بر تاج کیش کوکسنة قدر
بر حکمدار تصویرى (بوست)
[بیزاتین اصولنده تزیین اولمشدره .]
دوره سنده : ابوالمظفر الی بن تمر تاش بن ایل غازی بن ارتق
داخلاً : ثمان خسین | و خمسه

قطری ٣٣

لوحة ٢

نوع ۲

کوش

— ۳۱ —

محل ضربی. و تاریخ بوقدر

و مهری بالاسنده : (نجم الدین)

صاچلری دیادملی و یوز یوزه متوجه

ایکی انسان قفاسی (بوست)

[اسکی روم ایبراتورلری سکه لرینه

تقلید ایدلشد.

زیرنده : (ملک دیاربکر) ∇

بن

ظهری

بوزلری اوک طرفه ناظر قائماً ایکی
انسان تصویر.

[ایکینجی ژان قومنه نوس ابله

(ویرزنی) بی ارانه ایدر بزانتین

سکه لری طرزینسه تقلید

ایدلشد.

اراتق

قطری ۳۳

(بیتلی)

وزنی ۵ درهم ۱۴ قیراط .

— ۲۸ —

بالاده کینک عینی اولوب تصویری
براز اشاعی باقمده در .

قطری ۳۰

— ۲۹ —

۲۷ نومرویه مشابه اولوب یازیلری
جزئی فرقلیدر .

قطری ۲۸

— ۳۰ —

۲۷ نومرونک عینی اولوب فقط تمام
قولاغندن کوزینک اوزرینه طوغری بر
مربع ایچنده و یازیلری آشاغی تجیم الدین
ملک دیار بکر
عباره سنی حاوی صکره دن بر تمغا
اورلمشدر .

قطری ۲۹

لوحه ۲

~~~~~

﴿۳﴾ نجم الدين الہی ﴿۱﴾

۵۴۷ - ۵۷۲

نوع ۱

باقر

— ۲۷ —

محل ضربی و تاریخی یوقدر .

تیور طاشک ۲۵ نومرولی سکھ سنک
عینی اولارق (آنتیوکوس) قفاسی
منقوشدر .

دجہری

کردننک اوسئندہ (نجم الدین)

محرردر . [۱]

اہل غازی

ب. ملک الامرا .

بیچ ابو المظفر .

ب. الی بن ∇ .

ظہری

فطری ۳۱

[۱] بوسکھدہکی (نجم الدین) اسمی تیور طاشک سکھ لرندهکی کھی نمغا صورتندہ
اولارق صکرہدن اورلبوب تصویر الہ برابر مسکوکدرہ .

— ﴿۲﴾ حسام الدین تیمور طاش —

۵۱۶ — ۵۴۷

نوع ۱

باقر

— ۲۵ —

محل ضربی و تاریخی یوندر

صاغ طرفه متوجه وباشی دیاده لی انسان قفاسی.
[سلفکیانیدن بدجی آنبوکوسک سکه سی نقلینده در.]
تمام کردنسک اوزرنده و بر مسنطیل ایچنده
[نجم الدین] استنه بر تمغا ضرب اولمشدر.

ومبری

ایل غازی
ب. الملك العالم ذ.
ب. العادل حسا
ب. م. الدین

ظری

فطری ۲۵

لوحة ۲

— ۲۶ —

بالاده کینک عینی رسم و نقشده در. (نجم الدین) تمغاسی
بونده برونسک بر قسمی اوستنه عموداً ضرب اولمشدر.

فطری ۲۶

اشبو سکه لک وجهلرینه صکره دن ضرب ایدلش اولان (نجم الدین) نامنه تمغالر
مشارالیه حسام الدین تیمور طاشک مخدوم و خانی ملک نجم الدین الینک زمان حکو-
متنده اورلش اولقی لازم کلور.

— بنی ارتق —

[طبقه ایلغازیه]

— در ماردین —

سنه هجریه

۵۰۲	(سکه سی یوقدر)	نجم الدین ایلغازی بن ارتق بن اکسک	۱
۵۱۶		حسام الدین تیمور طاش بن ایلغازی	۲
۵۴۷		نجم الدین الی بن تیمور طاش	۳
۵۷۲		قطب الدین ایلغازی ثانی بن الی	۴
۵۸۰		حسام الدین یولق ارسلان بن ایلغازی ثانی	۵
۵۹۷		ناصر الدین ارتق ارسلان بن ایلغازی ثانی	۶
۶۳۷		نجم الدین غازی اول بن ارتق ارسلان	۷
۶۵۸		قرا ارسلان بن غازی اول	۸
۶۹۱	(سکه سی یوقدر)	شمس الدین داود اول بن قره ارسلان	۹
۶۹۳		نجم الدین غازی ثانی بن قره ارسلان	۱۰
۷۱۲	(سکه سی یوقدر)	هماد الدین علی الی بن غازی ثانی	۱۱
۷۱۲		شمس الدین صالح بن غازی ثانی	۱۲
۷۴۰	(سکه سی یوقدر)	داود ثانی بن صالح	۱۳
۷۷۸	»	عیسی بن داود ثانی	۱۴
۸۱۱	»	شهاب الدین احمد بن عیسی	۱۵
۸۱۴	تم		

یازمشدر: «مولانا ملک الامداد المظفر محی‌العدل عز‌الدیناوالدین ابوالحارث
احمد بن ابراهیم بن ابی بکر ابن قرا ارسلان بن داود بن سکمان بن اراتق
ناصر امیر المؤمنین.» بوندن بشقه مشار الیه ملک احمدک علم و معارفه
میل و محبتی دخی مقدمه مذکورده بحث اولنمشدر.

خربرت ملوکک سککلی اراتقه سائر مسکوکاتی مثللو مصور
اولوب فقط حجملی ده‌ا کوچکدر. شمیدی قدر بونلردن یالاکز
عمادالدین ابوبکر اولک براق نوع مسکوکاتی معلوم اولوب دیگرلرینک
سککلی کورلمامشدر.

بالاده اراث اولندی اوزره اشبو سکککده تاریخ وضع اولنوب
محل ضربی یازلمامشدر.

— ۲۴ —

تاریخی سیلکدر.

بالاده کی تصویرك عینی اولوب
فقط بر از بیو کدر.

دهری

ملک الامرا

ظہری

ابو بکر بن
قرا ارسلان
بن ارتق النسا
صبر لدین الله

قطری ۲۱

خرپوتده حکومت ایتیش اولان اراتقه طبقه سکمانیه دندر . بونلر
دوت نفر دن عبارت اولوب برنجیلری قرا ارسلانک مخدومی عمادالدین
ابوبکر در . آندن صکره اوغلی نظام الدین ابوبکرک ۶۲۰ تاریخلرینه قدر
حکومت ایلدیکی مضبوط تواریخدر . فقط اقوال مؤرخینده بو ایکی سندن
بشقه سی حقنده صراحت کافیه یوق ایسه ده (التقیحات) نامیه
بنی ارتقنن ابوالحارث ملک احمد زماننده و ۶۸۵ سنه سی غرضه صفرنده
یازیلوب مصادف نظرمن اولان علم حسابیه دائر برساله نیک مقدمه سندن
اکلاشلدیغنه کوره امرای مذکور دن ایکی ذات دها گلشدرکه بریسی
مشارالیه ملک احمد و دیگری انک پدری ملک ابراهیمدر . حتی
رساله مذکوره شایان اعتماد بر صورتده بونلری شهرت و کتیه لر یله شویله جه

— ﴿١﴾ عماد الدین ابو بکر ﴿﴾ —

۵۸۱ — ۶۰۰

نوع ۱

باقر

— ۲۳ —

محل ضربی بوقدر . تاریخ ۵۹۰

مسول طرفه منوجه و صاحب لری
آلنندن دیادمه باغلی برانسان ققاسی.
[روم سکه لری طرزنده در.]

دبهری

بسم الله الامراء
ابو بکر بن
قرا ارسلان بن
ارتق الامام النا
صبرلدين الله

ظهری

لوحه ۲

فطری ۱۹

❖ بنی ارتق ❖

— در خرتبرت — [۱]

سنه هجریه

۵۸۱	عمادالدین ابوبکر اول بن قرا ارسلا	۱
۶۰۰	نظام الدین ابوبکر ثانی بن ابوبکر (سکه سی بوقدر)	۲
۶۲۰	ابراهیم بن ابوبکر اول	۳
۶۸۵?	احمد بن ابراهیم	۴

[۱] الیوم (خرپوت) دنیلان شهرک نامی قدیماً بوبله تحریر و تلفظ اولنور ایدی. (خر تبرت) بالاخره تحریف اولنوب (خر پرت) و (خرپورت) نهایت شمیدی (خرپوت) املاسی تقرر ایلشدر. شهر مذکور قدیم اولوب (حصن الزیاد) نامیه دخی معروف ایدی. «معجم البلدان لیاقوت جلد ۱ صحیفه ۴۱۷»

مسکوکات ارتقیه جالب نظر دقت بر نوع اشارت موجود در که
 بواسطه اشارت کرک حصن کیفا و کرک اشاغیده کوریله جکی اوزره ماردین
 ارتقارینک سکه لرندن اکثر یسنه رسم ایدلمشدر . اشبو اشارت شو ۷
 شکله اولوب بعضاً ایکی طرفه چفته جیزکی و یا خود کوچک بر چیچک
 وضع اولنمقددر . ظاهر حالدن استدلال اولندیغه کوره اشارت مبعونه
 بنی ارتقه مخصوص بر تمغا و یا علامت فارقه اولوب دیگر اقوام ترکانه نک
 و مغول و سایر طوائف دخی مختلف رسملرده بویله تمغا و اشارتلی
 واردر . حتی آتیا مسکوکات زنکیه اوزرنده کوریله جکی وجهه امرای
 اتابکیه طرفلرندن دخی شکل مخصوصده تمغالر اتخاذ قلمشدر .

مسکوکات مذکورده سالف الیسان علامت فارقه و یا خود تمغادن
 بشقه بر طبق چیچک و جیزکیلر دخی نقش اولنمشدر که بونلر تزیناندن
 بشقه برشی دکلدر .

بوندن بشقه امرای مذکورہ ملوک عہدہ متخذ اولان اصول واداتہ اتباعاً اکثریا اصل اسمالینہ برر مخلص دخی علاوہ ایتشلردور مثلاً سکمان ثانی « ملک مسعود » وناصر الدین محمود « ملک صالح » شہرتلریہ ملقب اولمشلردور .

اراتقہنک خلافت اسلامیہ یہ اولان انقیاد وارتباطلینہ دلیل اولمق اوزرہ خلفای عباسیہ دن زمان حکومتلینہ متصادف اولنلرینک نام و عنوانلرینی تبرکاً سککلرینہ درج ایلدکلری کبی او عصرلرہ دولت ایوبیہنک سطوت و قوتی کسب اعتلا ایتیش اولد یقندقی تسلطات خارجییہ یہ قارشو لدی الاقتضا مظهر معاونت اولمق مقصدیلہ تحت حمایتلینہ دخالتہ بر علامت اولمق معاصرلری اولان ملوک ایوبیہنک دخی کذلک اسم و شہرتلرینی سککلرینہ علاوہ ایتشلردور .

۲

طبقہ سکمانیہنک مسکوکاتی علی العموم باقر اولوب حجم و قطر لری بیوک ووزنلری اغیر و مختلفدر . عربلرک (فلس) لری یعنی باقر مسکوکاتی وزنآ و قطراً دها کوچک اولمسیہ بونلرک رایجکلری دخی آنلردن یوکسک اولمق اقتضا ایدر . واقعا بوبابده معلومات تاریخیہ یہ دسترس اولمه مامش ایسده اشاعیده کوریلہ چکی وجهلہ ماردینده حکومت ایدن اراتقہنک بعض سککلری اوزرنده (درهم) کلہسی مندرج بولنسنہ نظراً بوبافرلرک خلفانک درہملری قیمت اعتباریہ سنده طوتلمش اولمسی احتمالی خاطرلرہ کلہ بیلور . مع مافیہ مسکوکات مذکورہ یہ بر طاقم تصاویر نقش اولنسندن مقصد اقوام متجاورہ خرسیتیانیہ ایلہ اولان معاملات تجاریہنک تسہیلہ خدمتدن عبارت بولندینی ماحوظ اولمغلہ آنلر بیتندہ آروجه بر قیمتی حائر بولنملری دخی مستبعد دکلدور .

مسكوكات مذكوره بالاده آيرو آيرو كوسترلديكي اوزره مختلف نوع و طرزده اولوب براميرك زمان حكومتنده ضرب اولنان سكه‌ار متعدد نوعده اولديني كهي برينك مسكوكاتي اوزرنده بولنان تصاوير ديكر براميرك مسكوكاتي نقوشنه تقليد ايدلامشدر .

بولنرك نقوش و تصاويري اولدجه صنعتكارانه اعمال ايدلمش و كوفي اولان خطوطي دخي متنوع طرزده و اكثريتله ظريف بر صورتده يازلمشدر .

قرا ارسلان ايله نور الدين محمد زماننده سكه‌ارك محلي ضربني يازليوب اندن صكره يعني سكه‌مان ثاني و ناصر الدين محمود و نور الدين مودود مسكوكاننده دارالضرباري كوسترلمشدر . اشبو اوچ اميرك سكه‌لري يالكنز ايكي محلهده يعني (حصن كيفا) ايله (آمد) ده كسيلوب (حصن كيفا) اسمي ايسه ساده جه (بالحصن) يازلمشدر . (آمد) معلوم اولديني اوزره نفس ديار بكر نام قديمي اولوب (حصن كيفا) ايسه ديار بكر جهت شرقيه سنده قديمأ مشهور و مستحكم بر بلده ايدى . بوراسي مرور زمان ايله اليوم اسكي جسامت و اهميتني غائب ايتمشدر .

مسكوكات مبحونه اينچنده و ايلك زمانلرده بعض تاريخسز سكه‌ار چيقارلمش ايسهده اكثريتله سنه ضربلري درج و ارائه قلمنشدر . تاريخلر ابتدا ابجد حسابيله و صكره لري على الاكثر عبارء عربيه و بعضاً دخي ارقام هنديه ايله يازلمشدر .

§

ملوك ارتقيه كندولرينه (ملك الامرا) و (ملك العالم العادل) و (معين) و (نصير) كهي متعدد عنوانلر اتخاذ ايلمشلدرد . بولنر جداول مخصوصه سنده كوسترلمكه مراجعت اولندقه هر برينك اتخاذ و استعمال ايلديكي القاب و عنوان آيرو آيرو اكلاشيله بيلور .

— ۲۱ —

بالاده كينك عینی اولوب انجق تاریخی ۶۲۱ یرینه
عکس اوله رق ۱۶۲ صورتنده تحریف اولمشدر .

فطری ۲۵

— ۲۲ —

۲۱ نومرویه مشاهددر . براز کسیددر .

فطری ۲۴

ملوك ارتقيه دن (حصن كيفا وآمد) ده حكومت ايدنلر كه — امير
سكمان [۱] بن ارتق اولادن دن اولملري له بوسلسله يه طبقه سكمانيه
دييلور . — بونلر ك عددی سكز نفر دن عبارت اولان امراسندن
ايلك اوچنك يعنی امير سكمان و ابراهيم و داود ناملري نه ضرب اولنش
سكه بولميو ب و حتی ضرب سكه ايتديردكلرينه دائر دخی هيچ بر معلومات
اولميو ب امرای مذكوره نك اك اسكي و برنجی سكه سی اولق اوزره
اليوم فخر الدين قرا ارسلانك سكه لری موجود و معلومدر ، اندن
سكره ايسه ركن الدين مودوده قدر صره ايله جمله سی طرفدن سكه
ضرب و اخراج ايتديرلمشدر .

[۱] ابن اثير و ابو الفدا کي مؤرخين مشهوره بواسمی قاف ايله (سقمان)
اوله رق يازمشلر ايسه ده سكه لره علي العموم كاف ايله (سكمان) يازمقله املاي
صحيحی بوبله اولق طبعيددر .

﴿ ۸ ﴾ رکن الدین مودود

۶۱۹ - ۶۲۹

نوع ۱

باقر

آمد

— ۲۰ —

تاریخی ۶۲۱

رکن الدین	الملك المسعود	
	ضرب بامد ایکی باشلی اوفق قره قوش رسمی ۱۸۱	رکن الدین ۱۸۱

دبیری

محمد رسول الله	لا اله الا الله	
	الملك الكامل محمد ۱۸۶۳	محمد رسول الله ۱۸۶۳

قلمری

قظری ۲۰

لوحة ۲

— ۱۸ —

بالاده كنه مشابه اولوب انجق نقشى براز
فرقلى و وجهنك اطرافى دانته لالى برداثره
ايله مستدير در . بعض طرفلر نده دخی بشقه
برسكه يازيلرى مضروبدر .

نوع ۳

باقر

آمد

— ۱۹ —

تاريخى ۶۱۷

و مهرى حلزونى چفته داثره مركززنده: ايكي باشلى وايكي قناد و اياقلى

كسوك قره قوش رسمى .

قويربغى التنده

حلزونك بوشلقلر نده :

(داخلا) : الملك | الصالح | ناصر | الدين

(خارجاً) : محمود | بن محمد | بن قرا | ارسلان | بن ارنق

ظهرى مهر سليمان، مركززده: الملك

الكامل

التي مشاك ايچنده: ضرب | بامد | سنه | سبع | عشر | ستانه

زاويه خارجه ايچنده: الامام | الناصر | احمد | ناصر | الدين | محمود

قطرى ۲۴

— ۱۶ —

دیگر لرینه مشابیه اولوب انجیق
رسم خطی براز فرقلیدر.

لوحه ۱

فطری ۲۵

نوع ۲

باقی

حصن کیفا

— ۱۷ —

تاریخی ۶۱۵

صاغ طرفه متوجه بر ارسلان اوزرنده
ن. و صاغ النده خچر طومش سوارى
نصوبى. صاغ قوالتوغنك آلتنده
۷. تمغاسى واردر.
ناصر

وهری

فهری مرکزنده :

الملك الصالح

الملك الكامل

محمد

دوره سنده و سکنز خانه ایچنده :
الامام | الناصر | امیرالمؤمنین
ضرب | بحسن | سنه ۶۱۵

لوحه ۲

فطری ۲۶

بوسکه نك تاريخى ۶۱۵ در . بش رفقى عادت قديمه و جبهله بويله (B)
يازمشدر . (۱۴) نومرولى سكه نك شرحنه مراجعت اولته.

— ﴿۷﴾ ناصر الدین محمود —

۵۹۷ — ۶۱۹

نوع ۱

باقر

حصن کفا

— ۱۴ —

تاریخی ۶۱۰

ج. جغتیه باطلی و ابکی قنناد و ایاقلی
فره قوش رسمی. صدری اوزرنده
[۷/ تمغاسی واردر .
هبت مجموعه سی بر انسان
چهره سی آکدرر.]

زمهری

الامام

الملك الصالح
محمود بن ارتق
الملك العادل
ابوبکر

ظهری

فطری ۲۸

بو سکه نك تاريخی ۶۱۰ (الی یوز اون بش) کی فرائت اولنور ایسه ده
اولوقنلر ارقام هندیده صفر (۰) بش (۵) شکنده یازلمغه تاریخ ۶۱۰ (الی یوز اون)
اولوق افتضا ایدر .

— ۱۵ —

بالاده کینک عینی اولوب نقشنده جزئی
فرقی واردر .

فطری ۲۷

نوع ۳

باقر

— ۱۳ —

محل ضربی برقندر . تاریخ ۵۹۴

صاغ النده حکمدار لره مخصوص عصاودیکرنده
برکله طوتمش وباشنه صورغوجلی تاج کیش
یاری بلنه قدر برانسان تصویبری [بیزاتین
مسکوکا تندن برنجی چوستنیاک سکه لری
طرز و تقلیدنده در .]

ومهری

باشنک صاغ طرفنده : سنه اربع و تسعین
» صول طرفنده : و خمس مائه

الامام
الملك المسعود

قطب الدین سکمار
بن محمد بن قرا

ارسلان

ظهری

فطری ۲۷

لوحه ۱

نوع ۲

باقر

— ۱۱ —

محل ضربی بوقدر . تاریخ ۵۸۴

وجهی بالاسنده : سنه اربع و ثمانین
خمسائه

آرفه آرفه به ابی انسان فغاسی (بوسه)
[رومن مسکوکاتندن اوغوستوس و آغریبانک
سکه لری طرزینه تقلید ایدلمشدر .]

ظہری

لدين الله
• الملك العادل [قطب]
• الدين سيكمان بن
• محمد بن قرا ارسلان
• بن ارتق معين الاما
م الناصر

فطری ۲۹

— ۱۲ —

بالاده کینک عینی اولوب رسم خطی
براز فرقی و تاریخی دها او قوناقلیدر .

فطری ۲۹

لوحه ۱

— ﴿٦﴾ قطب الدین سکمان ثانی ﴿﴾ —

۵۸۱-۵۹۷

نوع ۱

باقر

﴿ حصن کفا ﴾

— ۱۰ —

تاریخی ۵۸۱

دجہری اورتہ سندہ : صول طرفہ متوجہ باشی تاجلی وصفاللی
بر حکمدار تصویرى .

[ساسانیان سکھلری نقلیدندہ در .]

دوره سندہ : علی [اسم الله ضر] ب بالحصن سنہ احد وثمانین
(ایکہجی سطر) ونجس ماہ

لدين [الله]

المملك العادل قطب

الدين سکمان بن

محمد بن قوا ارسلان

بن ارتق معين الاما

م الناصر

ظہری

(دہلی) قطری ۲۸

لوحة ۱

نوع ۲

باقر

— ۸ —

محل ضربی بوقدر . تاریخ ۵۷۶

دجهری
قبه لی بر حله او طهر مش و صاغ
النده بر گله طومش بر حکمدار تصویرى .
قبه نك ابى جهنده غالبته سلامت
اوله رق بر فرشته رسمى .

الناصر

ملك الامرا محمد

بن قرا ارسلان بن

داود بن سكرمان

بن ارتق نصیرا

میر المؤمن

ظہری

فطری ۲۸

لوحة ۱

— ۹ —

بالاده كنك مشابى اولوب

يازيلرى جزئى فرقايدر .

فطری ۲۸

— ﴿۵﴾ نور الدین محمد —

۵۷۰-۵۸۱

نوع ۱

باقر

— ۷ —

محل ضربی یوقدره تاریخ ۵۷۱

سنا حد و سیمین
صول قولک بیلکندن صاغ
او موزینه بر طومار صارمش
فرشته تصویر ی.

دجهری

ملك الامراء محمد

بن قرا [ارسلان بن
داود بن سیمین
ن بن ارتق نصیر
امیر المؤمنین

ظری

فطری ۲۸

لوحه ۱

نوع ۴

باقر

— ۶ —

محل ضربی یوقدر و تاربخنی مشکو کرد.

طه	بنا قینلرک اواخر حکومتی سکه لرینه	احمد
سو	تبدیل برکری اوسقنده مسیح تصویر	دوره
س	[رنجی امانوئل قومنه نوس سکه سی	نوع
نوع	طرزنده در]	

ظہری
بن داود
الملك العادل
ام العادل
فخر الدین

(دلیکلی) فطری ۲۰

لوحه ۱

اشبو سکه نك وجهنده ونصویرك ابی طرفندن ابعده حسابیله بعضی حروفات مندرج اولوب بونلر سکه نك تاربخنی اواق لازم كلور ايسه ده بریسی سبلك و دیگرلری نقطه سز بونلر اولوب نقطه لی فرض اولنسه بيله حاصل اولان بكونندن صاحب سکه نك مدت حكومتی سنه لری توافق ایده میور.

نوع ۳

باقر

— ۵ —

محل ضربی و تاریخی یوقدر

اورتہ سندہ : نشانہ غالبیت اولہرق قنادلی بر انسان

دجہری

تصویری صباغہ متوجہ اولوب بر

الندہ XXX^{VOT} تحرقلی محور بر مربع

لوحة و دیگر الندہ بر دال طوتمش

و ایافلی آئندہ SIS بازشدر.

دوره سندہ : VICTORIA CONSTANTINI AUG

[رومن طرزندہ و بیوک قسطنطینک

بغض سکہ لری تقلیدندہ در.]

بن داود

ظہری

بج الملك العا
لم العادل
بما فيخر الدين

✽

قطری ۳۰

لوحة ۱

نوع ۲

باقر

— ۳ —

تاریخی ۵۶۰ محل ضربی پورہ

بالاسندہ : لا اِلهَ اِلاَّ اللّٰہ

دہری

صولندہ : محمد رسول اللّٰہ

صاغندہ : المسـتـنـجـد باللّٰہ

اورتدہ : (براز صولہ منوجہ قبارق

صاچلی بر انسان فقامی .)

ملك الامرا

ظہری

بقرا ارسلان بن

داود بن سکمان

بن ارنق

» یازیلری فنادر . « فطری ۲۸

لوحة ۱

— ۴ —

بالادہ کینک عینی اولوب رسم خطی

جزئی فرقلی وسیلہ کجہدر.

فطری ۲۶

﴿۴﴾ فخر الدين قرا ارسلان

۵۴۳-۵۷۰

نوع ۱

باقر

— ۱ —

تاریخی ۵۵۶ محل ضربی یوقدر .

صاغ النده عصا وصول النده برکله طوتمش
یاری بلنه قدر حکمدار تصویرى .
[نیزانقینلرک اواخرى مسکوکاتى طرز
وتقلیدنده در .]
باشنک صول طرفنده عموداً (سنه نو)
یازلمشدرکه ابجد حسابيله ۵۵۶ سنه سنى ارانه
ایدر .

دیهری

بن داود
نخج الملك العادل
ام العادل
فخر الدين
۵۵۶

ظهرى . خط کوفى

قطرى میلمترو ۲۸

لوحه ۱

— ۲ —

بالاده کی سکه نك رسم و طرزنده اولوب
انجق (سسه سو) کله لرینک نقطه لری
وضع اولنماشدر .

قطرى ۲۷

— بنی ارتق —

[طبقه نسکمانیه]

— در حصن کیفا و آمد —

سنة هجرية

٤٨٣	(سکه سی یوفدر)	امیر سکمان بن ارتق بن اکسک	١
٤٩٨	(سکه سی یوفدر)	ابراهیم بن سکمان	٢
٥٠٢	(سکه سی یوفدر)	رکن الدین داود بن سکمان	٣
٥٤٣		فتح الدین قرا ارسلان بن داود	٤
٥٧٠		نورالدین محمد بن قرا ارسلان	٥
٥٨١		قطب الدین سکمان ثانی بن محمد	٦
٥٩٧		ناصرالدین محمود بن محمد	٧
٦١٩		رکن الدین مودود بن محمود	٨
٦٢٩	تم		

مسیکوکات ارتقیہ

مصحف	مصحف
۱۶۰ ناصرالدین محمود	۱۲۹ آتاباطره جفریه
۱۶۲ حسام الدین یولق ارسلان	۱۳۰ معزالدین سنجر شاه
آتاباطره موصل :	۱۳۲ معزالدین محمود
۱۶۴ نورالدین ارسلانشاه اول	۱۳۴ الملك الزاهر
۱۶۵ ناصرالدین محمود	۱۳۵ ایضاحات
آتاباطره سنجار :	۱۳۷ بکتکینی : آتابک اربل
۱۶۵ قطب الدین محمد	۱۳۸ مظفرالدین کوکبری
آتاباطره اربل :	۱۴۱ ایضاحات
۱۶۷ مظفر الدین کوکبری	۱۴۳ فروع آتابکیه :
۱۶۸ تصحیح سهو ونقصان	۱۴۳ نصرة الدین محمود
۱۶۹ فهرستلر :	۱۴۴ ایضاحات
۱ تواریخ مسکوکات	۱۴۵ بنی ایوب :
۲ دارالضرب	۱۴۶ ابویه میافارقین
۳ دارالضربلری اولیان مسکوکات	۱۴۷ الناصر صلاح الدین
۴ تاریخ ودارالضربلری اولیان »	۱۴۹ العادل سیف الدین
۵ مسکوکاتده مندرج عبارات	۱۵۲ الاوحد نجم الدین
۶ القاب وعنوان	۱۵۳ الاشراف مظفرالدین
۷ انواع تصاویر	۱۵۶ المظفر شهاب الدین
۸ اشارات مخصوصه	۱۵۷ ایضاحات
رسم لوحه لری :	۱۵۹ علاوه :
سکز قطعه در	۱۵۹ } ملوک ارنقیه :
	۱۶۱ } فخرالدین قرا ارسلان

فہرست عمومی

صفحہ		صفحہ	
۷۵	قرا ارسلان	۵	مقدمہ
۷۶	نجم الدین غازیؒ ثانی	ط	مدخل
۷۷	شمس الدین صالح	کو	سلسلہ ارتقیہ
۷۹	ایضاحات	کز	سلسلہ زنکیہ
۸۵	بنی زنکی :	کج	جدول معاصرین
۸۶	انباطامہ موصل	۱	بنی ارتق :
۸۷	قطب الدین مودود	۲	طبقة سکمانیہ
۸۹	سیف الدین غازیؒ ثانی	۳	فخر الدین قرا ارسلان
۹۳	عز الدین مسعود اول	۷	نور الدین محمد
۹۵	نور الدین ارسلانشاہ اول	۹	قطب الدین سکمان ثانی
۹۶	عز الدین مسعود ثانی	۱۲	ناصر الدین محمود
۹۷	ناصر الدین محمود	۱۵	رکن الدین مودود
۱۰۲	[بدر الدین لؤلؤ]	۱۶	ایضاحات
۱۱۱	[رکن الدین اسماعیل]	۲۰	ارتقاء ضربت
۱۱۲	ایضاحات	۲۱	عماد الدین ابوبکر
۱۱۴	انباطامہ حلب	۲۲	ایضاحات
۱۱۵	نور الدین محمود	۲۴	طبقة ایلغازیہ
۱۱۷	الصالح اسماعیل	۲۵	حسام الدین تمر تاش
۱۱۹	ایضاحات	۲۶	نجم الدین الہی
۱۲۱	انباطامہ سنجار	۳۲	قطب الدین ایلغازیؒ ثانی
۱۲۲	عماد الدین زنکی	۳۶	حسام الدین یولوق ارسلان
۱۲۵	قطب الدین محمد	۴۶	ناصر الدین ارتق ارسلان
۱۲۷	ایضاحات	۶۹	نجم الدین غازیؒ اول

(ملوك ارتقيه) (سنه)	(خلفاء عباسيه)	(ملوك ايوبيه) (سلاطين سلجوقيه) (وساژه)
اسماعيل ٦٥٩	المستنصر بالله [خليفة مصر]	بيبرس [عملوك]

— انا بطاه حلب، سنجار، جزيره —

اسماعيل (حلب) [٥٦٩]	المستضي بامر الله	
زنكي (سنجار) ٥٧٦	الناصر لدين الله	
محمد » ٥٩٦	الناصر لدين الله	العاذل
سنجر شاه (جزيره) ٥٨٤	الناصر لدين الله	صلاح الدين
محمود » { ٦٠٦ ٦١٨ }	الناصر لدين الله	العاذل {الكامل الاشرف}
زاهر » ٦٣٩	المستنصر بالله	كيت خسرو ثاني [سلجوق]
كوكبري (بكتيكي) ٥٩٠	الناصر لدين الله [عدة الدين ابو نصر]	صلاح الدين الكامل
محمود (اتابك) ٦١٠	الناصر لدين الله	ازبك
(ايوبيه ميفارقين)		
ملك صلاح الدين ٥٨٦	الناصر لدين الله	
ملك عاذل ٥٩١	الناصر لدين الله	
ملك اوحد ٦٠٥	الناصر لدين الله	ملك عاذل
ملك اشرف ٦١٢	الناصر لدين الله	ملك عاذل
ملك مظفر ٦١٨	الناصر لدين الله	ملك كامل {ملك كامل اشرف}

« اشبو جدولده محرر اولان خلفا ايله ملوك وسلاطينك اسامي سي مختلف القاب وعنوانل ايله مذكور اولوب بونلر مسكوكاتده عينيله مندرج اولغله بوراده تكرر ايدلامشدر.»

(ملوك ارتقيه)	(سنه)	(خلفاء عباسيه)	(ملوك ايوبيه)	(سلاطين سلجوقيه)
ارتق ارسلان	٥٩٨	الناصر لدين الله	الظاهر	(وسائره)
	٥٩٩		العاذل	
	٦٢٠		الكامل	
	٦٢٣	المستنصر بالله	كقباد اول	
	٦٣٧		كبخسرو ثاني	[سلجوقي]
غازي اول	٦٤٨	المستعصم بالله	ايوب	
	٦٥٥		يوسف	
قرا ارسلان	[٦٥٨]		هولاكو	
(ملوك زنكيه)			[جنكبير]	

— انا بطنه موصل —

غازي ثاني	٥٧٥	المستضي بامر الله		
مسعود اول	٥٧٧	الناصر لدين الله	{ صلاح الدين العاذل }	
		[عدة الدين ابو نصر محمد] (*)		
ارسلان شاه اول	٥٩٤	الناصر لدين الله	العاذل	
مسعود ثاني	٦٠٧	الناصر لدين الله	العاذل	
محمود	٦٢٠	الناصر لدين الله	{ الكامل الاشرف }	كقباد اول
	٦٢٧	[عدة الدين ابو نصر محمد] (*) المستنصر بالله		
لؤلؤ	٦٣١	المستنصر بالله	{ الكامل الاشرف }	كبخسرو ثاني
	٦٤٢	المستعصم بالله	الكامل	منكو
			يوسف	[جنكبير]

(*) (عدة الدين ابو نصر محمد) خليفه الناصر لدين الله مكحوم وخلفي اولان (الظاهر بالله) ك اسم وكنيه سي اولوب بعض سكه لرده پدريتك اسميله برابر تبركا ذكر ايده لشدر.

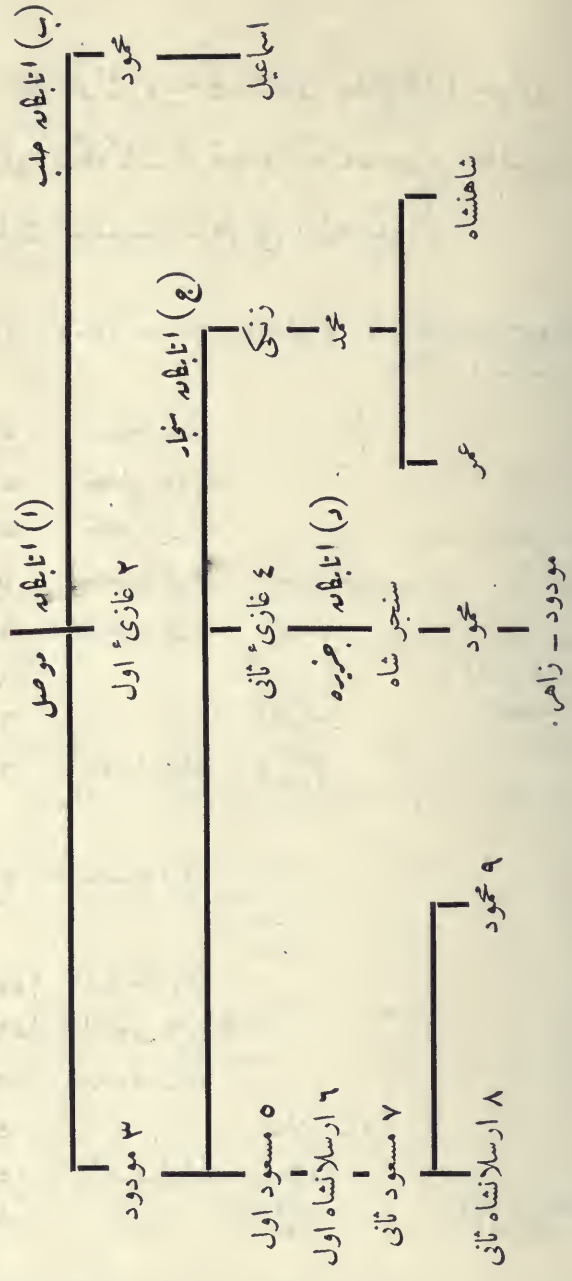
خلفای عباسیه ایله ملوک ایوبیه و سلاطین سلجوقیه و امرای
سائر دن نامری مسکوکات ارتقیه و اتابکیه یدیه درج ایدلمش
اولئرک اسامیسيله سنه لرینی ارانه ایدر.

(ملوک ارتقیه)	(سنه)	(خلفای عباسیه)	(ملوک ایوبیه)	(سلاطین سلجوقیه)
— سکمانیه —				(وسائره)
قرا ارسلان	۵۶۰	المستجد بالله		
محمد	۵۷۱	المستضی بامر الله		
	۵۷۶	الناصر لدين الله		
سکمان ثانی	۵۸۱	الناصر لدين الله	صلاح الدين	
	۶۱۰	الناصر لدين الله	العاذل	
محمود	۶۱۴			کیقباد اول
	۶۱۵		الکامل	[سلجوق]
مودود	۶۲۱	الناصر لدين الله	{ الکامل الاشرف }	
— خدیوت —				
ابو بکر	۵۹۰	الناصر لدين الله		
— ایلغازیه —				
الپی	[۵۵۹]	المستجد بالله		
	[۵۶۷]	المستضی بامر الله		
ایلغازی ثانی	۵۷۷	الناصر لدين الله		
	۵۸۱		صلاح الدين	
یولق ارسلان	۵۸۷	الناصر لدين الله	العاذل	
	۵۹۶		{ الافضل الظاهر }	
				نورالدين اتابک
				[اتابک موصل]

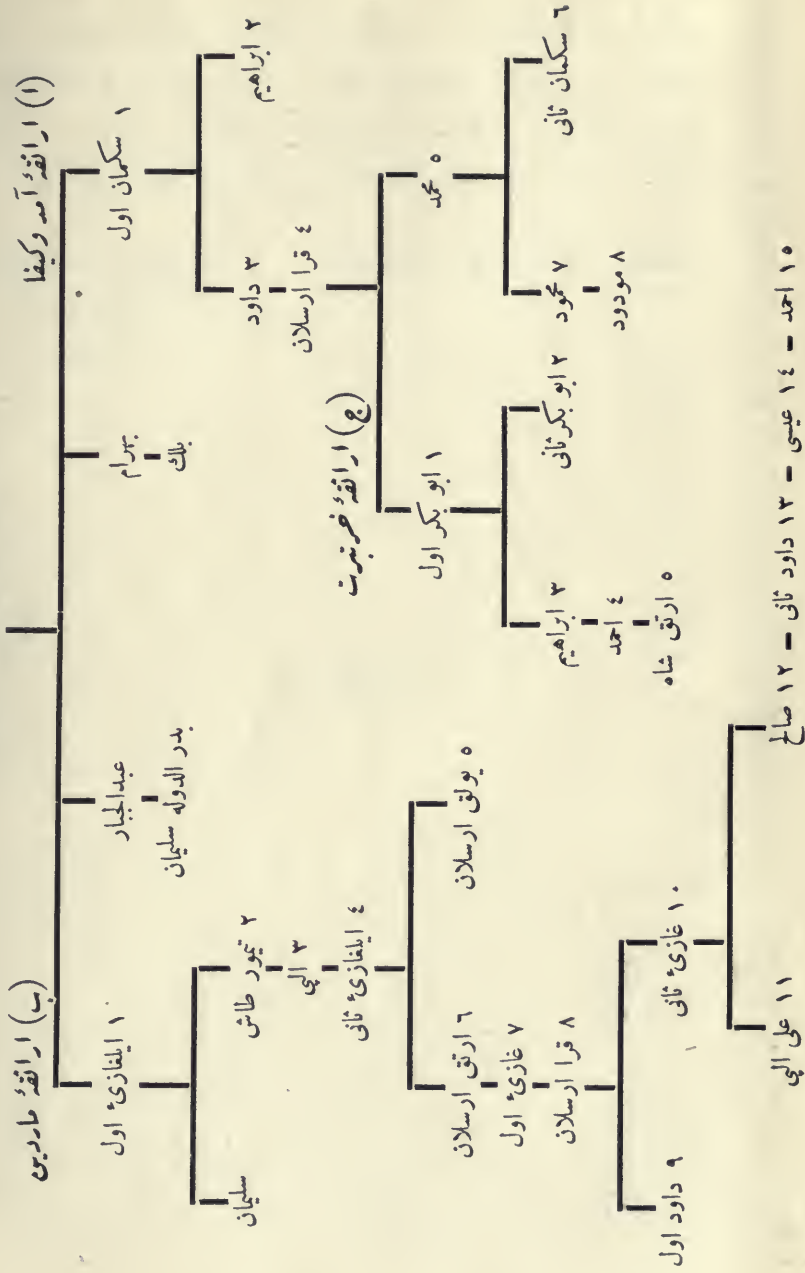
کر

سلسلہ زنکیہ

۱ زنکی بن اقسقر

امير ارتق بن اكسك

اولان ارباب عجزك ولو كه حد ناشناسانه اولسون بوكجي آثار مفیده تألیفه
موفقیترلی محضا عصر معالی حصر حضرت (عبدالحمید خان) غازی افندمز
حضرتلرینك مآثر جلیله معارفپرورانهلری برکاتندندر. همان جناب مولای
متعال حضرتلری عمر وشوکت هایونلرینی افزون بیورسون آمین.

شورای دولت اعضاسندن

اسماعیل غالب

بن ادهم

قسطنطنیه فی غره محرم سنه ۱۳۱۱

کات چیقارلمش اولدینی کبی خلفای عباسیه و ملوک ایوبیه و سلجوقیه
سکه لری طرزنده کموش مسکوکات دخی ضرب ایتدیرلمش و یالکر اتابکیلر
طرفندن سکه لری خلفای عباسیه نك سنین اخیره دینار لری شکلنده التون
سکه لر دخی قطع اولمشدر .

ایشته بورایه قدر (مدخل) عنوانی التنده ملوک ترکانه نك احوال
تاریخیه لریله آثار مسکوکه لری حقنده یازمش اولدیغمز معلومات و ملا-
حظات صورت عمومیه ده اولوب مسکوکات موجوده دن استنتاج اولنان
بعض معلومات مهمه و مفیده زیرده هر حکومتک سکه لری صره سنده
ذیلاً تصریح ایدلمشدر .

اشبو مدخله بنی ارتق ایله بنی زنگینک آبرو آبرو سلسله نامه لری
وبونلر ایله اشبو قتالوقده داخل اولان سائر عائله لرك سکه لرینه خلفای
عباسیه دن ناملری درج اولنانلرك و حمایتلری قبول ایله کذلک اسملری
سکه لرنده ذکر ایلدکلری ملوک ایوبیه و سلاطین سلجوقیه و امرای
سائر نك اسامیسنی تاریخلریله برابر ارائه ایدر برجدول مخصوص دخی
اشبو مدخله علاوه قلمشدر .

۱ افاده مخصوصه . — اقوام مختلفه اسلامیه عائد مسکوکات
قدیمه دن اشبو مسکوکات ترکانه قتالوغنک ترتیب و تئصیفی خلفای قدیمه
مسکوکاتنک قولکسیون حالته وضعیله قتالوقلرینک تنظیمی کبی اساسلی
بروقوف و معلوماته و علم مسکوکات قدیمیه جداً منسوبته محتاج اولمیه رق
آنره نسبتله قولایجه کوردیکمدن شو وظیفه یی ینه وسع و کفایت عاجزانه م
فوقنده اوله رق مجرد موزة هایون اداره سنک آرزوسی اوزرینه درعه ده
ایتمکة جسارت ایلدم . شو قدرکه برنجی دفعه اولق اوزره موزة هایونه
مخصوص برمسکوکات قتالوغنک خامه حقیرانه مدن نشأت ایتش اولمسی
محرر کمبضاعه ایچون پک بیوک مدار فخر و مباهاه تدر . بنم کی مفقود الاقدار

سکه‌لری مثللو یالکز شکل کسروی ایله رومی‌یه منحصر اولیوب غیرمسلم اقوام قدیمه مسکوکاتدن پک چوقلرینه تقلید ایدلمشدر. مثلاً: برازی ساسانیان و سلفکیان و برطاقی رومن و یونان و برچوغی یزانتین سکه‌لری یولنده تصاویر ایله منقوش اولدینی کبی بعضاً ایران اصولنده و بعضاً اشکال نجومیه واساطیریه طرزنده خصوصی انموزجلر دخی قبول اولمش و حتی بعض سکه‌لرده صاحبک تمثالی اولمق احتمالی اولان رسملرده نقش ایدلمش و شوصورت مسکوکات ایوبیه میافارقینده یاپیلان تصویرلر ایچون اک زیاده احتماله قریب بولنمشدر.

ارتقی سکه‌لرینک بعضلرنده لاتین حروفاتیه نادراً اجنبی اسم و عبارله‌ر بولنسندن و دیگر وجهنده عربی عبارله ایله سکه‌نک صاحبی اسمی دخی مندرج اولسندن طولای بوسکه‌لرک مشترک مسکوکات حکمنده طوب. تلمق لازم کله جکنی بعض اوروپا مؤلفلری بیان ایتمش ایسه‌لرده بز بوفکرده دکلز. چونکه حروف اجنبیه ایله محرر اولان اسم و عبارله اوسکه‌ده منقوش رسم صاحبک اسمی اولوب سکه ارتقیه اوزرینه اوله‌جه اخذ و ضرب ایدلمش اولدیغندن و خصوصیه اکثریا تصویر صاحب‌لریله معاصر اولدقلرندن بونلر مشترک سکه عد اولنه‌مز.

ارتق و اتابک سکه‌لرنده مختلف برطاقم تمغالر دخی واردرکه بونلر او حکومتلره مخصوص اشارت‌لر اولوب بوبابده ایجاب ایدن ایضاحات اشاغیده مسکوکات صره‌سنده کوسترلمشدر.

کموشدن مضروب رسمی سکه ارتقیه شم‌دی‌یه فدر هیچ کورلامش اولدیغندن اوله سکه کسلماش اولسنه حکم ایدلمکده ایدی. انجق اشبو قولکسیونده مسکوکات ارتقیه‌دن برعدد رسمی کموش سکه موجود اولسنه کوره نادراً و پک آز اولمق اوزره بونلردن دخی ضرب اولدینی استدلال اولنمقده‌در.

ارتقیلر ایله اتابکیلرک اواخر حکومتلرنده رسمسز بعض باقر مسکو-

ایسه ده مستغنی ایضاج اولدینی اوزره دولت ارتقیه و اتابکیه نك بدایت احوالی عادتاً عشرت حکمنده اولوب مرکز حکومتلری هنوز تقرر ایتماش و ملوکی دائماً محاربات ايله مشغول بولنش اولدیغنه و بناءً علیه تنظیم و اصلاح اداره مملکته و قتلری اولیه رق سیم و زر کی تدارکی کلفت و ثروته محتاج اولان معادنن سکه ضرب و اخراجنده مشکلاته تصادف ایتدکلری درکار بولمسنه مبنی باقر مسکوکاتی اختیار و بونک اڭ چوق اقوام خرسیانیه بینده حصول اعتباری ایچون مسکوکات قدیمه خرسیانیه نیه تقلیداً اوزرلرینه برطاقم رسملر نقشنه ابتدار ایتملردر. دیگر طرفدن مملکتلری داخلنده خلفا درهملری قیمتده رایج اولمسنه مجبوره ریت ویره جک صورته آره صره بعض عبارتله دخی درج و علاوه ایلمشدردر.

ملاحظات مسروده دولت ارتقیه و زنگیه نك اوائل حالی ایچون شابان قبول اوله بیلور ایسه ده بالاخره سنه لرجه یعنی حکومت مذکورده نك تأسیله برابر بتون مدت دواملرنجه تصویرلی سکه لر چیقارلمش اولسی تردید افکاری موجب اوله رق بوباید دخی برسؤال وارد اوله بیلور. انجق بو حکومتلرک زیر تابعیتنده بولسان خلق بینده مرور زمان ايله مسکوکات مذکوره کسب قیمت و اعتبار ایلمش و اخذ و اعطاده بوکا الفت ایدلمش اولدیغندن و ملوک ارتقیه و اتابکیه نك اخلاقی دخی جد-لرینک اتخاذ ایتدکلری اصولی تغییر ایتیه رک آنلره تبعاً و اهالیجه اولان مألوفیه بناءً مصور باقر سکه ضربی مناسب کورمش اولدقلرندن ارتق شو اصول حکومت مذکورده جه ادامه قلمبشدر دیه بیلور. حتی بو مطالعه یی مؤید اولق اوزره جزیره بلادنده تقرر ایدن اصول مسکوکاتی میافارقین و حوالیسنده حکومت ایدن ملوک ایوبیه دخی محافظه یه مجبوریت کوره رک سکه لرینی تصویرلی اوله رق قطع و ضرب ایتدیرمشدردر. موضوع بحث اولان مسکوکات مصوره خاقای قدیمه نك رسملی

ورومیده صورتلی سکه‌لر قطع و ضرب اولندینی حالدده خامس خلفای امویہ عبدالملک بن مروانک زمان خلافتنده اویولده مسکوکات ضربی ترک اولنه‌رق یتیش سکز سنه هجریه‌سنده سکه اسلامیہ معروف اولان طرز اسلامی‌یه تحویل قلمش ایدی (*). او تاریخدن صکره بعض محللرده برمدتجک ده‌ها شکل قدیمده سکه‌لر کسلمش ایسه‌ده خلفای امویہ وعباسیه وفاطمیون ودها سائر ملوک و امرای اسلامیہ وقت بوقت یالکزر عباراتجه بعض تعبدیات اجراسیله عبدالملک اتخاذا ایلدیکی اصولده دوام ایلمشلردر. آرادن یک چوق سنه‌لر یعنی درت بجق عصر قدر مدت مرور و اصول اخیره مسکوکات اسلامی‌ده کاملاً و قطعاً تقرر ایتیش اولدینی حالدده ملوک ارتقیه ایله ملوک زنکیه‌نک متروک اولان بر اصوله عودتله بو سکه‌لرک برر طرفنه تصویرلر نقش ایتیرمش اولملری اسبابی اولسه اولسه او عصرلرده بونلره بعض هم حدود اولان فرنک وروم حکومتلری ممالک‌کنده سکه‌لرینک رایج اولسی و شوصورتله تسهیل اخذواعطا و تأسیس مناسبات تجاریه‌یه خدمت ایدلمسی ماده‌لری اولمق لازم کلورکه اقوال مؤرخیندن اولدینی اوزره مسکوکات اسلامی‌ه‌نک اوانلده بی‌زانتین و ساسانی طرزنده ضرب و اخراج قلمسی دخی سبب مشروحه مبنی ایدی .

تسهیل معاملات مقصدی تصویرسز و قیمت حقیقیه‌ینی حائر التون وکوش مسکوکات ایله دخی حاصل اوله‌بیله‌جکی مطالعه‌سی خاطرلره کلور

(*) علی ابن ابی طالب رضی الله عنه حضرتلرینک زمان خلافتلرند و قرق سنه هجریه‌سنده بصره‌ده ضرب اولنش کوش برسکه صبحی پاشا مرحومک الرینه کچمش و بناء علیه سکه اسلامی‌ه‌نک رسم معلوم اوزره قطعی یتیش بش تاریخنده اولیوب او زماندن باشلامش اولدینی «عیون الاخبار» نام رساله‌لرند بیان ایتشلردر . سالف الذکر کوش سکه الیوم پارس مسکوکات قینه‌سنده اولوب موسیو (لاووا) نک خلفا مسکوکاتی قتالوغنه درج اولنشدر. بوسکه اوروپاچه بعض ملاحظات مخصوصه‌ینی جاب ایتشدر .

اولان مناسبت و مجاورت و شکل و طرز لرنجه کوریلان مشابعت جهت لرله مسکوکات ترکانیه قتالوغنه درج و ادخالی تنسیب ایدلمشدر.
ملوک ایوبیه میافارقینک تاریخ ظهور لرله مدت حکومت و عندد و اسملری مسکوکاتلری صره سنده ذکر و بیان اولمغله بوراده تکرارندن صرف نظر قلمشدر.

۱ مسکوکات — مؤرخین کرک ملوک ارتقیه نک و کرک ملوک اتابکیه نک اصول مسکوکاتی حقننده هیچ برکونه معلومات و یرمیه رک امثالی حقننده یازدقلری کبی بعضاً صره سی دوشدکجه یالکر فلان ملک فلان محله اسمنه سکه ضرب ایتدیردی یولنده بسیط روایتلر ایله اکتفا ایلمشلردر.
بناءً علیه ملوک مذکورنک او عصر لرده مسکوکات اسلامیه نک بولندیغی شکل و طرزک غیرى اوله رق اصول مخصوصه و صورت آخرده سکه لر ضرب و اخراج ایتدیرملرینی ایجاب ایدن اسباب حقننده و یره بیه جکمز ایضاحات روایات تاریخیه مستند اولیه رق صرف مسکوکات موجوده نک ارئه ایلدیکی حقایقندن و مذکور حکومتلرک بولندقلری ممالک و مواقع ایله حال و زمانلرندن استنباط اولنه بیلان معلوماتدن عبارتدر. حتی اشبو مسکوکات اوزرینه اوروپا نومیزماتلرینک یازمش اولدقلری اثرلرده کوریلان بعض ایضاحات دخی کذلک استدلالاته منحصردر.

صدد بختمز اولان اقوام ترکانیه مسکوکاتی هان عمومیتله باقر اولدیغی حالده نه شکلاً و نه ده قطراً خلفانک (فلس) تعبیر اولنور باقر سکه لرینه تقلید ایدلیه رک بسبتون بشقه برطرز و اصولده در.

مسکوکات مبحوئه نک بر ووجهنده تصویرلر منقوش و دیگر طرفلرنده توحید و تهلیل مثللو عبارات جلیله ایله عنوان و اسملر مسکوک بولندیغی کبی حجم و قطرلری دخی خیل بیوجک طوتمشدر.

صدرا سلامده خلفای راشدین زمانندن بدأ ایله برمدت شکل کسروی

ذكر و بيان اولديغى اوزره اخلاق و شجاعتجه امرای تركانيه نك مشهورلرنددر .

فروع اتابكيه دن ديكرى دخى بدرالدين لؤلؤ عائله سيدر . مشاراليه لؤلؤ ملوك زنكيه دن آخر اتابك موصل اولان ناصرالدين محمودك برچوق وقت خدمت وزارتنده بولنوب مشاراليه ك بلاولد وفاقى اوزرينه موصل حكومتى ۶۳۱ تاريخنده طرف خلافت عباسيه دن اتابك عنوانيله بدرالدين لؤلؤ عهدسنة توجيه قلمشدر. (*)

مشاراليه لؤلؤك اوچ مخدومى اولوب بونلر صره سيله مسند اتابكي احراز ايتشلر ايسه ده صوك ايكيلى تاريخجه اهميتسز اولوب يالكز اوچ سنه قدر رأس حكومتده بولنان بيوك اوغلى ملك الصالح اسماعيلك بعض وقايع تاريخيه سنه تصادف اولمقدهدر . بونلر ۶۳۱ دن ۶۶۰ سالنه قدر يكرمى طقوز سنه مدت دوام ايتشلردر .

بخ بنى ايوب — معلوم اولديغى اوزره دولت ايوبيه شعبات متعدديه منقسم اولوب فقط كرك عائله و كرك حكومت اعتباريله بالمله ملوكنك ضرب و اخراج ايتديرمش اولدقلى مسكوكات برقولكسيون تشكيل ايدرك قتالونى دخى آيروه اولق مقتضى وموزة هايونجه بمنه تعالى آتيا اول وجه ايله ترتيب وتصنيفى مقرر ايسه ده دولت مذكوره نك جزيره بلادندن (مياقارقين) وحواليسنده تشكىل ايدن شعبه سنده ملك عادل بن ايوب اولادندن حكمفرما اولان ايوبيلر ايله بونلر هنوز تأسسندن مقدم حوالى مذكوره بنى زير حكمنه المش اولان كرك صلاح الدين يوسف و كرك برادرى مشاراليه ملك عادل طرفلرندن اورالده ضرب ايتديريلان مسكوكات ملوك تركانيه نك يعنى اراتقه ايله زنكيلىك باقر سكه لرينه تقليد واوزرلرينه تصويرلر نقش ايتديرلمش اولديغندن بوسكه لرك محل ضربلرنجه

(*) ۱۱۲ صحيفه ده كى ايضاحاته و ۱۶۵ صحيفه ده علاوه نك ۱۳۵ (ب) نومرولى سكه تاريخنه مراجعت اولنه .

حکمرما اولمشدر. مشارالیه نورالدین محمود شجاعت و حصاقله موصوف اولوب زماننده شام شهری دخی حکومتیه ربط والحاق اولمشدر. سنجار حکومت اتابکیه سنه کلنجه کذلک بنی زنکیدن اتابک ثالث موصل اولان قطب الدین مودودک عماد الدین زنکی نامنده کی مخدومی طرفدن ۵۶۶ تاریخده تشکیل اولنوب اللی برسنه قدر دوام ایدن بو حکومتده مشارالیهک اولادنن درت ذات بولمشدر.

جزیره ابن عمرده تشکل ایدوب جزیره اتابکلی نامیله مشتهر اولان حکومتک مبدئی دخی ۵۷۶ سنه سنه مصادفدر. بنی زنکیدن موصل اتا- بکلرینک دردنجیسی اولان سیف الدین غازی ثانیکن اوغلی معزالدین سنجر شاه بوجومتک مؤسسیدر. مشارالیه دن صکره ایکی مخدومی یکدیگری متعاقب مسند اتابکیده بولمش وانجق اللی سنه قدر برمدت اوراده حکومت ایتمشدر.

بروجه محرر حکومت اربعه اتابکیده بولنان ملوک زنکیه نک وقایع تاریخیه لری خیلی مهم اولوب اکثر وقتلرینی محاربات ایله کچورمش اولدقلری کبی آز چوق تأسیسات و ترقیاته دخی خدمت ایلمشدر.

۲ فروع اتابکیه — ملوک زنکیه فروعنندن اولق اوزره ینه اتابک عنوانیه حکومت سورن بعض ترکان عائله لری دخی ظهور ایلمشدر که آنلره فروع اتابکیه تعیر اولنوب بونلردن بریسی اربل حکومت اتابکیه سنی تأسیس ایدن بکتیکنیلردر. موصل اتابکی غازی اولک خدمتنده بولنان زین الدین علی کوچک بن بکتیکن مشارالیه طرفدن اربله والی نصب اولمش اولدیفی حالد و فائنده یرینه اوغلی یوسف و براز صکره دیگر اوغلی مظفرالدین کوکبری مأمور اولمشدر. بو ذات سلطان صلاح الدین ایوبیه کسب ایلدیکی مناسبتیه مبنی ۵۸۶ سنه سنده مشارالیه طرفدن بالفعل اربل اتابکی نصب اولمشدر. مشارالیه کوکبری زیرده مسکوکاتی صره سنده

مملوکلرندن و ترکان نسلندن قسیم الدوله آقسنقر (*) نام ذاتک مخدومیدر. امیر آقسنقر ۴۷۸ تاریخنده تاج الدوله تتش بن آلب آرسلان طرفندن حلب والیلکینه مأمور و برمدت صکره حمص شهرینی اهل شلیب یدندن تخلیصه موفق اولمش ایسهده ۴۸۷ سالنده تاج الدوله یه قارشو بعض حرکات نامرضیه سندن طولایي مقتولاً وفات ایتمشدر. مخدومی مشارالیه عماد الدین زنکی پدرینک حین وفاتنده پک کوچک اولمغنه امرای سلجوقیه دن بعضارینک دائره تربیه سنده پرورشیاپ اولوب بالاخره واسط و بضره والیلکیرینه و ۵۰۷ تاریخنده بغداد شخه لکنده بولسان آقسنقر بزنی نام ذاتک موصل و حوالیسنه والی نصب اولمسی اوزرینه آنک یرینه مذکور بغداد شخه لکنه تعین قلمشدر.

آقسنقر برستی ۵۲۰ سنه سنه قدر موصل ولایتده بولندی حالده تاریخ مذکورده وقوع وفاتی اوزرینه موصل والیسی تعین اولنان اوغلی مسعود دخی بر سنه مرورنده ارتحال ایلمش اولدیغندن بغداد شخه لکنده بولنان مشارالیه عماد الدین زنکی بن قسیم الدوله آقسنقر عهدده سنه ۵۲۱ سالنده موصل ولایتی توجیه واحاله قلمشدر. ایشته بو تاریخندن اعتباراً مشارالیه ممالکینی توسیع ایله برابر موصلده دولت اتابکیه نی تشکیل و تاسیس ایتمشدر.

موصلده زنکی اولادندن اولمق اوزره کندیسندن بشقه سکر اتابک ده اجرای حکومت ایدوب بونلرک مدت سلطنتلری ۶۳۱ تاریخه قدر یعنی یوز اون سنه دوام ایلمشدر.

حلب اتابکلی دخی عماد الدین زنکینک حین وفاتنده ایکنجی مخدومی نور الدین محمود طرفندن ۵۴۱ سالنده تاسیس ایدلمشدر. بو حکومتک مدت دواتی اولان اوتوز الی سنه ظرفنده یالکز ایکی اتابک

(*) آق سنقر ترکیبده بیاض قوش دیمکدر. طوغانه دخی (سنقر) تمیز اولنور.

مواصلتله اوراده مسند نشین حکمداری اولمش و ارتقیه دولتک ایلغازیه طبقه‌سنی تأسیس و تشکیل ایتشد که بونلره ارتقه ماردین دخی دنیلور. امیر ایلغازی غایت جسور و جنگاور بر ذات اولوب اهل صلیب ایله و قوعلولان محاربه و مصادمه‌لرده مکرراً غلبات عظیمه نائل اولمشدر. زماننده دولت ارتقیه کسب جسامت و اهمیت ایدرک الجزیره بلادینک اکثریسی زیر حکومتی کچمشدر.

طبقه ایلغازیه دن امیر ایلغازیدن صکره اون درت حکمدار ده‌ا کلوب ۵۰۲ سنه‌سندن ۸۱۴ ساله قدر تمام اوچوز اون ایکی سنه مدت اجرای حکومت ایتشدر و بالاخره ماردین شهری قراقویونلی امراسندن قرا یوسفک زیر اداره‌سنه کچدیکی کبی او تارینخده حکمفرما اولان طاعون علتندن امرای ارتقیه‌نک بقیه‌سی دخی تلف اولوب ارتقی عائله ارتقیه‌دن کیمسه قالماشدر.

ایلغازیه ملوکی اکثریا شجاعت و سخاوتله مشهر اولدقلری کبی صلابت دینه‌لری و خیرات و حسنه رغبتلری مسطور صحائف تواریخدر. بونلرک کرک ماردینده و کرک ماردینه قریب اولوب او تارینخدره معمر بربلده اولان دنیسر نام دیگر کوچحصار ایله قلمرو حکومتلری اولان سائر قصبانده جوامع و مدارس کبی برطاقم تأسیسات خیره‌لری واردر.

§ بنی زنگی — سلاجقه توابعندن اتابک (*) عنوانیه آلتنجی عصر هجری اوائلندن یدنجی عصر واسطه طوغری جزیره ماین النهرین بلادندن موصل و سنجار و جزیره ابن عمر ایله حلبده اجرای حکومت ایدن ملوک عمادالدین اتابک زنگی اولادندن اولملریله بونلره بنی زنگی دیمشدر.

مشارالیه اتابک زنگی ملوک سلجوقیه دن ملکشاه بن آلپ آرسلانک

(*) اصلی «بک بابا» دیمک اولان (آتابک) در. سلاجقه اولادینک تربیه‌سنه مأمور اولنلر ایله سلجوق وزراسنه دخی اتابک عنوانی وریلور ایدی.

حوضه اداره‌لرنده اولان رها و سروج طرفلرینه چکلمش و امیر ایلغازی دخی عراق ولایتیه کیدوب سلطان محمد سلجوقی بن ملکشاه طرفندن ۴۹۵ تاریخنده بغداد شهنه‌لکینه (*) تعیین قلمشدر . دیگر برادرلری عبد الجبار ایله بهرام حقنده مؤرخین سکوت ایله کچوب انجق عبد الجبارک سلیمان نامنده برمخدومی اولوب برایکی سنه قدر یعنی ۵۱۷ تاریخنه دکن حلبده و بهرامک اوغلی بلک دخی کړک مستقلاً و کړک عموجه‌سی امیر سکمان نامه ۵۱۸ سالنه قدر سروج و حران و حلب و خرپوت بلده‌لرنده حکومت ایتشلر ایهده آدن زیاده پایدار اوله‌ماشدر .

قدس شریفدن رها طرفلرینه کلش اولان امیر سکمان برمدت صکره بغداد و موصل حوالیسنه عزیمت ایدرک نهایت ۴۹۵ سنه‌سنده حصن کیفایی ید ضبطه آله‌رق دولت ارتقیه‌نک سکمانیه طبقه‌سی ایشته بوراده تأسس ایتش و بالاخره آمد شهری دخی الحاق اولنه‌رق سکمانیه ملوکنه اراتقه کیفا و آمد دخی تعیر قلمشدر .

حصن کیفا و آمده حکومت ایدن سکمانیه عائله‌سی سکر ذاتدن عبارت اولوب ۶۲۹ سنه‌سنه قدر یعنی ۱۳۱ سنه مدت حکومت ایتشلردر . طبقه سکمانیه‌دن ۵۸۱ تاریخنده برشعبه ظهور ایدرک خرپوت‌ده حکومت ایتشلردر که بونلره اراتقه خرتبرت اطلاق اولنور . مؤسس‌لری امیر سکمان عائله‌سنک دردنجیسی فخرالدین قرا ارسلانک بیوک مخدومی عمادالدین ابوبکر اولوب اندنصکره مربوط ارتقیه سلسله‌نامه‌سنده کوسترلدیکی اوزره انک اولاد و اخفادندن درت ملک کلشدر . انجق بونلرک اسامیله مدت دوام‌لری تاریخ‌لرجه مختلف فیه برحالده قلمشدر . بغداد شهنه‌لکنده بولان امیر ایلغازی ۵۰۲ تاریخنده بغدادی ترک ایدرک اولجه برادرلی امیر سکمان طرفندن ضبط ایدلش اولان ماردینه

(*) قدیماً بیوک شهرلرک امور ضابطه‌سنی اداره ایدن اک بیوک مأوره نهنه دنیور ایدی .

دولت ارتقیه طوغریدن طوغری به امیر ارتق طرفندن تشکیل
قلمش بر حکومت مستقله اولیوب آئیده کوستریله جکی وجهله امیر مشار-
الیهک اوغللری طرفندن آرو آرو تأسیس ایدلمش اولان سکمانیه
وایلغازیه و برده خرپوت ناملری آلتنده اوچ شعبه حکومتدن عبارتدرکه
بونلرک جمله سی دولت ارتقیه نام عمومیسیله معروفدر .

امیر ارتق بن اکسک ترکان طاقه سندن اولوب (مرآة العین) نام
تاریخه کوره ماوراءالنهرده شهرمان و (هر به لو) نک روایتنه نظراً قراقوم
جوارنده کائن آرتق طاغلرندن جزیره قطعه سینه کلوب ۴۵۵ تاریخلرنده
آلپ آرسلان سلجوقینک خدمت عسکریه سینه داخل اولمشدر . کندیسکی
غایت جری وجسور اولسیله محارباتده یرارلق کویستره رک نزد سلطانیده
مقبول و ۴۶۴ سینه سنده سرحدلردن برینه سرعسکر اولمشدر .

۴۷۷ سالنده ملکشاه بن آلپ آرسلان طرفندن فخر الدوله ابن جهر
ایله برابر دیاربکر ضبطنه کوندریلوب آمد شهرینک محاصره سنده صاحبی
بولنان شرف الدوله مسلمک کندوسنه تکلیف ایلدیکی اموال و تقوده
طمعاً فرارینه مساعد بولنش اولدیغندن بالاخره ملکشاه نزدنده مسئول
ومظهر مجازات اولق قورقوسیله امیر ارتق دمشق صاحبی تاج الدوله
تش بن آلپ آرسلاانه دخالت ایتمشدر . حلب و سایر بلده لرک ضبط
و فتحنده مشارالیه تشه دخی خدمات مقبوله ده بولمغله ۴۷۹ سینه سنده
مشارالیه قدس شریف حکومتی امیر ارتقه توجیه ایلمشدر . ۴۸۴
تاریخه قدر امیر ارتق اوراده حکومت ایتدکن صکره سکمان وایلغازی
و عبد الجبار و بهرام نامنده درت نفر اولاد ترک ایدرک سنه مزبورده
قدسه وفات ایلمی اوزرینه مخدوملردن سکمان ایله ایلغازی پذیرلینک
یرینه قدس حکومتته مالک اولوب ۴۸۹ سالنه قدر اوراده اجرای
حکومت ایتمش و اهل صلیک ظهورنده آلره قارشو مدافعا تده بولمشدر .
۴۹۰ سینه سنده مصر حاکمی قدسی استیلا ایتسیله امیر سکمان ذاتاً

ظنمزه کوره بواسمک اک طوغریسی فضله معناسنه اولان والیوم
آناطولیجه علم اوله رق قوللانیلان (آرتق) Artik اولسی اقتضا ایده -
جکدر . زیرا امیر ارتقک پدری (آکسک) اسمیه (*) مشهور و متعارف
اولسیله بویله نقصان معناسنده اولان (اکسک) اسمنده بر بابانک اوغلی
فضله معناسنی افاده ایدن (ارتق) اسمیه تسمیه اولمش اوله جنی طبیعی
وعقله پک یقین اولدیغندن ارتق بونام ایچون دیگر معنالرده کی (ارتق) لره
مراجعت ایتک بی لزوم کی کورنمکده در .

برده ترک و ترکان لسانلرنده قاف و کاف حرفلریله نهایت بولان کلماتک
ماقبلرنده کی حرفلر لسان عثمانیده اولدینی کی کسره ایله حرکه لندیرلیوب
علی الاکثر ضمه ایله تلفظ اولندیغندن (ارتق) اسمک (آرتق) Artouk
صورتنده تلفظ اولمسنندن طولانی بالاخره بعض اقوام طرفندن غلط
اوله رق ضمتین ایله (آرتق) تلفظ ایدلمش اولسی دخی مستبعد دکدر .
خلاصه کلام بزم ایچون اسم مبعوثی (آرتق - ویا - آرتق) صو -
رتنده قبول ایتک امیر ارتقک پدری اسمیه اولان مناسبتنه واسباب
مشروحیه بناء پک معقولدر .

سامی پک اقدینک دردست طبع ونشر اولان (قاموس الاعلام)
نامنده کی لغات کتابنده دخی اسم مذکور شوبیان ایلدیکمز وجه ایله
یعنی (آرتق) یازیلوب واقعا مرجع و مأخذینی تصریح ایتماش ایسه لرده
کرتک بعض اثردن اخذ و نقل ایتمش و کرتک قرائن حالیه یه مبنی اوپله یاز -
مش اولسونلر انتخاب ایتدکری صورت فکر عاجزانه مزک اصابتی مؤیددر .

ایدک اسم مذکوری او صورتله قبول ایتمش اولدقلى محتملدر . رساله مذکوره ده
محروق معناسنه اولان (آرتق) دن هیچ بحث اولمیبوب (آرتق) ازید و (آرتق)
شریک اولق اوزره ایکی لغت مندرجدر .

(*) «ارتق بن اکسب کذا ذکره ابن الاثیر انه اکسب بالباء وصوابه اکسک
بکافین ذکر ذلك ایضاً ابن خلکان» تاریخ ابن الفدا جلد ۲ صفحه ۲۲۹

اوروپاده مستشرقین قدیمه بعض عرب تاریخری ترجمه‌لرنده وسائر آثارده اسم مبحوثی كذلك (أرتق) *Ortok* اوله‌رق یازوب الیوم همان عمومیتله بوصورت قبول اولمش وزمانم‌زک السنه شرقیه اربابندن موسیو (باربیه دومینار) نشر ایلدیکی ترکیه لغات کتابنده (*) بونی تأیید ایتمشدر. ومؤلف مشهور (هری‌لو) ایسه (**) ترکستانده (آرتق) *Artak* نامنده بر طاغ اولوب امیر ارتقک او طرفلردن کلیسی جهته اسمک اکا نسبت اولندیغنی بیان وصورت تلفظی مختلف بولندیغنی درمیان ایتمشدر. دیگر طرفدن انگلیز مؤلفلری وخصوصیه مسکوکات اسلامییه اربابندن (مارس‌دن) وموسیو (استانی لان-پول) اسم مذکورى ضمتین مبسوطه ایله مستور دیمک اولان (أرتق) *Urtuk* یازمقده درلر. (**)

(*) *Ortoq* (t. o. اورتوق) *brulé, incendié, du même verbe* (کتاب درالمانیه فی لغة العثمانيه) . . . nom d'une dynastie - اورتاماق par Barbier de Meynard. t. I. p. 33.

افاده محرر — (ارتق) چغتای لسانندن مأخوذ اوله‌رق اصل کله آتش وعلو معناسنه اولان (اورت) در. مصدرى متعدى ایچون اولور ایسه (اورتامک) یاقق، لازم ایچون اولدیغنی زمان (اورتامک) یاتمق معنارینه در. اشبو مصادرك شو صورت املاسی چغتای لساننه مخصوص لغات کتابلرنده کوریلوب کرك وفیق باشانک وکرك موسیو باربیه دومینارک کوستردکلى املایه موافق دکلدرد. هر حالده اسم مفعولی (أرتق) یازیلور.

(**) *Artak et Artok, que l'on prononce aussi Ortok. Montagne du pays de Turkistan, vis-à-vis de la quelle il y en a une autre nommée Gurtak, et c'est entre ces deux montagnes que la ville de Kara-Koum est situé. C'est du nom de cette montagne que la famille d'Artak ou d'Ortok a pris son origine. (Herbelot, bibliothèque Orientale. p. 130.)*

(***) اثیرالدین ابو حیانک «الادراك للسان الاتراك» نامنده کی ترک لساننک قواعدینه دائر اولان رساله معتبره‌سنده ضمه مبسوطه ایله (أرت) و(أرتق) اورتولمش واورتی دیمک اولدیغنی محرر اولوب انگلیز مؤلفلری بونی مأخذ اتخاذ

موجوددر. وهلة پك ساده کورینان (ارتق) اسمك عصرلرجه برقاچ صورتله تلفظ ایدلمکده اولسنه تعجب ایديله مز. چونکه (ارتق) کلمه سی ترك و ترکمان لسانلرنده املاسنه خلل کلکسزین حرکه مختلفه ودرت بش وجه ايله قرائت اولنوب حرکه لرك تبديله برابر معناسی دخی تحول ایدر وكذلك معانی مختلفه ايله السنه مذکورده علم والیوم لسان عثمانیده ادات تعجب و حال اولق اوزره دخی استعمال قلنور.

اولاً — الف ممدوده ویاخود مفتوحه و تاء مکسوره ايله (آرتق) — آرتق (Artik) فضله معناسنه کلدیکی کبی لسان عثمانیده ادات تعجب و حالدر. ثانیاً — الف مضمومه مفخمه و تاء مفتوحه ايله (اُرتق) Ortak شريك، ثالثاً — الف و تاء مضمومه مفخمه ايله (اُرتق) Ortok محروق مشتاق، رابعاً — الف و تاء مضمومه مبسوطه ايله (اُرتق) Urtuk مستور معنایخی افاده ایدر.

لهذا امیر ارتقك اسمنی صور مبحوئه دن هانکیسیله اوقومق لازم کله جکنی تعیین ایلیمك مشکلدرد. مؤرخین قدیمه اسم مذکور دن چوق بحث ایتدکری حالده صورت تلفظی بیان واره ائیمهرك بتون حرکه سز یازمشلردرد. یالکز دولت ارتقیه معاصرلرندن و مؤرخین مشهوره دن ابن خلکانك وفيات الاعیاننده (*) امیر ارتقك اسمی الف و تاء مضمومه ايله (اُرتق) اولدینی ذکر ایدلمش و برده هر نه قدر مأخذی معلوم دکل ایسه ده احمد و فیک پاشا مرحوم دخی لهجه عثمانیده (**) كذلك ضمتین مفخمه ايله یازمشلرد. ایشته اسم مذکور حقنده کرك عرب و کرك ترك کتابلرنده شو ایکی روایتدن بشقه صراحتیه تصادف اولنه مامشدر.

(*) «أرتق وهو بضم الهمزة وسكون الراء وضم التاء المثناة من فوقها وبعدها قاف» وفيات الاعیان لابن خلکان جلد ۱ صحیفه ۸۵
 (**) (ارتق) ترکیده (اورتوق) یانیق معناسنه علدر. (اورتمق) اصلندن محروق، مشتاق. «ارتق بن سکمان؟» لهجه عثمانی جلد ۱ صحیفه ۱۱۹

— مدخل —

بشنجی عصر هجری حضرت نبوینک سینن اخیره سینده جزیره
مایین النهرین قطعه سینده اقوام ترکمانیه دن بر طاقم طوائف ملوک ظهور
ایتمشدر که بونلردن باشلوجه تأسس ایدن حکومتلر دولت ارتقیه ایله
دولت اتابکیه اولوب بو ایکی حکومت دنجی شعبات متعدده یه انقسام
ایلمشدر.

دولت ارتقیه امیر ارتق بن اکسک التزکائی نامنه و دولت اتابکیه
ایسه آقسنقر اوغلی اتابک زنکی طرفندن تأسیس اولمسیله انک اسمنه
نسبت ایدلش اولدینی کبی اشبو ایکی عائله اعضاسنه (بنی ارتق) و (بنی
زنکی) اطلاق اولمیش و بونلردن تشعب ایدن حکومتلر محللرینده ذکر
ایدیله جکی وجهه بعضاً بولندقلری مملکتلرک و بعضاً پدرلرینک اسملریله
یاد ایدلمشدر.

ملوک ترکمانیه نامنه ضرب و اخراج اولنوب (مسکوکات ارتقیه)
و (مسکوکات زنکیه - یاخود - اتابکیه) اطلاق اولنان سکه لر مسکوکات
قدیمه اسلامییه میاننده حائر اولدقلری طرز خصوصی جهتیله بالخاصه
جالب انظار دقت بولندقلرندن بو بابه اقتضا ایدن بعض ایضاحات
و معلومات مخصوصه نک اعطاسندن اول کرک ملوک ارتقیه و کرک ملوک
زنکیه نک کیفیت ظهوریله احوال تاریخیه لرندن بر نبنده بحث ایتمکی مناسب
کوردک.

§ بنی ارتق — (ارتق) ملوک ارتقیه نک جدی اولان ذاتک اسمی
اولوب بو اسمیک صورت تلفظیده الیوم بعض کونه تردد و اختلاف

Handwritten text, likely a letter or document, written in cursive script. The text is arranged in approximately 20 lines, filling most of the page. The ink is dark, and the handwriting is fluid and connected. The text is mostly illegible due to the quality of the scan, but appears to be a formal or semi-formal communication.

Yours faithfully,
[Signature]

بویولده بر خدمتی مع الافتخار قبول ایله مسکوکات ترکانیه قتالوغنی ترتیب و تحریر ایتمسیله موزه هایونجه برنجی دفعه اوله رق نشر اولمشدر. اشبو قتالوغک محتوی اولدینی مسکوکات ارتقیه و اتابکیه وسائر نک بر قسم جزئیسی ذاتاً موزه هایونک موجودندن اولدینی حالده اخیراً الی پارچه یه قدر باقر ایله بر عدد التون دیاربکرده مقیم اولوب موزه هایونه بعض آثار عتیقه اهداسی کی خدمات مفتخرده بولنان دباغزاده عزتو ناطق افندی طرفندن کوندرلمش و برادر دم دخی اشبو قولکسیونک حصول مکملیتی نیت خالصه سیله ایکی عدد التون و بوراده موجود بالجمله کوشلر ایله یتش قدر باقر دن مرکب بولنان خصوصی قولکسیونتی موزه هایونه ترک و تبرع ایلمش و برقاج قطعه نادر باقر سککری دخی مسکوکات اسلامیة فنی متوغلرندن طوپ طاشی رشیدیة عسکریه سی مدیری رفعتلو علی افندی اهدا ایتش اولدقلرندن کرک اشبو قتالوغک امر تألیفنده کی مساعیسنه اهدای مسکوکات کی انضمام ایدن همتندن طولای کندیسنه و کرک مومی الیه ناطق و علی افندیلرک کذلک اهدای مسکوکات خصوصاً صنده کی همتات مبروره لرینه موزه هایون نامنه بیان تشکر ایدیلور .

بمنه تعالی سایه قدر توایه حضرت (عبدالحمد خان) غازیده الیوم موجود بولنان و بعدما جمع و تدارک ایدیله جک اولان اثار مسکوکک نک جمله سی و بالخاصه مسکوکات اسلامیة قسمی زمان قلیله تصنیف و ترتیب اولنه رق مسکوکات قدیمه دائره سنک اوروپا مسکوکات قینه لرینک اک مکمل لرینه معادل و بلکه فائق اوله جق بر درجه یه ایصالنه موفق اولنه جفنی امید ایله متحتم دمت عبودیت و صداقت اولان دعای بالخیر حضرت خلافتنا هینک تکرار یله تزین لسان عبودیت نشانه منابرت اولنور .

موزه هایون مدیری

محمد بن ادهم

خدمت و معاوتی واردر. بین المؤرخین تردد و اختلافی موجب مسائل و مباحثك فصل و حلنه و سكوت ايله كچشديرلمش بعض نقاط مظلمه نك تعمیق و تنویرینه و مشكوك ویا مبهم بر اقیلان ازمان و سنینك صورت قطعیه ده تعین و تحقیقه و الحاصل بوكی بر جوق حقایق و دقایق تاریخیه نك اظهار و اشاعه سنه مدار کلیسی اولدینی جهته تاریخیك دائما فن مسكو- کاته عرض اقتدار و احتیاج ایتسی ضروری و مجبوریدر .

مسكوكات عتیقه فنی تاریخ قدر اقسام متعدده و ادوار مختلفیه آیرلایغندن بوكا متعلق نشر اولنان قتالوقلرك دخی صورت ترتیب جهتیله و اساس موضوعلری اعتباریله یكدیكرندن تخلف ایلمی طبعیدر. بناءً علیه مسكوكات قتالوقلری عمومیت ویا خصوصیت اوزره تنظیم اولندینی كبی مفصل ویا خود مختصر اوله رق ترتیب اولنور . مفصل اولنلر قتالوغك عائد اولدینی مسكوكات حقنده معلومات تاریخیه و ایضا- حات لازمه فیه بی متضمن اولور . مختصر اولنلر ایسه محتوی اولدینی مسكوكاتی یالكر دفتر شكنده جنس و مقدار یله اراؤه ایدر .

موزه هایونجه اولا مسكوكات قدیمه اسلامیه نك تصنیف و ترتیندن باشلانهرق قتالوقلری ایچون برنجی صورت ترتیبك اختیاری تنسب قلمشدر. مسكوكات قدیمه نك تصنیف و ترتیبی مسئله سی مشكل و فن مسكوكاته وقوف و معلومات تامیه متوقف اولوب مقدملری صبحی پاشا مرحوم طرفندن مسكوكات اسلامیه فسمندن خلفای امویه و عباسیه عائد اولنلرینك برمقداری قرائت و تفریق اولنمش ایسه ده آنلرده مرور زمان ايله ایوم طاغینق برحاله كیرمش اولدیغندن موزه هایون اداره سنجه شمدیكى حالده مسكوكات اسلامیه ایچون او فته انتسابی بولنان برادریم غالب بكك معاونتته مراجعت اولنمش و كندوسی مجرد ولی نعمت بیتممز شوكتلو پادشاهمز اقدمز حضر تلرینك تشویقات جلیله عالم پسندانهرینه مقارنت سایه سنده كوندن كونه اكتساب وسع و كمال ایدن موزه هایون ایچون

هر درلو ترقیاته سهولتبخش اولان عصر محاسن پیرای حضرت
خلافتپناهی ایجابات منافع غایتندن اوله رق موزه هایونده موضوع موقع
تشیهر اولان نفائس آثار عتیقه نك انواعنه وعائد اولدقلری ادوار واقوامه
کوره صره سیله قتالوقلر ترتیبی اداره عاجزیه قرارلشدیریلهرق اخیراً
لحود ومقابر عتیقه یه مخصوص برقتالوق تنظیم ونشر اولنمش ایدی .

موزه هایونده اوتهدنبرو مسلم وغیرمسلم اقوام قدیمه یه عائد خیل
مسکوکات جمع وادخار اولنوب شمدی یه قدر هر نصلسه بونلرک برصورت
منتظمده تصنیفنه تشبث اولنه مامش و آرو آرو قولکسیونلر ترتیبیه
باشلوجه برمسکوکات قینه سی احداث ایدیه مامش ایدی . وبویوزدن
بونلرک تدقیق ومطالعه سندن منتظر اولان استفاده عظیمه دخی مفقود
حکمنده قالمقده ایدی . بوکره سایه انتظاموایه حضرت ولی نعمت بمنتده
مسکوکات عتیقه مذکوره نك منسوب اولدقلری دور تاریخی وتعلق
ایلدکلری اقوام وحکومات وخاندان حکمرانی اعتباریه صنوف متعدده یه
تفریق وبرانتظام اساسی ایله ترتیب وتقسیم اولنهرق قتالوقلرینک تنظیم
ونشری دخی تحت قراره النشدر .

بیان وایضاحدن مستغنی اولدیفی اوزره تاریخک فنون متفرعه سی
میاننه داخل اولان فن مسکوکاتک برچوق جهتلرله توارخ قدیمه یه

CJ
3404
I 87
1894
v. 1

Istanbul, Turkey. Arkeoloji Müzeleri

موزۀ اسلاميائون

مسكوكات اسلاميه قسمندن

ميسكوكات تركانيه قناليون

بنی ارتق، بنی زنگی، فروع اتابکيه، ملوک ایوبیه میافارقین

Meskūkāt-ı kadīme-i islāmīye katalōgı

اسماعيل غالب

معارف عمومیه نظارت جلیله سنک امریله طبع ونشر اولمشدر.

قسط: طینیه

مهران مطبعه سی — باب عالی جاده سنده نومرو ۷

۱۳۱۱

فرانسزجه نسخه سی دخی آروجه طبع وتمثیل قلمشدر

موزہ ہمایون

مسکوکات قدیمہ اسپانیہ

موزیہ حمایون

